

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

น.ส.สตรีรัตน์ แสงวิเชียร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

TREATMENT OF UNCONVICTED FEMALE INMATES IN THAILAND IN COMPLIANCE WITH
THE BANGKOK RULES

Miss Satreerat Saengwichian

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Criminology and Criminal Justice

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

3301357619

CD IThesis 5981028124 thesis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศ ไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)
โดย	น.ส.สตรีรัตน์ แสงวิเชียร
สาขาวิชา	อาชญวิทยาและงานยุติธรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตียา เพชรมณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตียา เพชรมณี)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.นันทิ จิตสว่าง)

สตรีรัตน์ แสงวิเชียร : การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules). (TREATMENT OF UNCONVICTED FEMALE INMATES IN THAILANDIN COMPLIANCE WITH THE BANGKOK RULES) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.รัฐติยา เพชรรมณี

การศึกษาเรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนด (Bangkok Rules)” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานหญิงและเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทยและแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยให้สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่อาศัยอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปจำนวน 9 คน ผู้ซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานหญิงธนบุรี เรือนจำกลางสมุทรสงคราม และเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อีกทั้งสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานรวม 6 คน และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา ผลการศึกษาพบว่าปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานหญิงและเรือนจำ ได้แก่ ปัญหาด้านสถานที่คับแคบไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง ส่งผลให้ไม่สามารถแยกคุมขังได้ รวมถึงพื้นที่ไม่มีสัดส่วนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านงบประมาณจากรัฐไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง ระยะเวลาทำกิจกรรมส่วนตัวไม่เพียงพอ/การไม่มีน้ำใช้ คุณภาพอาหารของเรือนจำบางแห่งไม่เหมาะสม การเยี่ยมญาติของเรือนจำบางแห่งแตกต่างจากที่อื่น ซึ่งให้เยี่ยมน้อยเกินไป ผู้ต้องขังที่ป่วยเป็นโรคเฉพาะไม่ได้รับการรักษาอย่างเต็มที่ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขังและขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และขาดมาตรการทางเลือกในการเลี้ยงผู้กระทำความผิดเข้าสู่เรือนจำ การค้นพบที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้คือ เรื่องการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังที่อดีตเคยมีการค้นลูก้าเข้าไปในร่างกาย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างยิ่ง โดยจากการศึกษาไม่พบการปฏิบัติเช่นนั้นแก่ผู้ต้องขังแล้ว ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา มีดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ข้อเสนอให้มีการลดการควบคุมผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำ 2) ข้อเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพรบ.ราชทัณฑ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีให้มีความชัดเจน 3) ควรมีการใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการต่อทัณฑสถาน 1) ควรเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในสัดส่วนที่มากขึ้น 2) ควรเพิ่มเวลาการทำกิจกรรมส่วนตัว ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการต่อเรือนจำชายที่มีแดนหญิง 1) ควรเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ 2) ควรปรับปรุงคุณภาพและปริมาณของอาหารให้เพิ่มมากขึ้น 3) ควรเพิ่มการเยี่ยมญาติ 4) ควรให้เจ้าหน้าที่คัดกรองผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่มีโรคประจำตัวเพื่อรับการรักษาที่ต่อเนื่องและป้องกันไม่ให้อาการที่รุนแรงมากขึ้น

สาขาวิชา อาชีวศึกษาและงานยุติธรรม
ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5981028124 : MAJOR CRIMINOLOGY AND CRIMINAL JUSTICE

KEYWORD: The unconvicted female inmates, Bangkok Rules, Non-Custodial Measures
 Satreerat Saengwichian : TREATMENT OF UNCONVICTED FEMALE INMATES IN THAILAND IN COMPLIANCE WITH THE BANGKOK RULES. Advisor: Asst. Prof. THITIYA PETMUNEE, Ph.D.

The purpose of the study on “TREATMENT OF UNCONVICTED FEMALE INMATES IN THAILAND IN COMPLIANCE WITH THE BANGKOK RULES” was to examine problem of treatment of unconvicted female inmates in Women Correctional Institution and women’s prison in Thailand and guideline for treatment of unconvicted female inmates according to Bangkok Rules. This study was based on the qualitative approach relying on document studies and in-depth interview with 9 unconvicted female inmates who have been detained in Correctional Institution and Prison for more than 6 months at Thonburi Women Correctional Institution, Samut Songkhram Central Prison and Ayutthaya Prison, in addition with interviewing 6 officers and correctional specialists. The study result reveals various problems; inadequate spaces for each prisoner caused congestion and inmates have to live together, lack of government budget, inmates’ privacy, food quality, inmates visitation privilege have been restricted, inmates with serious illness, lack of officer and prisoner release arrangements problems. The most important problem is body searches of female inmates, in which violated the human rights to privacy and was no longer used. Policy suggestions to treatment of unconvicted female inmates; 1) Depopulating unconvicted female inmates 2) Adjustment to the Prison Act of legislation, especially treatment of unconvicted female to inmates 3) Enforcing avoid penalty measure. Operational suggestions to unconvicted Female Inmates; 1) Hiring more officers 2) Increase time for inmates’ relaxation. Operational suggestions to male prison which has female inmates; 1) Hiring more officers and specialists 2) Improving food qualities 3) Adjustment of inmates visitation schedule, increase length of visiting time 4) Separate female inmates who have serious illness conditions from others and giving a proper medical treatment

Field of Study: Criminology and Criminal Justice Student's Signature

Academic Year: 2018 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุติยา เพชรมณี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาแนะนำดูแลอย่างใกล้ชิด และแก้ไขข้อบกพร่อง รวมถึงแนวทางในการศึกษาแก่ผู้วิจัย ตั้งแต่เริ่มโครงร่างจนสำเร็จลุล่วงเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุนิษา เลิศโตมรสกุล ประธานกรรมการ วิทยานิพนธ์ และ ดร. นัทธิ จิตสว่าง กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงธนบุรี ผู้บัญชาการเรือนจำกลางสมุทรสงคราม ผู้อำนวยการส่วนควบคุมเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในทัณฑสถานและเรือนจำทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ ในสาขา อาชญวิทยาและงานยุติธรรม ที่คอยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย และผู้มีพระคุณสำหรับผู้วิจัย คือ บิดา มารดา ที่คอยสนับสนุน ห่วงใย และช่วยเหลือให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

สตรีรัตน์ แสงวิเชียร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามการวิจัย	8
1.4 ขอบเขตการวิจัย	9
1.5 นิยามศัพท์	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษ	11
2.2 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด	20
2.4 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ..	27
2.5 กฎหมายและพรบ.ราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี	34
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	55
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย.....	57
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	57
3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	58

3301357619

CD IThesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	59
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	60
3.5 จริยธรรมในการวิจัย	60
บทที่ 4 ผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษา	62
4.1 ผลการศึกษา.....	63
4.2 การอภิปรายผลการศึกษา.....	95
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	101
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	101
5.2 ข้อเสนอแนะ	108
บรรณานุกรม.....	112
ภาคผนวก.....	115
ก. ข้อกำหนดกรุงเทพ (The Bangkok Rules).....	116
ข. แบบสัมภาษณ์.....	139
ใบรับรองโครงการวิจัย.....	147
ประวัติผู้เขียน.....	149

3301357619

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 : สถิติผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2556 - พ.ศ.2560.....	3
ตารางที่ 2 : ตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำตาม ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) กับ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560.....	43
ตารางที่ 3 : ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง	66
ตารางที่ 4 : สรุปผลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตาม ข้อกำหนด กรุงเทพ	90

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในสังคม โดยเกิดจากการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนแนวปฏิบัติที่ยึดถือเป็นกติกาของสังคม ดังนั้นเมื่อมีผู้กระทำความผิดและถูกจับได้ก็ต้องนำตัวมาดำเนินคดีหรือลงโทษตามกฎหมาย ปัจจุบันแนวคิดด้านการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต ซึ่งมีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างโหดร้ายทารุณ โดยมีวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการหนึ่งคือการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนและเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งไม่ให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างนั้น พบว่าในทางปฏิบัติอาชญากรรมไม่ได้มีแนวโน้มที่จะลดน้อยลงแต่ประการใด ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามาตรการลงโทษที่รุนแรงนั้นไม่ได้ทำให้ผู้กระทำความผิดหวาดกลัวการลงโทษ ดังนั้นแนวคิดในเรื่องการลงโทษจึงเปลี่ยนมาเน้นการแก้ไขและบำบัดฟื้นฟู ปรับปรุงความประพฤติของผู้กระทำความผิดให้บุคคลเหล่านี้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และอยู่ร่วมกับสังคมได้ผ่านกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่ป้องกันสังคม ยึดหลักความถูกต้อง รวมถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วยเสมอ โดยมีหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสังคม ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์

งานราชทัณฑ์ในฐานะสถาบันควบคุมทางสังคมและถือเป็นหน่วยงานลำดับสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม จึงต้องพยายามดำเนินการเพื่อที่จะให้ “เรือนจำ หรือ ทัณฑสถาน” นั้นกลายเป็นสถานบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในเรื่องของความยุติธรรม หลักมนุษยธรรม รวมถึงการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์และวิธีการที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน เพราะผู้ต้องขังแต่ละคนมีลักษณะการกระทำความผิดที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งแนวความคิดของประชาคมโลกได้ให้การยอมรับในเรื่องของสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ทำให้มีการตระหนักถึงสิทธิของผู้ต้องขัง ว่าพวกเขาพึงได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ไม่ถูกกล่าวหาในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังที่มนุษย์ทุกคนเกิดมาพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกัน แต่เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการอันผิดกฎหมายแล้วนั้น บุคคลนั้นก็ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่กระทำความผิดจริงหรือไม่ ซึ่งการที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด บุคคลเหล่านั้นถือได้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

3301357619

CD 1Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 39 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้ อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”¹ อย่างไรก็ตามหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยก็ยังคงใช้เรือนจำเป็นสถานที่คุมขังเป็นหลัก ซึ่งการที่ผู้ต้องขังต้องถูกแยกตัวไปจากสังคมปกติ ถูกจำกัดเสรีภาพ ขาดการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของความชอบธรรมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนับตั้งแต่การฝากขังระหว่างสอบสวนไปจนถึงระหว่างการพิจารณาคดีก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาลเด็ดขาด ต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องขังและประเด็นเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เพื่อลดผลกระทบทางลบอันจะเกิดแก่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งต่อร่างกาย เช่น การถูกจำกัดอิสรภาพ หรือ ทางจิตใจ เช่น สภาวะความตึงเครียดทางอารมณ์ ตลอดระยะเวลาที่ต้องถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ เนื่องจากบุคคลที่อยู่ระหว่างรอคำพิพากษาของศาลควรได้รับสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ภายใต้กรอบการลงโทษตามกฎหมายที่เขาพึงได้รับ แม้ว่าความจริงแล้วเขาเหล่านั้นอาจเป็นอาชญากรที่แท้จริง แต่พวกเขาก็ยังมีสิทธิ์ที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมตามกฎหมาย จนกว่าจะมีคำพิพากษาคัดสินว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งพบว่าการคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยยังคงมีจำนวนค่อนข้างสูง ปรากฏตามตาราง ดังนี้

¹ ชยวรรณ บุญยลาภ ไทยเดช, “สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี: ศึกษากรณีการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขัง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555).

ตารางที่ 1 : สถิติผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2556 - พ.ศ.2560

ปี	ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
พ.ศ. 2556	ผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด	214,833	36,986	251,819	100
	ผู้ต้องขังระหว่าง	56,516	9,920	66,436	26.38
พ.ศ. 2557	ผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด	249,502	42,232	291,734	100
	ผู้ต้องขังระหว่าง	58,456	10,296	68,752	23.56
พ.ศ. 2558	ผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด	278,449	46,912	325,361	100
	ผู้ต้องขังระหว่าง	59,601	9,783	69,384	21.32
พ.ศ. 2559	ผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด	271,787	45,132	316,919	100
	ผู้ต้องขังระหว่าง	50,026	8,382	58,408	18.43
พ.ศ. 2560	ผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด	250,339	39,336	289,675	100
	ผู้ต้องขังระหว่าง	51,654	7,416	59,070	20.39

จากตารางข้างต้น² พบว่าสถิติผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่อยู่ในเรือนจำเฉลี่ยร้อยละ 22.02 อาจดูเป็นสัดส่วนที่ไม่มากเมื่อเทียบกับปริมาณผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีทั้งหมดของราชทัณฑ์ แม้จะมีตัวเลขลดลงในช่วงปี 2558 อาจเนื่องมาจากประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมากขึ้น หรือ อาจใช้มาตรการอื่นเพื่อการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การให้ประกันตัว เป็นต้น แต่หากพิจารณาในมุมมองของหลักมนุษยชนและกฎหมายอาญามาตรา 39 อาจถือได้ว่ามีสัดส่วนที่สูง เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน เปรียบเสมือนการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางส่วนเพื่อรอคำตัดสินของศาล ซึ่งบางเรือนจำหรือทัณฑสถานไม่ได้มีการแบ่งแยกสถานที่คุมขังหรือแยกการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีกับผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดอย่างชัดเจน

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีตามกฎหมายยังไม่ถือว่าเป็นผู้กระทำผิด ยิ่งต้องคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิงที่แตกต่างไปจากผู้ต้องขังชายโดยทั่วไป เนื่องด้วย

² กรมราชทัณฑ์, สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ [ออนไลน์], 1 มกราคม 2560. แหล่งที่มา <http://www.correct.go.th/stat102/display/result.php?date=2012-01-01&Submit=%B5%A1%C5%A7>

ลักษณะทางกายภาพเฉพาะของผู้หญิงที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานมีความหลากหลาย ทำให้เกิดสถานภาพที่ต่างกัน เช่น ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ เด็กติดผู้ต้องขัง อีกทั้งผู้ต้องขังหญิงที่เจ็บป่วยจำเป็นต้องรักษาเยียวยา ซึ่งการถูกคุมขังในเรือนจำไม่ว่าระยะเวลาสั้นหรือยาวย่อมส่งผลถึงความทุกข์ทรมานทั้งสิ้น

นอกจากนั้นยังพบปัญหาของผู้ต้องขังหญิงที่ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำบางส่วนมีปัญหาเกี่ยวกับการถูกละเมิดทางร่างกาย ปัญหาด้านสุขภาพจิต และ ปัญหาด้านสุขภาพกายที่ยังไม่ได้รับการบำบัดรักษาขณะที่อยู่ในเรือนจำ³ อย่างกรณี น.ส.กรกนก คำตา หนึ่งในผู้ต้องหาคดีนั่งรถไฟไปอุทยานราชภักดิ์ ถูกดำเนินคดีอาญาฝ่าฝืนคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) ที่ 3/2558 เรื่องการห้ามชุมนุมเกิน 5 คนที่ถูกอัยการสั่งฟ้อง และนำตัวส่งไปยังเรือนจำก่อนศาลอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว โดยน.ส.กรกนก ได้โพสต์ข้อความผ่านเฟซบุ๊กชื่อ Pup Kornkanok Khumta ซึ่งได้เล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นขณะถูกคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานหญิงกลางว่าตนได้ถูกดำเนินการเสมือนเป็นนักโทษ ทั้งที่ศาลยังไม่ตัดสินว่ากระทำผิดอีกทั้งเป็นคดีเกี่ยวกับการเมืองที่อยู่ระหว่างการยื่นประกัน เธอเล่าว่า “เมื่อเข้าไปถึงเขตเรือนจำถูกคนที่มีลักษณะเหมือนพยาบาลพร้อมผู้คุมสั่งให้ตรวจภายในทันที สั่งให้นั่งลงกับพื้นด้วยเสียงอันท่วงทีพร้อมให้ถอดเสื้อผ้าออกทั้งหมดก่อนโยนผ้าถุงให้หนึ่งผืนท่ามกลางผู้คนนับร้อย โดยมีถ้อยคำว่า “วางขาไว้บนขาหยั่ง แล้วหย่อนกันลงมา เปิดผ้าถุงรอไว้เลยคะ” ซึ่งในขณะนั้นมีส่วนเจ้าหน้าที่รู้ว่าการยื่นขอประกันผ่านแล้ว แต่ไม่มีใครแจ้งซ้ำกับนำตัวเข้าสู่กระบวนการเป็นนักโทษครบทุกอย่างทั้งที่ไม่จำเป็น ตลอดเวลาที่อยู่ในเรือนจำต้องถูกเปลือยกายให้เจ้าหน้าที่ตรวจค้นทุกอย่าง และถูกบังคับให้ทำด้วยความรวดเร็ว ทุกพื้นที่ห้ามกระทำการใดใดหากไม่ได้รับอนุญาต เช่น ห้ามนั่งหรือนอนโดยพลการ ตอนทุ่มครึ่งต้องอยู่ในเรือนนอนนักโทษ เพชร 1/1 พร้อมนอนกับนักโทษอีก 50 คนแล้วจึงได้รับการปล่อยตัว”

โดย นาย ชาญเชาว์ ไชยานุกิจ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ชี้แจงว่า “การตรวจผู้ต้องขังอย่างละเอียดถือเป็นหลักเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติ ตามมาตรการตรวจค้นซึ่งถือเป็นขั้นตอนตามหลักปกติมิใช่การเปลือยกายให้ผู้อื่นเห็นแต่เป็นการเปลือยกายในผ้าถุง เพื่อตรวจว่าซุกซ่อนหรือหนีบยาเสพติดไว้ในที่จุดซ่อนเร้นตรงไหนบ้าง เรื่องจากผู้ต้องขังบางรายซุกซ่อนซิการ์ต ยาเสพติดไว้ในช่องคลอดเข้าไปในเรือนจำ ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักศึกษาราชภัฏถือหลักเกณฑ์เดียวกับผู้ต้องขังรายอื่นๆไม่ว่าคดีใดที่ต้องนำตัวเข้าเรือนจำต้องผ่านการตรวจค้นตัวอย่างละเอียด เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ไม่มี

³ แอนดรูว์ คอส์ย, การบริหารงานเรือนจำตามแนวทาง สิทธิมนุษยชน, หน้า 189.

เรือนจำสำหรับคดีการเมือง ดังนั้นจึงไม่สามารถแยกการปฏิบัติจากผู้ต้องขังปกติได้ หากจะไม่ให้ตรวจค้นเช่นนี้ในอนาคตจะต้องลงทุนซื้อเครื่องมือตรวจสอบแกนร่างกายเหมือนกับสนามบิน ราคาแต่ละเครื่องก็แพงจึงต้องถามสังคมว่าคุ้มค่าหรือไม่ ทั้งนี้การปฏิบัติกับผู้ต้องขังต้องปฏิบัติภายในเงื่อนไข คือ ต้องไม่มีลักษณะในการกลั่นแกล้ง ไม่เป็นลักษณะการกระทำรุนแรง ต้องไม่ใช้การประจาน หรือทำให้อับอาย และต้องไม่เป็นการกระทำอนาจาร ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวใช้เป็นแบบอย่างเดียวกันตามมาตรฐานสากลทุกคนต้องถูกตรวจค้นอย่างเข้มข้นทุกรายไป”

ขณะที่ นางอังคณา นีละไพจิตร กรรมการสิทธิมนุษยชน (กสม.) ให้ความเห็นว่า กสม.ได้รับเรื่องร้องเรียนจากสตรีเข้ามามาก เนื่องจากบริเวณนั้นไม่มีความมิดชิดในการตรวจค้นตัวรวมถึงตรวจภายใน ในกรณีที่คล้ายกับนักศึกษาหญิงนี้ จึงกล่าวว่า “โดยเฉพาะเป็นเรื่องของความผิดที่ไม่ร้ายแรง และไม่ใช้เรื่องของคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด บางครั้งอาจเป็นเพียงกรณีหมิ่นประมาทเท่านั้น แต่พอกรณีของผู้ต้องหาไม่ยอมความแล้วส่งตัวไปศาลเพื่อรอประกัน บุคคลนั้นๆจะถูกส่งไปยังที่ควบคุมของกรมราชทัณฑ์ในทันที โดยผู้หญิงจะถูกตรวจค้นรวมทั้งตรวจภายใน เรื่องแบบนี้อาจทำให้ผู้หญิงเกิดความอับอายทั้งที่ความจริงหากผู้ต้องคดี ถูกควบคุมตัวเพื่อรอการประกันเพียง 2 ชั่วโมงควรมีพื้นที่ที่ให้พักพิงฝากขังได้ไม่จำเป็นต้องลงไปใต้ถุนของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งดิฉันเห็นว่ากรณีผู้ต้องขังที่รอประกันน่าจะดูแลให้เหมาะสมไม่จำเป็นจะต้องตรวจภายในโดยเฉพาะกับผู้หญิงควรตรวจภายในกรณีที่ เป็นเรื่องที่ น่าสงสัยจริงๆว่าบุคคลนั้นอาจจะชุกซ่อนอะไรไว้ภายในจริงๆสิ่งสำคัญ ที่กังวลคือกรณีของเพศหญิงที่อาจจะยังไม่เคยมีเพศสัมพันธ์แต่จะต้องถูกตรวจภายในทางทวารหนักด้วยอาจทำให้ผู้หญิงเกิดความทุกข์ทรมานใจ”⁴ จากข่าวที่เกิดขึ้นถือว่าการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะความเป็นสตรีเพศที่ควรได้รับความเข้าใจในลักษณะที่มีความเฉพาะทางกายภาพ ซึ่งกรณีการค้นตัวในช่องคลอดหรือทวารหนักของผู้ที่กำลังได้รับการประกันตัว และไม่มีท่าที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือไม่มีผลเสียต่อเรือนจำ/ทัณฑสถาน อีกทั้งศาลยังไม่มีคำพิพากษาคัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่กลับต้องถูกละเมิดเพียงเพราะประเทศไทยไม่มีที่สำหรับควบคุมผู้ต้องหา ระหว่างรอการประกัน/รอการพิจารณาคดี โดยถ้าคดีถึงที่สุดแล้ว และศาลตัดสินว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด เท่ากับว่าบุคคลจะกลายเป็นผู้ที่ถูกละเมิดทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงถูกละเมิดศักดิ์ศรี

⁴ อาชญากรรม-กระบวนการยุติธรรม มติชน, *ถามหาทางออกกรณีค้นลึก น.ศ.หญิง มธ.* [ออนไลน์], 28 เมษายน 2559. แหล่งที่มา https://www.matichon.co.th/local/crime/news_120033

ความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ฉะนั้นจึงต้องคำนึงถึงถึงปัจจัยหลายๆด้านเพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามหลักการที่พึงปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ ค.ศ. 1955 (The 1955 United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of prisoners : SMR) ได้ระบุดูแลคุ้มครองถึงการดูแลนักโทษทั้งหมด โดยคำนึงถึงแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากลในด้านต่างๆ โดยกำหนดไว้เพียงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง หากแต่ไม่ได้มีการระบุเป็นการเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี

ตามมาตรฐานของสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีหรือก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำผิดทางอาญา ต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ต้องขังเด็ดขาด ทั้งการแยกสถานที่ในการควบคุมตัว เสื้อผ้าที่สวมใส่ต้องมีความแตกต่างไม่ปะปนกัน สิทธิในการพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว หรือสิทธิที่จะได้รับการประกันตัว เป็นต้น ส่วนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงนั้น ต้องคำนึงถึงลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างระหว่างเพศเป็นสำคัญ รวมถึงสุขภาพ อนามัยเจริญพันธุ์ของผู้ต้องขังหญิง เช่น ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงแม่ลูกอ่อน หรือการตรวจโรคอย่างการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านม เป็นต้น

จากลักษณะทางกายภาพและความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิง ทำให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงได้มีการตระหนักและถูกขับเคลื่อนต่อไปด้วยการดำเนินการภายใต้โครงการในพระดำริของพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เช่น โครงการกำลังใจ (Inspire) ในปี 2549 และเกิดเป็นโครงการการจัดทำมาตรฐานผู้ต้องขังหญิง (Enhancing Lives of Female Inmate หรือ ELFI) ในปี 2551 โดยการดำเนินการได้ถูกขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง จนได้รับความเห็นชอบจากองค์การสหประชาชาติ (UN) แต่งตั้งเป็น ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง (The United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non - Custodial Measures for Women Offenders) หรือ เรียกเพื่อเป็นเกียรติกับประเทศไทยว่า “ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)” ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องลักษณะของผู้หญิง โดยวางระบบการบริหารจัดการเรือนจำที่เหมาะสมต่อการควบคุมผู้ต้องขังหญิง อาทิ สุขภาพอนามัย หรือผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำ รวมถึงการหามาตรการลดปริมาณผู้หญิง

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

เข้าสู่เรือนจำ โดยใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวหรือใช้มาตรการอื่นในการลงโทษให้เกิดความเหมาะสม อาจดูจากประวัติย้อนหลังเพื่อหาสาเหตุการกระทำผิด ที่อาจเกิดขึ้นเพราะความกดดันหรือการได้รับความรุนแรงในครอบครัว มาประกอบการวินิจฉัยก่อนศาลพิพากษา

มาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง ถือว่าเป็นมาตรการเบี่ยงเบน ผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ โดยอาจมีเงื่อนไขต่างๆเข้ามากำหนดเพื่อให้ปฏิบัติตาม ซึ่งอาจมีอยู่หลายรูปแบบในการนำไปบังคับใช้ให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีแต่ละคนที่มีสาเหตุการถูกจับกุมหรือถูกคุมขังด้วยเหตุที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่แตกต่างกัน เช่น การรอกการลงโทษโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติซึ่งเป็นมาตรการที่ทำให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีไม่ต้องรับโทษจำคุกในเรือนจำ แต่ต้องมาพบเจ้าหน้าที่คุมประพฤติตามเวลาที่กำหนด ต้องทำงานสาธารณะประโยชน์โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน หรือการใช้มาตรการคุมขังเป็นช่วงเวลา⁵ เป็นต้น โดยมาตรการดังกล่าวข้างต้นนี้เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกกล่าวหาเป็นครั้งแรก หรือกระทำความผิดด้วยความปลั้งพลาด ไม่มีสันดานชั่วร้าย หากนำมาตรการการที่มีใช้การคุมขังในเรือนจำมาบังคับใช้ ย่อมส่งผลให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีได้รับผลกระทบจากการลงโทษน้อยกว่าการอยู่ในเรือนจำ และยังส่งผลให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีมีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นแม่ อีกทั้งยังคงไว้ซึ่งบทบาทของครอบครัว อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ครอบครัว และสังคมมากยิ่งขึ้น

จากข้อกำหนดนี้สำหรับประเทศไทยถือเป็นการรวมกันโดยผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice หรือ TIJ) นับว่าเป็นการกระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องของสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังหญิงที่อยู่หลังกำแพงสูง ในประเด็นเกี่ยวกับความอ่อนไหวระหว่างเพศที่ต่างกัน แต่การนำไปปฏิบัตินั้นก็อาจจะมีข้อจำกัดเกิดขึ้น ซึ่งก็จะแตกต่างกันไปใน แต่ละประเทศ เช่น ด้านกฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ และสภาพทางภูมิศาสตร์ ทำให้ไม่สามารถนำไปบังคับใช้ได้อย่างสมบูรณ์ อย่างในประเทศไทยแม้ว่าจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน “ข้อกำหนดกรุงเทพ” แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ทั้งหมด เนื่องมาจากข้อจำกัดในหลายด้าน เช่น ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ หรือ บุคลากร ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการนำไปปฏิบัติใช้กับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี เช่น

⁵ อาริษา มณีสว่าง, “การคุมความประพฤติ: ศึกษาการเลี้ยงการลงโทษจำคุก โดยการคุมขังเป็นช่วงเวลา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550).

ปัญหาผู้ต้องขังหญิงล้นคุกในประเทศไทย ย่อมส่งผลกระทบต่อข้อจำกัดด้านสถานที่ที่ควบคุมผู้ต้องขัง เนื่องจากทำให้ไม่สามารถแยกนักโทษหญิงเด็ดขาดออกจากผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีได้ อีกทั้งปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยในการเข้าถึงบริการรักษาพยาบาล สุขภาพแม่และเด็กติดผู้ต้องขัง อนามัยเจริญพันธุ์ สุขภาพของหญิงสูงอายุ รวมถึงสุขภาพทางด้านจิตใจ โดยประเทศไทยนั้นยังขาดการบังคับใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุกต่อผู้กระทำผิด อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดต่าง ๆ จึงทำให้มีผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดอาศัยอยู่ในเรือนจำเป็นจำนวนมากเกินอัตรามาตรฐานสากลที่ได้กำหนดไว้ แต่การที่ผู้วิจัยจะเข้าไปสัมภาษณ์นั้นเป็นช่วงที่ข้อกำหนดกรุงเทพได้ปรับใช้มาหลายปีและมีหน่วยงานต่าง ๆ เล็งเห็นความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงไป ทั้งในทางที่ดีขึ้นหรืออาจยังไม่ได้ถูกผลักดันในทางปฏิบัติ

จากที่มาของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีซึ่งศาลยังไม่ได้ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่ต้องเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยนั้น พวกเขาต้องเผชิญกับปัญหาอะไรบ้าง รวมถึงมีการวางแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีอย่างไร ทั้งในด้านนโยบาย และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อที่จะได้เห็นถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง และมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่อาจแตกต่างกันออกไปตามขนาดของสถานที่ควบคุม โดยศึกษาว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำที่กำหนดมีการปฏิบัติสอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ(Bangkok Rules)หรือไม่อย่างไร เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทย เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นได้รับทางเลือกที่มีใช้มาตรการคุมขังในเรือนจำเพียงอย่างเดียว รวมถึงเป็นการพัฒนาและยกระดับระบบราชทัณฑ์ไทยให้เป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากลต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

ปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานหญิงและเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทยเป็นอย่างไร สอดคล้องและเป็นไปตามข้อกำหนดกรุงเทพหรือไม่

3301357619

CT :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานหญิง และเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยให้ สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขอบเขตของการ วิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานหญิงและเรือนจำที่ ควบคุมผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย รวมถึงศึกษาแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องตามข้อกำหนด กรุงเทพ (Bangkok Rules)

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาและเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) เป็นการศึกษา จากเจ้าหน้าที่ด้านนโยบายและด้านปฏิบัติการ รวมถึงศึกษาจากผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ ถูกควบคุมตัวในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หญิงระหว่างพิจารณาคดีตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

1.5 นิยามศัพท์

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หมายถึง กระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ต่อเนื่องนับจากการได้รับ ตัวผู้ต้องขังมาไว้ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ไปจนถึงปล่อยตัวผู้ต้องขัง ซึ่งครอบคลุมถึงภารกิจในการ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้านการควบคุมดูแลผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัยและไม่ให้เกิดการหลบหนี รวมถึง ด้านการจัดบริการอบรมแก้ไข ฟื้นฟูเพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับไปเป็นคนดีของสังคม

ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี หมายถึง ผู้ที่ต่อสงสัยว่าได้กระทำความผิดและศาลสั่งไม่ให้ ประกันตัว โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้ต้องขังที่อยู่ในชั้นอุทธรณ์-ฎีกา ผู้ต้องขังที่อยู่ในชั้นไต่สวน-

พิจารณา และผู้ต้องขังที่อยู่ในชั้นสอบสวน ซึ่งเป็นผู้ที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ผู้ซึ่งศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด

ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) หมายถึง ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง ซึ่งเน้นในเรื่องความต้องเฉพาะของผู้หญิงตั้งแต่ขั้นตอนการรับตัวจนถึงการดูแลหลังการปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคม

ทัณฑสถานหญิง หมายถึง สถานที่ควบคุม กักขัง ผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะที่ได้คัดแยกประเภทแล้ว เพื่อประโยชน์ในการควบคุม บำบัดรักษา การอบรมแก้ไข และการฝึกวิชาชีพตามลักษณะเฉพาะทางกายภาพของเพศหญิง

เรือนจำจังหวัด หมายถึง เรือนจำส่วนภูมิภาค ปกติรับคุมขังผู้ต้องขังที่เป็นคนฝาก ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และนักโทษเด็ดขาด ที่มีอำนาจคุมขังผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี

เรือนจำกลาง หมายถึง เรือนจำปกติรับคุมขังผู้ต้องขังที่มีคำพิพากษาแล้วและนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 15ปี ขึ้นไป

เรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิง หมายถึง เรือนจำกลางหรือเรือนจำจังหวัดที่ใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งของเรือนจำเป็นที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิง ซึ่งอาจเรียกสถานที่นั้นแตกต่างกันออกไปในแต่ละเรือนจำ อาทิ แดนหญิง หรือ เรือนขังหญิง เป็นต้น

มาตรการที่มีใช้การคุมขัง หมายถึง การใช้มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดรูปแบบอื่นๆ แทนมาตรการจำคุกผู้กระทำผิดไว้ในเรือนจำ ซึ่งอาจจะมีขึ้นได้ก่อนที่ผู้กระทำผิดจะถูกจำคุกในเรือนจำ และอาจมีขึ้นภายหลังจากที่ผู้กระทำผิดได้ถูกจองจำในเรือนจำแล้ว ทั้งนี้การนำมาตราการไปปรับใช้ขึ้นอยู่กับประเภทของความผิด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานหญิงและเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย

1.6.2 เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากศึกษาไว้เป็นแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยให้สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาออกได้ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษ

2.2 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

2.3.1 การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยการใช้เรือนจำ

2.3.2 การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ

2.4 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

2.5 กฎหมายและพรบ.ราชทัณฑ์เกี่ยวกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษ

แนวความคิดด้านการลงโทษถือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาช้านาน อาจเปรียบได้ว่าเกิดขึ้นมาพร้อมกับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ขึ้นอยู่ว่าเป็นช่วงเวลาไหน มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์อะไรบางอย่างที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น การลงโทษมักจะล้าไปตามจารีต ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติรวมถึงตัวบทกฎหมายของแต่ละสังคม

Sutherland และ Cressey ได้สรุปไว้ว่า แนวคิดด้านการลงโทษนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค ได้แก่

1. ยุคที่มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำต่อผู้ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามของขนบธรรมเนียมประเพณี ทางศาสนา หรือ ทางกฎหมาย ซึ่งรูปแบบอาจมีลักษณะ

เช่นเดียวกับการลงโทษในปัจจุบัน แต่มีได้เป็นปฏิกริยาที่มุ่งต่อการลงโทษ เนื่องจากขาดการนิยามคุณค่าหรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษไป

2. ยุคที่สังคมเริ่มมีประมุขหรือกษัตริย์ปกครอง การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดนั้นจึงเป็นเรื่องของรัฐในการจัดการ โดยปฏิกริยาต่อผู้กระทำความผิดเป็นเรื่องของกลุ่มหรือสังคมมากกว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ซึ่งการลงโทษเริ่มมีได้มีวัตถุประสงค์ในการกระทำเพื่อที่จะแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดหรือยับยั้งไม่ให้บุคคลอื่นกระทำความผิด แต่เป็นการลงโทษเพื่อให้ผู้เสียหายพึงพอใจด้วยเช่นกัน

3. ยุคปัจจุบัน เป็นยุคที่แสดงให้เห็นปฏิกริยาที่มุ่งต่อการลงโทษอย่างชัดเจน นั่นคือ การลงโทษเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ เพื่อการแก้แค้นทดแทนและยับยั้งการเกิดอาชญากรรม หรือ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งก่อให้เกิดเป็นสำนักทฤษฎีวิทยา 3 สำนัก คือ สำนักคลาสสิก (Classical School) สำนักนีโอคลาสสิก (Neoclassical School) สำนักโพสิทีฟ (Positive School)¹

โดยการลงโทษสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบทฤษฎีที่สำคัญ ดังนี้

(ก) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสำนักคลาสสิก (Classical School) แนวคิดนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบการเมืองการปกครอง ศาสนา และระบบสังคมในสมัยอดีตที่มี อำนาจปกครอง จะใช้วิธีการลงโทษเพื่อการตอบแทนผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษ ในลักษณะตาต่อตาฟันต่อฟัน มีการใช้วิธีการที่รุนแรง ทั้งการประหารชีวิต การลงทัณฑ์ทรมานด้วยรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลงไป และเพื่อให้ผู้กระทำความผิดสำนึกถึงความผิดในการกระทำของตน แนวคิดนี้มีความเชื่อว่าผู้กระทำความผิดมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ในการที่จะคิดไตร่ตรอง และตัดสินใจต่อการกระทำของตนเอง ประกอบกับเชื่อว่ามนุษย์มีความความสามารถในการใช้เหตุผล ดังนั้นเมื่อตัดสินใจทำสิ่งใดลงไปจึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนอย่างเต็มที่ เมื่อกระทำความผิดจึงต้องรับผิดชอบต่อความผิดและสมควรได้รับการลงโทษ

¹ กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนากฎคดีนิสัย, “งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ : มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง” (โครงการศึกษาวิจัยสำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์, 2551.)

(ข) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) มีแนวคิดว่าการลงโทษนั้นสามารถข่มขู่ยับยั้งที่ตัวผู้กระทำผิดและบุคคลอื่นเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความเกรงกลัวโทษจนไม่กล้ากระทำผิด โดยการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง มี วัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ

(1) เพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก เพราะเกิดความกลัวเกรงในโทษที่ได้รับ อันเป็นผลให้ตัดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นอีก (Incapacitation)

(2) เพื่อยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำผิด เนื่องจากได้เห็นผลร้ายของการกระทำผิดและการได้รับโทษ จนไม่อยากกระทำผิดเพราะเกรงกลัวในโทษ การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนี้อาจกล่าวได้ในอีกความหมายหนึ่งคือ เป็นการ ป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดขึ้นอีกนั่นเอง ซีซาร์เบ็คคาเรียจากสำนักคลาสสิก (Classical School) อธิบายว่า การลงโทษที่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิดได้นั้นควรจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

(I) ความเคร่งครัดหรือความรุนแรงในการลงโทษ

(II) การลงโทษต้องทำด้วยความรวดเร็ว

(III) ความแน่นอนในการลงโทษ

(ค) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) มีแนวคิดว่าการลงโทษควรมีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี เพื่อไม่ให้ผู้กระทำผิดกลับมากระทำผิดซ้ำ รวมทั้งพยายามที่จะช่วยให้ผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมได้ตามปกติ จึงต้องมีการให้การเรียนรู้ การอบรม การฝึกอาชีพ ให้เพียงพอที่เขาจะใช้ ในการดำเนินชีวิตได้ รวมทั้งการพยายามช่วยให้ผู้กระทำผิดไม่รู้สึกรังเกียจจากการ ที่ได้รับการลงโทษไปแล้ว สำหรับหลักการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ประกอบด้วย

(1) หลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดต้องประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของเขาโดยให้ใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น

(2) การลงโทษต้องเหมาะสมกับการกระทำผิดเป็นรายบุคคล

(3) เมื่อผู้กระทำผิดแก้ไขดีตั้งเดิม แล้วจึงให้หยุดการลงโทษ และให้มีการปรับปรุงการลงโทษระหว่างที่มีการคุมขัง²

² ผนังรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, ทฤษฎีการลงโทษ [ออนไลน์], 10 มิถุนายน 2561. แหล่งที่มา www.stou.ac.th/Schools/Stw/upload/41716_6.pdf

จากแนวความคิดด้านการลงโทษที่ได้กล่าวถึงข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษในปัจจุบันนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มุ่งเน้นในเรื่องของการแก้แค้นทดแทนให้แก่ผู้เสียหายและการลงโทษมิให้ผู้อื่นในสังคมเอาเยี่ยงอย่างนั้น ได้เปลี่ยนเป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ปรับปรุงและให้โอกาสผู้กระทำผิดในการกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมโดยตระหนักในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งการใช้โทษจำคุกถือเป็นมาตรการที่ทำลายคุณลักษณะของบุคคลที่ต้องเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ภายใน ที่มีทั้งผู้ต้องโทษเด็ดขาดรวมถึงผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ผู้ที่ศาลยังมิได้ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำผิดสมควรที่จะถูกลงโทษตามกฎหมาย เนื่องจากพวกเขาเป็นเพียงผู้ที่อยู่ระหว่างรอคำพิพากษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีที่ต้องเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ/คุก พวกเขาต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้านที่มีมากกว่าผู้ชายด้วยลักษณะทางกายภาพ บทบาทหน้าที่ในครอบครัว ภาวะการเป็นมารดาที่บางคนอาจเป็น Singer mom ที่หาเลี้ยงลูกคนเดียว แต่การที่ต้องไปอยู่ในเรือนจำทั้งที่ยังไม่ถูกตัดสินว่ากระทำผิด ย่อมส่งผลให้เกิดผลกระทบในทางลบมากกว่าเป็นการป้องกันสังคม ซึ่งความเป็นจริงหนึ่งคนในนั้นอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ก็เป็นได้

2.2 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

สิทธิมนุษยชนถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีสิทธิเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยสิทธิมนุษยชนเริ่มก่อร่างให้เห็นเป็นรูปธรรมเมื่อ องค์การสหประชาชาติ ได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Committee on Human Rights) ขึ้น ใน ค.ศ. 1945 เพื่อร่างกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้เกิด “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งสหประชาชาติได้มีมติรับรอง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948³ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงถือเป็นมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อกันในระดับนานาชาติ แม้ว่าจะมิได้มีผลบังคับทางกฎหมายเหมือนอย่างสนธิสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่ก็มีพลังสำคัญทางศีลธรรม จริยธรรม และมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติระหว่างเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันทั่วโลก รวมทั้งยังเป็นแนวคิดริเริ่มที่ทำให้ประชาคมโลกให้ความสนใจต่อบุคคลที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ว่าบุคคลเหล่านั้นคือ เพื่อนมนุษย์ที่ยังคงต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของ

³ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, ประวัติความเป็นมาของขบวนการสิทธิ [ออนไลน์], 10 มิถุนายน 2561. <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=32&chap=4&page=t32-4-infodetail02.html>

พวกเขา แม้จะถูกจำกัดไปบางส่วนเนื่องจากได้กระทำการอันฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่คนส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติ แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงต้องเคารพในความเป็นมนุษย์ จะทำการลิดรอนหรือกระทำการอันโหดร้ายทารุณโดยไม่คำนึงถึงคุณค่าความเป็นคนของผู้ต้องโทษที่ถูกคุมขังมิได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการสูญเสียสิทธิของผู้ต้องขังเป็นเพียงการที่พวกเขาต้องถูกแยกตัวออกจากสังคมเท่านั้น แต่บุคคลนั้นยังคงมีสิทธิอีกหลายประการที่เหลืออยู่ ซึ่งจำต้องตระหนักถึงการปกป้องรักษาสิทธิเหล่านั้นของผู้ต้องขังเช่นกัน

องค์การสหประชาชาติ (UN) จึงได้จัดตั้งเป็น “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ ค.ศ.1955” (The 1955 United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of prisoners : SMR) โดยกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และเป็นหลักในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งหมด โดยคำนึงถึงแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากลเป็นสำคัญ โดยข้อกำหนดนี้ได้กล่าวรวมถึง “สิทธิในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนและรอการพิจารณา” โดยสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ในการให้คำจำกัดความของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี กำหนดไว้ในข้อ 84(1),(2),(3) ว่า บุคคลซึ่งถูกจับกุมหรือคุมขังในข้อหาคดีอาญาไว้ที่สถานีตำรวจ หรือเรือนจำก็ตีหากยังมีได้มีการพิจารณาพิพากษาคัดสินแล้ว ต่อไปนี้ในข้อบังคับนี้จะเรียกว่า “คนต้องขังระหว่างพิจารณาคดี” ซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่ยังไม่ถูกพิพากษาลงโทษให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และควรได้รับการปฏิบัติแตกต่างหากจากผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าได้กระทำความผิด โดยใช้กฎหมายข้อบังคับที่พิทักษ์เสรีภาพส่วนบุคคลหรือกระบวนการพิจารณาที่บัญญัติไว้ต่อคนต้องขังระหว่างพิจารณา

ประเด็นที่ 2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี กำหนดไว้ในข้อ 85 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ คนต้องขังระหว่างพิจารณาพึงแยกขังจากนักโทษเด็ดขาด และคนต้องขังระหว่างพิจารณาที่เยาว์วัยพึงแยกขังจากผู้ใหญ่และถือเป็นหลักที่จะต้องแยกไว้ต่างทัศนสถาน

ประเด็นที่ 3 ด้านที่พักอาศัยและเสื้อผ้า กำหนดไว้ในข้อ 86 ว่าคนต้องขังระหว่างพิจารณาพึงให้อนอนแยกกันคนละห้อง ตามประเพณีนิยมที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นและดินฟ้าอากาศที่ไม่เหมือนกัน ส่วนเรื่องการแต่งกาย ได้กำหนดไว้ในข้อ 88 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น

ได้แก่ คนต้องชั่งระหว่างพิจารณาพึงมีสิทธิแต่งกายด้วยเสื้อผ้าส่วนตัวที่สะอาดเรียบร้อยได้ และ ถ้าให้สวมเครื่องแบบของเรือนจำก็ต้องแตกต่างกับเครื่องแบบของนักโทษเด็ดขาด

ประเด็นที่ 4 การจัดหาอาหาร กำหนดไว้ในข้อ 87 ว่าภายใต้ขอบเขตความสอดคล้องกับระเบียบข้อบังคับของเรือนจำถ้าคนต้องต้องชั่งระหว่างพิจารณา ประสงค์จะจ่ายเงินส่วนตัวจัดหาอาหารจากภายนอกโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำหรือญาติมิตรจัดการให้ก็ทำได้ มิฉะนั้นเรือนจำจะต้องเป็นผู้จัดหาอาหารเลี้ยง

ประเด็นที่ 5 การทำงาน กำหนดไว้ในข้อ 89 ว่าควรให้คนต้องชั่งระหว่างพิจารณาได้ทำงานโดยความสมัครใจ มีใช้การกำหนดให้ต้องทำงาน อีกทั้งพึงมีสิทธิได้รับค่าจ้างตอบแทนจากการทำงานนั้น

ประเด็นที่ 6 การอ่านเขียนหนังสือ กำหนดไว้ในข้อ 90 ว่าควรอนุญาตให้คนต้องชั่งระหว่างพิจารณาซื้อหาหนังสือ หนังสือพิมพ์ เครื่องเขียนอุปกรณ์การประกอบอาชีพด้วยเงินส่วนตัวหรือของผู้อื่นเท่าที่ไม่ขัดต่อการดำเนินงานของศาล ความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นระเบียบของเรือนจำ

ประเด็นที่ 7 บริการด้านการแพทย์ กำหนดไว้ในข้อ 91 ว่าควรให้แพทย์หรือทันตแพทย์ประจำตัวคนต้องชั่งระหว่างพิจารณาเข้าพบและตรวจรักษาได้ หากว่ามีความจำเป็นอันควร และคนต้องชั่งระหว่างพิจารณาคดีดังกล่าวสามารถออกค่าใช้จ่ายเองได้

ประเด็นที่ 8 การเยี่ยมญาติและครอบครัว กำหนดไว้ในข้อ 92 ว่าพื้นที่ที่คนต้องชั่งระหว่างพิจารณาถูกคุมขังควรอนุญาตให้เขาแจ้งครอบครัวทราบ การสื่อสารกับญาติมิตรก็ควรอำนวยความสะดวกตามสมควร ตลอดจนการเยี่ยมเยียนของบุคคลเหล่านี้ ควรให้อยู่ในข้อจำกัดและกำกับดูแลตามจำเป็นเท่าที่แม่ขัดต่อการดำเนินการของศาล ความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นระเบียบของเรือนจำ

ประเด็นที่ 9 การปรึกษาทนาย กำหนดไว้ในข้อ 93 ว่าในการต่อสู้คดีของคนต้องชั่งระหว่างพิจารณา ควรได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยมีคิดค่าตอบแทนและควรให้ที่ปรึกษากฎหมายของเขาได้เข้าพบปะปรึกษารูปคดีเตรียมและให้ คำแนะนำเป็นความลับเท่าที่สามารถจะทำได้ทั้งควรจะให้เขามีอุปกรณ์การเขียนตามที่เขาประสงค์และสนทนาระหว่างผู้ต้องชั่งและที่ปรึกษา

กฎหมายนายความควรรออยู่ในสายตาของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเรือนจำแต่ไม่จำเป็นต้องได้ยินการสนทนาด้วย⁴

จากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้ต้องขังและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น นับเป็นจุดเริ่มต้นในการกำหนดเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไว้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ทุกประเทศหรือสังคมใส่ใจและตระหนักมากขึ้นในเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังที่พึงได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับมนุษย์ทุกคนโดยมีการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับสิทธิอื่นๆ โดยหลังจากมีข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติขึ้นนั้น ก็ได้มีการพัฒนาเรื่องนี้ให้เปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมจนเกิดเป็นข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุงหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ข้อกำหนดแมนเดอลา” ที่ได้ครอบคลุมการบริหารจัดการเรือนจำในทุกด้านและวางมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ทั้งผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีและผู้ต้องขังคดีเสร็จเด็ดขาด

ข้อกำหนดแมนเดอลา ไม่ใช่ข้อกำหนดที่เขียนขึ้นใหม่ทั้งหมดแต่เป็นการปรับปรุงของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังปี 1955(SMR) ใน 8 หัวข้อสำคัญเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงมาตรฐานด้านการราชทัณฑ์และสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ปี 1955 จนถึงปัจจุบัน โดยข้อกำหนดแมนเดอลา สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ขั้นตอนการรับตัวเข้าเรือนจำจนถึงการปล่อยตัว มีข้อกำหนดทั้งหมดจำนวน 122 ข้อ ซึ่งได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังทั้งหมด โดยในที่นี้จะขอกกล่าวถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ในประเด็นที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากข้อกำหนด SMR ซึ่งมีการระบุในส่วนของ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงหรือผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาของคดีเพิ่มเติม ได้แก่

กรณีเด็กติดผู้ต้องขังการอนุญาตให้เด็กพักอาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ของตนในเรือนจำควรคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นที่ตั้งโดยเรือนจำจะต้องจัดให้มีการดูแล ก่อนและหลังการตั้งครรภ์สถานที่สำหรับเลี้ยงเด็กและการดูแลสุขภาพสำหรับเด็กทั้งนี้บุตรของผู้ต้องขังที่อาศัยอยู่ในเรือนจำต้องไม่ได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นผู้ต้องขัง

⁴ กรมราชทัณฑ์, ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ลาดยาวบางเขน, 2524). หน้า 69.

ด้านวินัยและบทลงโทษอย่างการขังเดี่ยว ที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ข้อกำหนดนี้จึงได้ระบุว่าเรือนจำควรนำการขังเดี่ยวมาใช้ในเฉพาะกรณีที่เป็นข้อยกเว้นในฐานะที่เป็นทางเลือกสุดท้าย โดยใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ทั้งนี้จะต้องผ่านความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและต้องให้มิหน่วยงานอิสระทบทวนการใช้โทษดังกล่าว นอกจากนี้ห้ามใช้การขังเดี่ยวโดยไม่มีกำหนดเวลาหรือขังเดี่ยวต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน (เกินกว่า 15 วัน) หรือการขังเดี่ยวผู้ต้องขังบางประเภท เช่น ผู้ต้องขังที่ตั่งครรภ์ หรือกำลังอยู่ในระยะให้นมบุตร และกรณีการใช้เครื่องพันธนาการ ถือเป็น การย่ำยีศักดิ์ศรีหรือก่อให้เกิดความเจ็บปวด การใช้เครื่องพันธนาการลักษณะอื่นอาจใช้ได้เฉพาะในกรณีที่ไม่มียุติวิธีควบคุมอื่นที่รุนแรง และห้ามใส่เครื่องพันธนาการกับหญิงที่เจ็บท้องคลอดบุตร กำลังคลอดบุตร และทันทีภายหลังคลอดบุตรเด็ดขาด⁵

จากข้อกำหนดแมนเดลาฯ ยังไม่ได้มีการแก้ไขในส่วนของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี แต่มีการระบุส่วนแก้ไขการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้สอดคล้องกับ ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non - Custodial Measures of Women Offenders) หรือ เรียกว่า “ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)” ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

สำหรับประเทศไทยถ้ากล่าวถึงเรื่องสิทธิและเสรีภาพได้เริ่มมีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่พุทธศักราช 2540 ที่มีข้อความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เช่น ในมาตรา 4 ความว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง" โดยสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมนั้น ประชาชนทุกคนได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2550 มาตรา 40⁶ กล่าวโดยสรุปคือ

(ก) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ที่ประชาชนต้องสามารถเข้าถึงเพื่อใช้บริการต่างๆของกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง

(ข) สิทธิในการพิจารณาโดยเปิดเผย คือ ประชาชนต้องมีสิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณาโดยเปิดเผยทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอได้เสนอข้อเท็จจริงข้อโต้แย้งและ

⁵ Penal Reform International แปลโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง “ข้อกำหนดแมนเดลา”, (ปทุมวัน, 2559). หน้า9-12.

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

พยานหลักฐานของตนสามารถคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการได้รับการพิจารณาครอบงำและ
ทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยพิพากษาหรือคำสั่ง

(ค) สิทธิในการพิจารณาอย่างถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรมในการพิจารณาคดีบุคคล
มีสิทธิ์ที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม

(ง) สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมในการสอบสวนและดำเนินการตาม
กระบวนการยุติธรรมผู้เสียหายผู้ต้องหาโจทก์จำเลยคู่กรณีผู้มีส่วนได้เสียหรือพยานในคดีมีสิทธิ์ได้รับ
การปฏิบัติที่เหมาะสมถูกต้องรวดเร็วเป็นธรรม

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นสิทธิที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับ เพื่อความเสมอภาค
และความยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมเมื่อบุคคลได้ถูกกล่าวหาว่าเป็น
ผู้กระทำความผิด จึงจำเป็นที่จะต้องมีการหามาตรการต่างๆ มารองรับเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิของ
ผู้ต้องหาเหล่านั้น แต่เมื่อการพิจารณาคดีของศาลเห็นว่ายังมีข้อมูลที่ได้รับมานั้นไม่เพียงพอต่อการ
ตัดสิน และเห็นสมควรว่าจำเลยไม่ควรได้รับการประกันตัวหรือปล่อยตัว จึงต้องถูกคุมขังจนกว่าศาล
จะตัดสินเด็ดขาดว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ ดังนั้นการที่บุคคลต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำก็ต้องมีการ
คำนึงถึงสิทธิระหว่างถูกคุมขังด้วย โดยการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังถือเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ
เนื่องจากการที่ผู้ต้องขังต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำถือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ รัฐใน
ฐานะผู้ที่ใช้อำนาจในการควบคุมสังคมจึงต้องกำหนดกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองในเรื่องต่างๆ
เหล่านี้ โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีอยู่อันล่วงละเมิดมิได้แม้ว่าจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ
บางประการจากผลของการกระทำผิดนั้นๆ จึงได้มีการพัฒนากฎหมายในงานราชทัณฑ์ให้สอดคล้อง
กับมาตรฐานสากล เช่น พระราชบัญญัติราชทัณฑ์พ.ศ. 2479 และ 2560 รวมถึงบทบัญญัติกฎหมาย
ต่างๆ ที่ได้คำนึงถึงมาตรฐานความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยได้ให้ความ
คุ้มครองสิทธิเหล่านี้เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดแมนเดอลา กล่าวได้ดังต่อไปนี้

(1) สิทธิการได้รับอาหารเพียงพอตามความต้องการครบ 3 มื้อ ถือเป็นสิทธิที่จำเป็น
ที่สุดสำหรับการดำรงชีวิตมาตรฐานสากลจึงกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดหาที่ที่สะอาดและอาหาร
ที่มีคุณภาพในปริมาณที่เพียงพอเหมาะสมกับความต้องการของผู้ต้องขังเพื่อให้เกิดสุขภาพพลานามัยที่
แข็งแรง

(2) สิทธิการได้รับเครื่องนุ่งห่มหลับนอนที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศตาม
มาตรฐานสากลได้กำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับการดูแลเรื่องความสะอาดและอนามัยส่วนตัวจากรัฐรวมทั้ง

อนุญาตให้ใส่เสื้อผ้าส่วนตัวได้หรือให้เรือนจำจัดหาเสื้อผ้าที่มีลักษณะที่เหมาะสมและไม่เป็นเป้าสายตาแก่ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะเมื่อผู้ต้องขังออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ

(3) สิทธิที่จะได้อยู่อาศัยที่ถูกละเมิด โดยได้จัดเรือนนอนให้ผู้ต้องขังได้พักอาศัยอย่างเป็นสัดส่วนแก่ผู้ต้องขังแต่ละคนโดยคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

(4) สิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่กำหนดให้ถูกเรือนจำทุกแห่งมีสถานพยาบาล และเจ้าหน้าที่พยาบาลคอยให้การบำบัดรักษาโรคให้กับผู้ต้องขังตามสมควร ทั้งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีครรภ์ รวมถึงการป้องกันโรคติดต่อภายในเรือนจำ แต่ถ้าป่วยเกินขีดความสามารถของสถานพยาบาล ก็จะมีการพิจารณาส่งตัวออกรับการรักษาที่โรงพยาบาลภายนอก หรือส่งตัวมารับการรักษาที่ทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ที่กรุงเทพฯ

(5) สิทธิที่จะได้รับการติดต่อกับญาติและทนายความ โดยทนายความมีสิทธิขอเข้าพบผู้ต้องขังได้ตามความจำเป็น ส่วนญาติก็สามารถมาเยี่ยมผู้ต้องขังได้ตามวันเวลาที่เรือนจำกำหนด ซึ่งปัจจุบันนี้เรือนจำหลายแห่งได้เพิ่มจำนวนวันที่ญาติสามารถมาเยี่ยมผู้ต้องขังได้มากขึ้นด้วย

(6) สิทธิที่จะประกอบพิธีทางศาสนาตามความเชื่อของผู้ต้องขัง โดยสามารถประกอบพิธีการทางศาสนาได้ ซึ่งทางเรือนจำจะมีนุศานาจารย์คอยให้คำปรึกษาแนะนำและอำนวยความสะดวก

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั้นถือเป็นเรื่องตั้งแต่สังคมพึงปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและให้สังคมเกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน โดยรูปแบบอาจมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบรรทัดฐาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและกฎหมาย ที่บังคับใช้ในประเทศหรือสังคมนั้นๆ ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดก็เปรียบเสมือนการลงโทษที่มีความหนักเบาแต่ตามฐานความผิดของแต่ละบุคคลที่พึงต่างกันกันไป

2.3.1 การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยการใช้เรือนจำ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยใช้เรือนจำ เป็นวิธีการปฏิบัติที่ทุกประเทศทั่วโลกเคยใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยใช้เป็นสถานที่จองจำ/คุมขังผู้ที่กระทำผิดให้ห่างไกลจากสังคม เพื่อให้คนในสังคมนั้นรู้สึกถึงความปลอดภัยในการใช้ชีวิต ซึ่งการนำเรือนจำมาใช้ในยุคแรกๆ มุ่งเน้นในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนและข่มขู่ยับยั้ง แต่เมื่อบริบททางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การลงโทษจึงหันมาเน้นใน

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

เรื่องการแก้ไข ฟันผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีสู่สังคม กรมราชทัณฑ์ในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลผู้ต้องขัง จำต้องยึดถือหลักการจากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ร่วมกับกฎหมายหรือ พรบ. ต่างๆในประเทศไทย เพื่อใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดภายในเรือนจำให้เป็นมาตรฐานสากล

การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำผิด มุ่งที่จะอบรมแก้ไขฟันผู้ต้องขัง ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท อย่างเรือนจำหญิงหรือทัณฑสถานหญิงก็เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะ โดยเป็นการแยกออกจากผู้ต้องขังชายเด็ดขาด ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติของผู้ต้องขังหญิงในการอบรมแก้ไขจะมีแนวทางในการดำเนินคดีที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย นอกจากนี้การดำเนินการในการควบคุมและการอบรมแก้ไขจะใช้ผู้หญิงเกือบทั้งหมด เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในทัณฑสถานหญิงต่าง ๆ มักอยู่ภายนอกกำแพงเรือนจำทำหน้าที่บริหาร หรือในส่วนของเรือนจำพิเศษซึ่งเป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีหรือคดียังไม่เสร็จเด็ดขาดตามกฎหมาย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำพิเศษจะแตกต่างไปจากนักโทษเด็ดขาด กล่าวคือ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดียังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่นกว่าศาลจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด ผู้ต้องขังเหล่านี้จึงมีสิทธิที่มากกว่านักโทษเด็ดขาดในเรือนจำทั่วไป

ซึ่งในกรณีของเรือนจำพิเศษนั้นยังคงเป็นเรื่องที่ยากในการปฏิบัติเนื่องจาก ในปัจจุบันประเทศไทยส่วนใหญ่ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาดไว้ในเรือนจำเดียวกัน อาจแยกจากสี่เหลี่ยมที่ผู้ต้องขังสวมใส่ เท่านั้น โดยมีสาเหตุจากการเพิ่มขึ้นของผู้ต้องขัง จึงทำให้เกิดข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ภายในเรือนจำไม่เพียงพอ จนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นทัณฑสถานหรือเรือนจำบางแห่งอาจมีการแยกส่วนที่อยู่อาศัยหรือแดนต่าง ๆ ภายในเรือนจำ รวมถึงการปฏิบัติที่ต่างกันในแต่ละเรือนจำซึ่งมีลักษณะที่ต่างกันไป ซึ่งผู้วิจัยจะไปทำการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง เพื่อมาปรับเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ทันสมัยและมีคุณภาพต่อไป

การแก้ไขฟันผู้กระทำผิดนั้นจำเป็นที่จะต้องจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติให้เกิดความเหมาะสมกับผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ซึ่งกระบวนการในการที่จะทำความรู้จักกับผู้ต้องขังเป็นรายกลุ่ม หรือรายบุคคลนั้น มีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1) การศึกษาประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล จะทำให้เจ้าหน้าที่รู้จักผู้ต้องขังแต่ละบุคคลได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจทำได้โดยการศึกษาจากเอกสารทางคดีของทางราชการการ

สัมภาษณ์ผู้ต้องขังจากรายงานการศึกษาก่อนการพิจารณาคดีของพนักงานคุมประพฤติ (ถ้ามี) และจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตในเรือนจำ

2) การวิเคราะห์และจัดประเภทผู้ต้องขังจากการศึกษารวบรวมข้อมูลประวัติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะนำมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุการกระทำผิดและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เหมาะสมทางด้านการควบคุมดูแลและด้านการอบรมแก้ไขเพื่อให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่กระทำผิดซ้ำอีก

3) การติดตามประเมินผลจากการที่ได้วิเคราะห์และจัดประเภทผู้ต้องขัง จึงต้องมีการติดตามประเมินผลว่าผลการดำเนินการในการอบรมแก้ไขเหมาะสมกับผู้ต้องขังเพียงใดหรือมาตรการในการควบคุมมีการผ่อนปรนเพียงไรเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เหมาะสมหรือมีข้อมูลเปลี่ยนไปก็ต้องการจำแนกลักษณะซ้ำ⁷

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยใช้เรือนจำ นั้นจึงจำเป็นต้องมีการจำแนกตามลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อความสะดวกในการกำหนดกิจกรรมอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีผู้ต้องขังบางกลุ่มที่ไม่จำเป็นต้องได้รับการอบรมแก้ไขหรือการปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษ เช่น กลุ่มที่มีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำเนื่องจากมีพฤติกรรมที่ไม่ใช่อาชญากรอาชีพ และมีครอบครัวรองรับ ดังนั้นกิจกรรมในการรองรับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจึงต้องมีการเลือกกลุ่มผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยใช้เรือนจำนี้ถือเป็นวิธีการของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ทำหน้าที่ป้องกัน ควบคุม และปฏิบัติต่ออาชญากรรม หรือผู้ที่ทำผิดกฎหมายขึ้นในเขตอำนาจรัฐ โดยเน้นมุมมองและการปฏิบัติในเชิงกฎหมายกับการบังคับใช้กฎหมายซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ ทนายความ คุมประพฤติ รวมถึงหน่วยงานสนับสนุน

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงโดยใช้เรือนจำนั้น มีรูปแบบของเรือนจำที่แตกต่างกันออกไปตามสถานที่ควบคุมตัวของแต่ละพื้นที่ ถ้าผู้ต้องขังหญิงได้ถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานหญิงที่เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิง/จำเลยหญิงโดยเฉพาะ รูปแบบหรือมาตรการปฏิบัติรวมถึงความพร้อมของพื้นที่หรือเจ้าหน้าที่เรือนจำ ก็จะมีเฉพาะเจาะจงในส่วนที่ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะที่แตกต่างจากเพศชาย

⁷ นที จิตสว่าง, “หลักทัณฑ์วิทยา,” หน้า 47-48.

แต่ถ้าเป็นส่วนหนึ่งของเรือนจำจังหวัดซึ่งเป็นเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดใหญ่อยู่ในเรือนจำชาย การปฏิบัติก็ย่อมมีข้อจำกัดมากกว่าทัณฑสถาน เนื่องจากประชากรของผู้ต้องขังที่มีเพศชายมากกว่า เพศหญิงนั้น ย่อมส่งผลให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงลดหลั่นลงไปตามอัตราของจำนวนผู้ต้องโทษ หรือในส่วนของเรือนจำกลางซึ่งเป็นเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดเล็กอยู่ภายในเรือนจำชาย มาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงอาจมีคุณภาพลดลงตามไปด้วยเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงมีขนาดเล็ก เช่น มีพื้นที่แค่ส่วนหน้าของเรือนจำซึ่งรองรับผู้ต้องหญิงได้เพียงแค่ 300 คนแต่มีผู้ต้องขังมากเกินความจุของเรือนจำ ก็ย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการดูแลผู้ต้องขังได้ไม่ทั่วถึง รวมถึงการจัดการฝึกอบรมก็ต้องใช้พื้นที่ร่วมกับผู้ต้องขังชาย จึงต้องมีการแบ่งระยะเวลาในการใช้ร่วมกัน ดังนั้นในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงหรือผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำจึงต้องอาศัยมาตรการ กฎหมายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับหลักการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมในชั้นของราชทัณฑ์

2.3.2 การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยการไม่ใช้เรือนจำ

การไม่ใช้เรือนจำเป็นวิธีการที่ใช้ได้ตั้งแต่ชั้นก่อนพิจารณาคดีและหลังมีคำพิพากษาแล้ว ซึ่งถือเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกินความจำเป็น เนื่องจากเป็นการลดผลกระทบจากการใช้โทษจำคุกที่อาจเกิดขึ้นจนก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น อาจเกิดเป็นการยึดติดสถาบันขึ้นกว่าที่ควรจะเป็นจนสูญเสียสิ้นความเป็นตัวเอง การถูกลดบทบาทการเป็นมารดาที่ไม่มีผู้ใดจะสามารถปฏิบัติหน้าที่นี้แทนได้ การตั้งครมรททั้งที่อยู่ในเรือนจำ ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ไม่ควรเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีโดยเฉพาะผู้หญิง ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีโดยไม่ใช้เรือนจำถือเป็นสิ่งที่ควรนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งมาตรการต่างๆที่มีการบังคับใช้ในต่างประเทศ ได้แก่

1) มาตรการในขั้นตอนก่อนการดำเนินกระบวนการพิจารณา เช่น การไต่ถามคดีในชั้นพนักงานสอบสวน การชะลอการฟ้อง (Suspended prosecution) การไต่ถามคดีแพ่ง หรือคดีอาญาที่ยอมความกันได้ ในศาลหรือโดยเจ้าพนักงานที่ศาลแต่งตั้ง การเจรจาต่อรองหลังบัลลังก์ (Plea bargaining)

2) มาตรการในขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น การเปิดทำการศาลในวันหยุดและภาคค่ำ (Weekend and night courts) การเร่งรัดพิจารณาพิพากษาคดีบางประเภท (Short determinate sentences)

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

3) มาตรการในขั้นตอนภายหลังการพิจารณาพิพากษาคดี (ที่มีโทษจำคุกสถานเบา) เช่น การชดเชยค่าเสียหายและการปรับ (Restitution and fines) การคุมประพฤติ(Probation/ Suspended with conditions) ด้วยการสืบเสาะพินิจ (Pre-sentences investigation) การควบคุม และสอดส่อง (Supervision) การใช้ศูนย์บริการกลางวัน (Community based programs/ day centers) การทำงานบริการสังคม (Community service) การให้ที่พักอาศัยระหว่างคุมประพฤติ (Probation hostel/bail) การใช้อาสาสมัครคุมประพฤติ (Volunteer probation officers/community-based correction) ⁸

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำถือเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ที่เป็นมาตรการในการนำมาปรับใช้ เพื่อลดผลร้ายของการดำเนินคดีอีกทั้งยังช่วยบรรเทาปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้กระทำความผิด ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (alternative Justice) หมายถึงแนวคิดและวิธีการดำเนินการใดใดต่อคู่กรณีในคดีแพ่งหรือผู้กระทำความผิดในคดีอาญาในขั้นตอนต่างๆของกระบวนการยุติธรรมโดยลดการใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

ประเทศไทยมีมาตรการการไม่ใช้เรือนจำ อย่างคดีแพ่งใช้การระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และการไกล่เกลี่ยในขั้นตอนต่างๆของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ส่วนในคดีอาญาใช้การระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนต่างๆของกระบวนการสืบสวนสอบสวน จับกุม ฟ้องร้องดำเนินคดี และการเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดในคดีอาญาออกจากสถานควบคุม อย่างมาตรการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นการสอบสวน มาตรการให้ประกันตัวในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรม ใช้การควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ (electronic monitoring)

ในปัจจุบันมีการนำอุปกรณ์ควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นเครื่องมือแทนการคุมขัง โดยมีการใช้งานนำร่องมาแล้ว 200 ชุด และล่าสุดได้เข้าใช้เครื่องมือชุดใหม่จำนวน 3,000 เครื่อง วงเงิน 74 ล้านบาท ซึ่งจะขยายพื้นที่การใช้งานให้มากขึ้นเป็น 27 จังหวัด จากเดิมใช้เฉพาะพื้นที่กทม. และปริมณฑล แต่การนำอุปกรณ์ดังกล่าวมาใช้กลับนำมาใช้ไม่เต็มที่ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และยังมี

⁸ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, ระบบงานยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก : แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ: บริษัทวี.พี.พี. (1991)จำกัดหน้า ,2556).

ปัญหาและอุปสรรคในการนำมาใช้อยู่ เช่น การใช้อุปกรณ์กำไรอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมผู้ต้องโทษรายแรกในคดีขี้ยานพาหนะในขณะมีเมาหรือเมาแล้วขับซึ่งศาลแขวงพระนครเหนือเป็นหน่วยงานนำร่องในการใช้แทนมาตรการคุมขัง ซึ่งผลการทดลอง ปรากฏว่าผู้ต้องโทษรายแรกได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขซึ่งศาลห้ามออกจากเคสสถานตั้งแต่เวลา 22.00 ถึง 04.00 น. ก่อนข้างเคร่งครัดมีเพียงหนึ่งครั้งที่สัญญาแจ้งเตือนไปยังศูนย์ควบคุมและโทรศัพท์มือถือของเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตามจากการสอบถามผู้ถูกควบคุมระบุว่าไม่ได้ทำผิดเงื่อนไข เบื้องต้นเจ้าหน้าที่คาดว่าอาจเกิดจากความบกพร่องของสัญญาณในช่วงดังกล่าว เป็นต้น

จากมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยการไม่ใช้เรือนจำเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับและมีการปฏิบัติอยู่ในระบบราชทัณฑ์ทั่วโลก ซึ่งเหตุผลที่นิยมใช้ ได้แก่

1. ลดผลกระทบในทางลบต่อผู้ที่ถูกจองจำ เนื่องจากการลงโทษโดยวิธีการจำคุกอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับตัวให้เข้ากับสังคมภายหลังการปล่อยตัว ซึ่งผลกระทบในทางลบของการจำคุก เช่น การก่อให้เกิดตราบาปต่อผู้ที่ถูกจองจำ กล่าวคือ ผู้ที่เคยถูกเข้าไปอยู่ในเรือนจำมาแล้ว มักจะถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นคนขี้คุก ขี้เต๋อวาง ไม่มีใครต้องการคบหาสมาคมด้วย แม้ว่าผู้นั้นอาจไม่ใช่ผู้กระทำผิดแต่ต้องถูกจองจำเพื่อรอการดำเนินคดี โดยสิ่งต่างๆเหล่านี้ส่งผลต่อความยากลำบากในการกลับเข้าทำงานหรือกลับไปศึกษาต่อ และจากการไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม อาจทำให้ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวหันไปคบหาสมาคมกับผู้ที่เคยคบหากันภายในเรือนจำซึ่งอาจเป็นผู้ที่กระทำผิดมาก่อน และเกิดเป็นความเจ็บแค้นสังคมจนเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นจริงนั่นเอง

สภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำย่อมส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ถูกคุมขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกคุมขังเป็นครั้งแรก ย่อมไม่ได้รับความกระทบกระเทือนด้านจิตใจเป็นอย่างมาก หรือในกรณี ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ เพิ่งคลอดบุตร Single Mom เป็นหัวหน้าครอบครัว และการดำรงชีวิตของบุตรผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเหล่านี้ด้วย ซึ่งปัจจัยต่างๆอาจส่งผลให้เกิดทัศนคติในทางลบ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมแม้เรือนจำจะมีสิ่งจำเป็นต่อความเป็นอยู่เบื้องต้นของมนุษย์ก็ตาม แต่ก็ยังไม่สะดวกสบายหรือเป็นอิสระเหมือนอยู่นอกเรือนจำ นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับสิ่งต่างๆมากมายในการใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ เช่น ถูกรังแก ไม่มีญาติมาเยี่ยม เข้ากับคนอื่นไม่ได้ย่อมส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ ซึ่งหากจะต้องรอพิพากษาเป็นระยะเวลาเวลานาน ทำให้ผู้ถูกคุมขังปรับตัวเข้ากับสภาพของเรือนจำจนอาจเกิดเป็นความเคยชินใน

พฤติกรรมต่างๆที่ปฏิบัติกันภายในเรือนจำโดยมองสิ่งนั้นว่าเป็นเรื่องปกติ เช่น วัฒนธรรมทำการสัก ศัพท์ที่ใช้พูดกันภายในเรือนจำ เป็นต้น

การคบหาสมาคมกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีอื่นๆในเรือนจำนั้น ถือเป็นการนำผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิด รวมถึงผู้ที่ได้กระทำความผิดแล้วมาอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โอกาสที่จะถ่ายทอดเทคนิคในการประกอบอาชญากรรมย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ ทำให้ผู้ที่ไม่เคยมีสันดานอาชญากรอาจได้รับการถ่ายทอดทัศนคติจากผู้ที่มีสันดานอาชญากรชัดเจน อาจทำให้มีการสร้างอาชญากรคนใหม่ขึ้นมาแทนที่จะเป็นการควบคุมสังคม

2. ลดความแออัดยัดเยียดในเรือนจำ หากการลงโทษเน้นที่การนำตัวผู้กระทำความผิดไปคุมขังเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีมาตรการอื่นหรือวิธีการเลี้ยงโทษจำคุกมารองรับ ย่อมทำให้เรือนจำมีความหนาแน่นเกินขีดจำกัดที่รับได้ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังจะทำได้ยากขึ้นเพราะผู้ต้องขังมีจำนวนมากอาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการควบคุมดูแลและการแก้ไขฟื้นฟู อีกทั้งชีวิตของผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไม่เป็นไปตามหลักราชทัณฑ์การแก้ไขภาวะแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังในเรือนจำอาจแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยการสร้างเรือนจำใหม่แต่ถ้ายังมีการใช้วิธีการลงโทษแบบเดิมคือ นำผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัย ว่าได้กระทำความผิดเข้าเรือนจำ เรือนจำแห่งใหม่จะต้องเกิดขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งวิธีนี้ไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน เพราะจะทำให้ห้องขังขยายตัวอย่างไม่หยุดหย่อน สร้างความสิ้นเปลืองทางด้านงบประมาณและบุคลากรอีกด้วย⁹

จากปัญหาความแออัดในเรือนจำหญิงชี้ให้เห็นว่า ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีไม่ควรถูกควบคุมตัวระหว่างรอคำพิพากษาภายในเรือนจำ เนื่องจากความแออัดยัดเยียดในเรือนจำย่อมส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่มีความต้องการเฉพาะอีกทั้งยังไม่ถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิด มาตรการปฏิบัติจึงควรมีการนำมาตรการไม่ใช่เรือนจำหรือมาตรการทางเลือก เช่น การใช้การควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ (electronic monitoring) หรือ การจัดสถานที่ควบคุมเฉพาะผู้หญิง และนำมาปรับใช้กับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีหญิงที่ไม่มีพฤติกรรมรุนแรง เพื่อลดปัญหาหรือผลกระทบต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการลดจำนวนผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเข้าสู่เรือนจำอีกด้วย

⁹ ปิยะพร ตันณีกุล, “แนวทาง พัฒนาการนำระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดในประเทศไทย,” (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2559.)

3. การลดค่าใช้จ่ายภายในเรือนจำและการคงไว้มิให้เกิดสูญเสียทางเศรษฐกิจ

ประการแรก ช่วยลดภาระงบประมาณด้านงบประมาณ งบดำเนินงาน และงบบุคลากร รวมถึงค่าอาหารของผู้ต้องขัง ซึ่งการให้ผู้กระทำผิดกลับเข้าไปอยู่ในชุมชนอย่างเดิมโดยมีเงื่อนไข แม้จะต้องใช้เจ้าหน้าที่ในการควบคุมความประพฤติแต่ก็ใช้เพียงเล็กน้อยเพราะอาจใช้อาสาสมัครคุมประพฤติทำงานแทนได้¹⁰

ประการที่สอง พิจารณาในแง่ตัวผู้กระทำผิดการที่ผู้กระทำผิดต้องถูกจำคุกจะทำให้ผู้กระทำผิดหมดโอกาสทำมาหากินขาดรายได้ในการเลี้ยงตัวเอง และครอบครัวขณะเดียวกันครอบครัวของผู้กระทำผิดต้องมีภาระต่างๆมากมาย เช่น การมาเยี่ยม การขาดคนหาเลี้ยงครอบครัว หากผู้กระทำผิดเป็นหัวหน้าครอบครัว รวมถึงเหยื่ออาจไม่ได้รับค่าชดเชยจากการกระทำผิดหากผู้กระทำผิดต้องถูกจำคุก ซึ่งเป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจจำนวนไม่น้อย¹¹

ในประเทศไทยเมื่อศาลอยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีหรือศาลเห็นว่าผู้กระทำผิดได้กระทำผิดจริงและสมควรมีคำพิพากษาลงโทษจำคุก ส่วนใหญ่ศาลจะมีเพียงทางเลือกเดียว คือการรอการลงโทษโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติหรือไม่ก็ได้ ซึ่งต่างกับมาตรการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกในต่างประเทศที่มีมาตรการการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในหลายลักษณะซึ่งจะคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการนำมาใช้ในการปฏิบัติอีกทั้งยังมีงบประมาณหรือได้รับการสนับสนุนมากกว่าประเทศไทย

2.4 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

ข้อกำหนดกรุงเทพ หรือ Bangkok Rules นั้นได้มีการขับเคลื่อนโดย พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาที่ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ที่สนพระทัยในสิทธิของผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงในเรือนจำ และทรงมุ่งหวังให้มีการยกระดับมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในประเทศต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานสากล ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ต้องขังหญิงที่เป็นประชากรกลุ่มน้อยที่มักจะถูกกล่ลเลยในระบบราชทัณฑ์ที่ได้รับการปฏิบัติที่ดีขึ้น โดยพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา

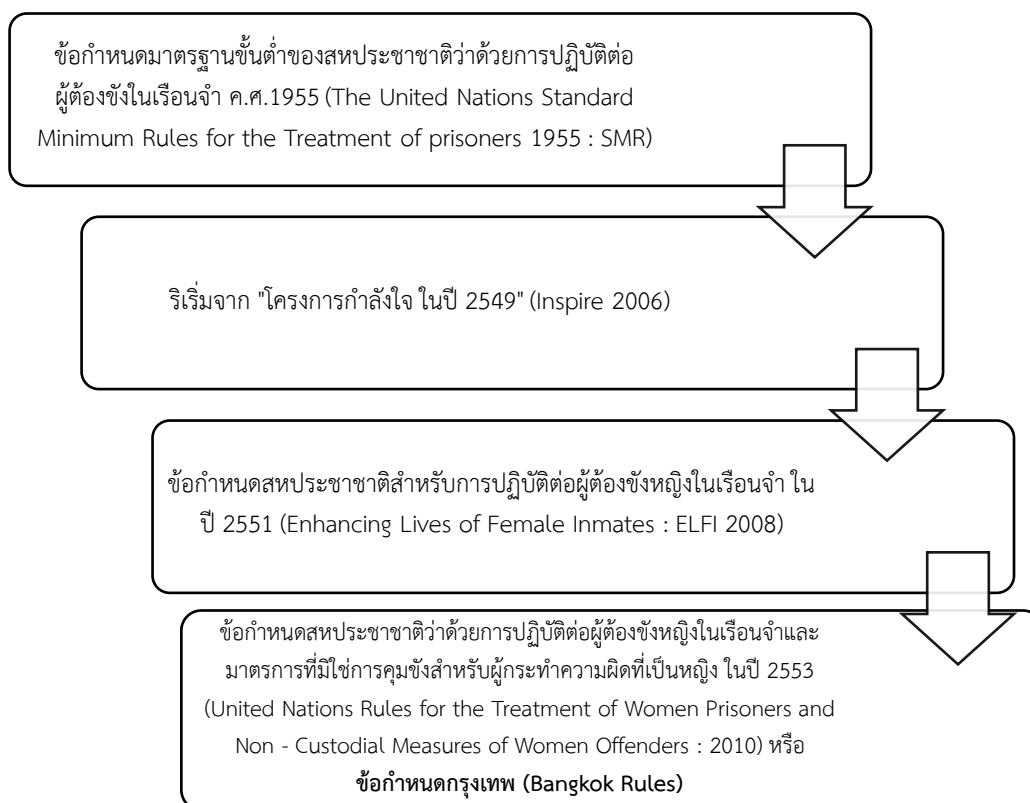
¹⁰ "ibid."

¹¹ สุมณฑิพย์ จิตสว่าง และฐิติยา เพชรมณี, "โครงการ ติดตามประเมินผลการนำระบบการควบคุมตัวระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิด," สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม 2550.

ได้ทรงริเริ่มจาก “โครงการกำลังใจ” เมื่อปี 2549 และทรงนำไปเผยแพร่ให้นานาประเทศรู้จักคำว่า “กำลังใจ (inspire)” อีกทั้งยังได้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นานาชาติได้ตระหนักถึงประเด็นความอ่อนไหวระหว่างเพศ และ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้จัดทำโครงการเพื่อผลักดันให้เกิดเป็นข้อกำหนดสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ (Enhancing Lives of Female Inmates : ELFI) ขึ้นในปี 2551

องค์การสหประชาชาติ ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ 65 (65th United Nations General Assembly –UNGA) ณ สำนักงานใหญ่ สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2553 ต่อข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non - Custodial Measures of Women Offenders) หรือ เรียกเพื่อเป็นเกียรติกับประเทศไทยว่าข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) อาจลำดับวิวัฒนาการของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีออกเป็น 4 ช่วงเวลา ดังนี้

ภาพที่ 1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

โดยข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ถือเป็นมาตรฐานสากลเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่ทั่วโลกให้การยอมรับ ซึ่งสามารถแบ่งรายละเอียดออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การบริหารจัดการสถานคุมขังโดยทั่วไป และใช้กับผู้หญิงที่ถูกควบคุมทุกประเภท, ผู้ต้องขังหญิงที่มีลักษณะพิเศษ, การใช้วิธีการและมาตรการลงโทษโดยมิใช่การคุมขัง สามารถอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 บทบังคับทั่วไป

ประเด็นที่หนึ่ง : การอนุวัติให้เป็นไปตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติตามบัญญัติ “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ 1955” คือการจัดให้มีการตอบสนองความต้องการเฉพาะ (Distinctive needs) ของผู้ต้องขังหญิงภายใต้ข้อกำหนดนี้ถือว่าไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ ตามข้อกำหนดที่ 1

ประเด็นที่สอง : ขั้นตอนตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขัง การลงทะเบียน การจัดสถานที่คุมขัง ผู้ต้องขังหญิง/ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี รวมถึงเด็กติดผู้ต้องขังต้องได้รับการเอาใจใส่ในทุกกระบวนการเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง การปฏิบัติต่างๆก็ควรที่จะคำนึงถึงความเฉพาะ

ของผู้หญิงและเด็ก ทั้งการลงทะเบียนต้องมีการบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดและต้องให้ข้อมูลต่างๆของเด็กเป็นความลับ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญรวมถึงการจัดสรรสภาพที่คุ้มขังควรได้รับการพิจารณาให้อยู่ในเรือนจำที่ใกล้กับภูมิลำเนา โดยคำนึงถึงภาระการเลี้ยงดูมาประกอบการพิจารณา ตามข้อกำหนดที่ 2-4

ประเด็นที่สาม : ด้านสุขอนามัยส่วนตัวที่เฉพาะของผู้หญิง อย่างการจัดหาผ้าอนามัยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมถึงการบริการด้านสุขภาพต่างๆตั้งแต่ขั้นตอนการรับตัวจนถึงการป้องกันทั้งเรื่องโรคทางกายและทางจิตของผู้ต้องขังหญิง ตามข้อกำหนดที่ 6-18

ประเด็นที่สี่ : ด้านความปลอดภัยและความมั่นคง ทั้งในเรื่องการตรวจค้นผู้ต้องขังหญิงต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานที่ได้รับการฝึกอบรมและควรมีมาตรการทางเลือกอื่น เช่น การใช้เครื่องสแกน (scan) แทนการตรวจผลแบบถอดเสื้อผ้า (Strip search) และการตรวจค้นที่ลุกล้ำเข้าไปในร่างกาย (Invasive body search) เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อจิตใจและร่างกายของผู้ต้องขังหญิง อีกทั้งการลงโทษสำหรับผู้ต้องขังหญิงไม่ควรตัดการเยี่ยมจากครอบครัวและบุตร ส่วนของการขังเดี่ยวต้องไม่ใช้กับผู้ต้องขังที่ตั้งครรภ์อยู่ระหว่างให้นมและผู้ที่มิบุตรอยู่ด้วยในเรือนจำ รวมถึงการใช้เครื่องพันธนาการจะต้องไม่ถูกนำมาใช้กับผู้ต้องขังขณะที่ปวดท้องก่อนคลอด ระหว่างคลอด และหลังจากคลอดบุตรโดยทันทีตามข้อกำหนดที่ 19-24

ประเด็นที่ห้า : การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การติดต่อกับโลกภายนอก การร้องเรียนของผู้ต้องขัง และการตรวจสอบ ควรได้รับสิทธิต่างๆในการติดต่อกับครอบครัวและบุตรอย่างใกล้ชิด รวมถึงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของผู้ต้องขังที่จะร้องเรียนถึงการปฏิบัติที่มีข้อบกพร่อง ตามข้อกำหนดที่ 25-28

ประเด็นที่หก : การฝึกอบรมเจ้าพนักงานเรือนจำ เป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานต่อผู้ต้องขังหญิงตามแนวทางสิทธิมนุษยชน โดยคำนึงถึงความอ่อนไหวระหว่างเพศลักษณะทางกายภาพต่างๆ เช่น การดูแลสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก การรักษาพยาบาลเบื้องต้นเพื่อความจำเป็นฉุกเฉิน เป็นต้น ตามข้อกำหนดที่ 29-35

ส่วนที่ 2 ข้อกำหนดสำหรับผู้ต้องขังลักษณะพิเศษ

ประเด็นที่หนึ่ง : การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ต้องคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของเพศหญิง ความละเอียดอ่อน โดยคำนึงถึงข้อมูลภูมิหลังของผู้ต้องขังตามข้อกำหนดที่ 40-41

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ประเด็นที่สอง : ระบบเรือนจำควรมีโปรแกรมกิจกรรมที่เหมาะสม และควรมีความยืดหยุ่น เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงขณะให้นมบุตร และผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด รวมถึงควรมีการใช้มาตรการทางเลือกอื่น ๆ สำหรับผู้ต้องขังหญิงให้มากที่สุด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพจิตที่ดีอันจะเป็นประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ทางสังคมและการดูแลหลังปล่อย ตามข้อกำหนดที่ 42-47

ประเด็นที่สาม : ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ และผู้ต้องขังหญิงที่ให้นมบุตรพึงได้รับคำแนะนำ ทางด้านการดูแลสุขภาพ และโภชนาการ ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างเหมาะสมของบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งไม่ควรถูกลดโอกาสในการให้นมบุตร ส่วนการที่ผู้ต้องขังหญิงมีบุตรติดควรมีการพิจารณาให้บุตรอยู่ร่วมกับมารดา และมีเวลาอยู่ร่วมกันมากเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเด็กจะต้องไม่ได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขังและต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับเป็นหลักตามข้อกำหนดที่ 48-52

ประเด็นที่สี่ : การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างสอบสวน หรือระหว่างพิจารณาคดีนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่ผู้ต้องขังหญิงอาจถูกกระทำในทางที่ไม่ถูกต้อง ขณะถูกควบคุมตัวระหว่างฝากขัง ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดมาตรการพิเศษไว้ในนโยบายและแนวทางการปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยให้กับผู้ต้องขังหญิงในช่วงเวลาดังกล่าว ตามข้อกำหนดที่ 56

ส่วนที่ 3 มาตรการคุมขังโดยไม่ใช่เรือนจำ

บทบัญญัติของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ (Tokyo Rules) สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาและบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อกระทำที่เป็นหญิง ซึ่งไม่ควรถูกแยกตัวออกจากครอบครัวและชุมชนโดยปราศจากการพิจารณาถึงภูมิหลัง การใช้มาตรการทางเลือกในการกระทำผิดออกจากระบบมาตรการทางเลือกแทนการคุมขังก่อนการพิจารณาคดี อาทิเช่น บ้านพักฉุกเฉินที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน หน่วยงานอิสระต่างๆ หรือชุมชนควรมานำมาใช้สำหรับการควบคุมผู้กระทำผิดหญิง โดยศาลควรมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงเหตุบรรเทาโทษ ตามข้อกำหนดที่ 57-64

ส่วนที่ 4 การศึกษาวิจัย การวางแผน การประเมินผลและการสร้างความตระหนักให้แก่สาธารณชน

มีความพยายามในการดำเนินการและส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยที่ครอบคลุมและมุ่งผลสัมฤทธิ์ในหัวข้อเกี่ยวกับความผิดที่กระทำโดยผู้หญิง รวมถึงจำนวนของบุตรที่ได้รับผลกระทบเนื่องจากการตาต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนสำหรับพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมและกำหนดนโยบายในการนำข้อกำหนดนี้ไปปฏิบัติตาม อีกทั้งยังสร้างความตระหนักให้แก่สาธารณชนให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุที่ส่งผลให้ผู้หญิงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและแนวทางในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ผ่านการตีพิมพ์และเผยแพร่ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ตามข้อกำหนดที่ 67-70¹²

จากการสรุปทั้ง 4 ส่วนจากประเด็นต่าง ๆ ของข้อกำหนดกรุงเทพจึงนับว่าเป็นหลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง/ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง แม้ไม่ได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติ แต่นับว่าเป็นหลักการปฏิบัติสากลที่ได้รับการยอมรับทั่วโลกจากการขับเคลื่อนของประเทศไทย ซึ่งถ้าแต่ละเรือนจำหรือหน่วยงานสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพได้ ยิ่งจะส่งผลต่อความเป็นธรรมในด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง/ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาอย่างแท้จริง

โดยแนวทางการขับเคลื่อนของข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) เป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง มี 4 ประเด็นสำคัญ¹³ ดังนี้

1. ระบุไว้เป็นข้อกำหนดทั่วไปของมาตรฐานขั้นต่ำสหประชาชาติ
2. ข้อกำหนดที่ใช้สำหรับผู้ต้องขังหญิง จะเน้นลักษณะเฉพาะของผู้หญิง ที่มีเรื่องสุขภาพอนามัย การทำ หน้าที่แม่ และบทบาทต่อครอบครัว
3. การบริหารจัดการระบบเรือนจำ จากการศึกษาที่ผู้หญิงถูกจำกัดเสรีภาพจึงต้องมีการคำนึงถึงการดูแลและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ในเรือนจำ

¹² กรมราชทัณฑ์, The Bangkok Rules ข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง The United Nations rules for the treatment of women prisoners and non-custodial measures for women offenders, 2555.

¹³ มูลนิธิมันพัฒนา, Bangkok Rules โครงการกำลังใจ เพื่อจัดทำมาตรฐานผู้ต้องขังหญิง (พ.ศ. 2553) [ออนไลน์], 14 มกราคม 2561. แหล่งที่มา <http://www.tsdf.or.th/royally-initiated-projects/10656-bangkok-rules>

4. ควรมีมาตรการลดปริมาณผู้หญิงเข้าสู่เรือนจำ รวมถึงมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้หญิงให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ใช้เป็นวิธีการลงโทษผู้กระทำผิด แต่เป็นการพยายามที่จะใช้มาตรการอื่นในการลงโทษให้เกิดความเหมาะสม โดยดูประวัติย้อนหลังเพื่อหาสาเหตุความผิด ที่อาจเกิดจากความกดดัน ได้รับความรุนแรงในครอบครัว หรือ ปัญหาความยากจน นำมาประกอบการวินิจฉัยก่อนศาลพิพากษา เป็นต้น

มาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง ถือว่าเป็นมาตรการเบี่ยงเบนผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ โดยอาจมีเงื่อนไขต่าง ๆ เข้ามากำหนดเพื่อให้ปฏิบัติตาม ซึ่งอาจมีอยู่หลายรูปแบบในการนำไปบังคับใช้ให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีแต่ละคนที่มีสาเหตุการถูกจับกุมหรือถูกคุมขังด้วยเหตุที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่แตกต่างกัน เช่น การรอกการลงโทษโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติซึ่งเป็นมาตรการที่ทำให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีไม่ต้องรับโทษจำคุกในเรือนจำ แต่ต้องมาพบเจ้าหน้าที่คุมประพฤติตามเวลาที่กำหนด ต้องทำงานสาธารณะประโยชน์โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน หรือ การใช้มาตรการคุมขังเป็นช่วงเวลา¹⁴ เป็นต้น

ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) จึงถือได้ว่าเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่ยอมรับกันในระดับสากลและในประเทศต่างๆ แม้จะไม่ได้บัญญัติไว้เป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับใช้ในระดับระหว่างประเทศ แต่ทุกประเทศก็ต้องยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิง/ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ โดยสภาพปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทยยังคงเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยได้รับความสนใจ เนื่องด้วยฐานคติของสังคมไทยมองว่าผู้ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้นคือผู้ที่กระทำผิดแล้ว โดยอาจไม่ทราบว่าเป็นบางคนนั้นเป็นสถานที่ควบคุมตัวระหว่างรอกการตัดสินเท่านั้น ซึ่งเนื้อหาในข้อกำหนดกรุงเทพก็ยังมีได้มีการระบุชัดเจนถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีโดยเฉพาะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงถือเป็นการผลักดันข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ให้เป็นหลักการพื้นฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงพิจารณาคดี เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้หญิงต้องเข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา อีกทั้งเพื่อที่จะให้

¹⁴ อาริษา มณีสว่าง, “การคุมความประพฤติ: ศึกษาการเลี้ยงการลงโทษจำคุก โดยการคุมขังเป็นช่วงเวลา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550).

เจ้าหน้าที่ที่ร่าหน้าถึงความสำคัญและยึดถือในการนำข้อกำหนดนี้ไปปฏิบัติตามจนเกิดผลสัมฤทธิ์ และพัฒนาอย่างแท้จริง

2.5 กฎหมายและพรบ.ราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีหรือผู้ต้องขังที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาคัดสินว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดนั้น รัฐจำต้องคำนึงถึงว่าผู้ต้องขังเหล่านั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งหลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้มีระบุไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พ.ศ. 2479 และ 2560 ที่ได้กำหนดขึ้นโดยคำนึงถึงหลักสิทธิของผู้ต้องขังที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่าง ถูกต้องและเป็นธรรม

2.5.1 กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้อง

ในกระบวนการยุติธรรมไทยนั้น การดำเนินคดีอาญานั้นก็ได้ยึดถือตามแนวทางที่ยึดประชาชนเป็นหลักซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการหาตัวผู้กระทำความผิด โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ดำเนินกระบวนการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและจับกุม ซึ่งเป็นผู้ดำเนินคดีไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดนยึดหลักประกันสิทธิผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาของไทยซึ่งปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อคนนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้” โดยวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีขั้นตอนกระบวนการที่สำคัญดังนี้

1. การสอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจโดยพนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่สืบสวน จับกุมสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนการสอบสวนเสร็จสิ้นจึงเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ส่วนพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่พิจารณากลับกรองสำนวนการสอบสวนแล้วมีคำสั่งในคดี เช่น คำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง สั่งสอบสวนเพิ่มเติม สั่งงดการสอบสวน ฯลฯ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 140 ถึง 149 ที่กล่าวถึงการใช้อำนาจและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้วยความชอบธรรมและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม อีกทั้งยังกล่าวถึงมาตรการหรืออัตราโทษในการลงโทษผู้ที่ทำให้ทรัพย์สินของรัฐเสียหาย อาจโดยบุคคลอื่นหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเองก็ตาม

3301357619

CU Thesisis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

โดยปัจจุบันนอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แล้วยังมีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรมและพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยแบ่งความรับผิดชอบงานสอบสวนกฎหมายบางฉบับหรือคดีอาญาบางลักษณะด้วยอีกทางหนึ่ง

2. การฟ้องคดีอาญา

การฟ้องคดีอาญาใช้หลักผสมผสานในการฟ้องคดีอาญา โดยพนักงานอัยการและราษฎรสามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ให้ทางพนักงานอัยการและผู้เสียหายมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญากล่าวคือ ให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาในนามของรัฐ เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์และความปลอดภัยให้แก่สังคม ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ราษฎรในฐานะเอกชนเป็นสองคดีได้ โดยถือหลักเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษที่ว่า “Anyone may prosecute” อย่างไรก็ตามศาลฎีกาได้พิจารณาวางกรอบกรณีที่ราษฎรใช้สิทธิเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาไว้หลายประการ เช่น ต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรง หรือโดยนิตินัย และนอกจากนี้ยังมีมาตรการให้รัฐเข้าไปควบคุมดูแลกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาเอง โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 และมาตรา 32 ให้อำนาจพนักงานอัยการเข้ายื่นคำร้องขอเป็นโจทก์ร่วม และดำเนินการบางประการเพื่อป้องกันมิให้ราษฎรดำเนินคดีอาญาในทางเสียหายแก่กระบวนการยุติธรรมของรัฐ

3. การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

มีลักษณะเป็นการต่อสู้คดีระหว่างโจทก์กับจำเลย โดยการนำพยานหลักฐานมาสืบ และหักล้างกันส่วนศาลจะวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด โดยมีหลักประกันความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 197 และ 200 อย่างไรก็ตามในบางกรณีศาลอาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติ ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการสืบเสาะประวัติและภูมิหลังของจำเลยแล้วรายงานต่อศาลเพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดี และกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับจำเลยเป็นรายบุคคลได้ ตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 11 ซึ่งเป็นวิธีการของ ระบบไต่สวนวิธีหนึ่ง

3301357619

CT :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

4. การบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา

การบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาทั้งในกรณีที่เป็นการลงโทษทางอาญา และกรณีที่มีใช้การลงโทษทางอาญาแต่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ที่จะดำเนินการโดยตลอด ทั้งการควบคุมหรือขัง หรือจำคุก ตลอดจนการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของผู้กระทำผิด แต่สำหรับการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษารอการลงอาญาและกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ถึง 58 นั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

5. หมายความกับการดำเนินคดีอาญา

หมายความมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือให้จำเลยได้ใช้สิทธิต่อสู้คดีกันอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ทั้งในคำแนะนำปรึกษาแก่ผู้ต้องหาในขณะที่จับกุมสอบสวนด้วย อนึ่ง ในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งสถานายความขึ้นซึ่งช่วยให้ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิประโยชน์ของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้วยขั้นตอนของกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย ความรวดเร็วจึงถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เนื่องจากเมื่อบุคคลหนึ่งต้องอยู่ในฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็เท่ากับว่าบุคคลนั้นเริ่มที่จะสูญเสียสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชีวิตส่วนตัว ดังนั้นระยะเวลาในการดำเนินคดีแต่ละขั้นตอนจึงเป็นอีกสิ่งที่ควรคำนึงถึงอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทั้ง ตำรวจ อัยการ รวมถึงศาล

ซึ่งหากผู้ถูกกล่าวหา หรือ ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด และถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติหลักเกณฑ์และกำหนดเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตาม มาตรา 87 ระบุว่า “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

ในกรณีความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ ให้ศาล

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

สอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้¹⁵

กล่าวคือ ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี โดยพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพียง 48 ชั่วโมง นับแต่มาถึงสถานีตำรวจ หากไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว หรือหากมีความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่า 3 วัน เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น พนักงานสอบสวนหรืออัยการต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ยื่นคำร้องขอฝากขังต่อศาล ขอหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้ โดยการกำหนดระยะเวลาคุมขัง อาจแบ่งได้ดังนี้

1. ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน 7 วัน
2. ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่า 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกัน ทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน
3. ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกัน ทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน

เมื่อศาลสั่งขังครบ 48 วันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลไต่สวน

¹⁵ สำนักงานกิจการยุติธรรมและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ข้อมูลกฎหมาย – สำนักงานกิจการยุติธรรม [ออนไลน์], 13 มิถุนายน 2561. แหล่งที่มา <http://www.oja.go.th/TH>

ในการขออนุญาตฝากขังครั้งที่ 1 พนักงานสอบสวน/อัยการ ต้องนำผู้ต้องหา/จำเลย มาศาลเพื่อขออนุญาต และหากมีการฝากขังครั้งที่ 2 เป็นต้นไป ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาวางแนวทางการขออนุญาตฝากขัง โดยใช้ระบบขอฝากขังผ่านระบบ Video Conference โดยผู้ต้องหา/จำเลยไม่ต้องไปศาล¹⁶

การฝากขัง ผัดฟ้อง จึงถือเป็นมาตรการในการปฏิบัติงานในชั้นของตำรวจและอัยการที่ยื่นต่อศาล โดยอาจแยกได้ว่า การฝากขังนั้นใช้กับศาลจังหวัด และไม่ใช้กับผู้ต้องหาประกันตัว ส่วนผัดฟ้อง-ฝากขังจะใช้กับศาลแขวง ซึ่งถ้าผู้ต้องหาประกันตัว พนักงานสอบสวนต้องขอผัดฟ้องต่อศาลแขวง แต่ถ้าผู้ต้องหาควบคุมต้องเขียนว่าขอผัดฟ้องและฝากขังด้วย รวมถึงขั้นตอนการฝากขังระหว่างพิจารณาคดีซึ่งเป็นอำนาจอิสระของศาล โดยประเทศไทยแบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา จึงแบ่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกคุมขังในเรือนจำได้เป็น 3 ประเภท คือ ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนในชั้นตอนของตำรวจและอัยการ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา-ไต่สวนในชั้นตอนของศาลชั้นต้น และ ผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์-ฎีกาในชั้นตอนของศาลอุทธรณ์-ฎีกา

ซึ่งกระบวนการต่างๆของกระบวนการยุติธรรมนั้น จึงเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีทั้งสิ้น ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญโดยไม่มองว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้นเป็นผู้ที่ควรถูกควบคุมในเรือนจำ

2.5.2 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2506

มาตรา 3 ให้คํานิยามว่า"ผู้ต้องกักขัง" หมายความว่า ผู้ที่ถูกกักขังหรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีตามหมายกักขังของศาล การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเป็นขั้นตอนของการแสวงหาผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญเพราะมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างสำคัญ พยาน หลักฐาน ที่ได้มาจากการสืบสวนสอบสวนจะเป็นพยานหลักฐานที่ใช้ในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ และใช้ในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในศาล โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวจะถูกส่งไปควบคุมใน เรือนจำ ซึ่งจำนวนเรือนจำที่มีจำนวนและสภาพพื้นที่ที่จำกัดนั้น หากมีความล่าช้าในการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็้นชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือในชั้นศาล ย่อมมีผลกระทบต่อระบบการควบคุมดูแล และต่อจำเลยซึ่งจะต้องมีสภาพเป็นผู้ต้องขัง ในระยะเวลาอันยาวนาน บางรายต้องประสบปัญหาทุกข์ทรมาน

¹⁶ Law and Inspection by Order – LIBO, การฝากขัง [ออนไลน์], 13 มิถุนายน 2561. แหล่งที่มา <https://www.libothai.com/307281394978/2017/7/27/-5>

เจ็บป่วยทั้งทางร่างกาย และจิตใจ จึงไม่อาจอำนวยความสะดวกธรรมชาติแก่ประชาชนได้เท่าที่ควร ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำผิดมิได้

ปัจจุบันยังพบว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจบอบช้ำจากการรับหรือไม่รับสารภาพ หรือการถูกนำออกมาปรากฏต่อหน้าสาธารณชนทางสื่อสารมวลชนโดยมิได้มีความสมัครใจ การเผยแพร่ภาพ การทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพ ซึ่งนอกจากความไม่เหมาะสมในส่วนของผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ยังมีผลกระทบต่อผู้เสียหายและครอบครัวญาติพี่น้องของผู้เสียหายอีกด้วย

ตามหลักการปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ผู้กระทำผิดฝ่าฝืนกฎหมายของบ้านเมืองต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยผลของกฎหมาย ซึ่งเป็นบุคคลผู้อยู่ภายใต้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการควบคุม กักขัง และ ของกรมราชทัณฑ์ มุ่งหวังที่จะให้บุคคลซึ่งถูกลงโทษเพราะเป็นผู้กระทำผิดให้แยกตัวออกไปจากสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แม้จะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพไปแล้วส่วนหนึ่ง ยังให้ได้รับการคุ้มครองในสิทธิบางประการที่ยังเหลืออยู่ และพึงได้รับตามที่กฎหมาย บัญญัติ และเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพของผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี รวมทั้งนักโทษเด็ดขาดตามวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามกฎหมายอาญา ให้ได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีการใช้ดุลพินิจ การให้สิทธิและประโยชน์ที่จะพึงให้เป็นรางวัลตอบแทนแก่ผู้มีความประพฤติดี หรือในสิ่งซึ่งเป็นความจำเป็นในการดำรงชีวิต การทำงาน การให้การศึกษา การดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย การรักษาโรค หรือการลงโทษทัณฑ์ตามบทบัญญัติของกฎหมายด้วยความชอบธรรมและมีเหตุผล

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 ในปัจจุบันระบุว่า ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องโทษปรับแต่ไม่มีเงินชำระหรือไม่มีทรัพย์สินให้ยึดใช้ค่าปรับ เป็นเหตุให้ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ กำหนดให้กักขังแทนค่าปรับในอัตราเจ็ดสิบบาทต่อหนึ่งวัน และให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ

แต่ในความเป็นจริงนั้นรัฐไม่ได้สร้างสถานที่กักขังไว้โดยเฉพาะจึงต้องนำไปฝากกักขังไว้ที่สถานีดำรวจ ซึ่งมีความแออัดยัดเยียดอย่างยิ่ง ปะปนกันทั้งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนและผู้ที่ต้องรับโทษกักขังแทนค่าปรับ บางแห่งปะปนกันทั้ง ชายและหญิง และอาจต้องกักขังไว้นานถึงสองปี ทำให้

จำเลยที่ถูกกักขังแทนค่าปรับจำนวนไม่น้อยได้รับความทุกข์ทรมานยิ่งกว่าการคุมขังในเรือนจำ บางคนอาจถึงกับเป็นโรคติดต่อ อีกทั้งเป็นการสร้างความบีบคั้น กดดันแก่ผู้ถูกกักขังอย่างมาก

ซึ่งในการควบคุมตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างสอบสวน หรือไต่สวนมูลฟ้อง หรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งถือเป็นบุคคลที่ยังไม่มีความผิดราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ย่อมมีผลกระทบต่อสังคม และตัวของผู้ต้องขังเอง ทำให้สูญเสียอิสรภาพ ว่างาน ขาดรายได้ สูญเสีย โอกาสต่างๆทางสังคม ครอบครัวเดือดร้อน ฯลฯ ซึ่งสาเหตุที่สำคัญ คือ การไม่เคารพสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้ต้องขังดังกล่าว ซึ่งมีหลายประการด้วยกัน เช่น ทศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องขัง และในตัวของผู้ต้องขังเอง มิได้ใช้สิทธิของตนเองเพราะอาจขาดความรู้ หรือข้อจำกัดอื่นๆ เช่น ความ ยากจน ฯลฯ เป็นต้น ทำให้ไม่ใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหา และจำเลยอย่างเต็มที่ ส่งผลทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดความไม่เป็นธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ต่อสู้คดี โดยมีทนายความให้ความช่วยเหลือตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งถ้าหากกระบวนการยุติธรรมไม่อำนวยความสะดวก และเคารพสิทธิมนุษยชนย่อมไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกลงโทษ อย่างกรณีผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษประหารชีวิต หากกระบวนการยุติธรรมมี ข้อผิดพลาด หรือนักโทษประหารชีวิตมิได้ใช้สิทธิของตนเองอย่างเต็มที่ และมีคำสั่งตัดสินลงโทษประหารชีวิตแล้วก็ไม่มีการนำเอาชีวิตเขากลับคืนมาได้ หรือแม้แต่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่มีอัตราโทษจำคุกโดยทั่วไป ไม่ว่าจะอยู่ในชั้นพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์ หรือศาลชั้นฎีกา หากคดีถูกยกฟ้อง หรือพิสูจนได้ว่าผู้ต้องขังดังกล่าวไม่มีความผิด ย่อมส่งผลให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นต้องสูญเสียไปและไม่สามารถเรียกกลับคืนได้ แม้ว่าปัจจุบันจะมีการชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ที่ถูกคุมขัง หรือจำเลย แต่กฎหมายดังกล่าวก็ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก

2.5.3 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ถือเป็นฉบับปรับปรุงล่าสุดที่ได้มีการปรับแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไป โดยได้พัฒนาและปรับปรุงแก้ไขมาจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ซึ่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 มีทั้งหมด 8 หมวด 78 มาตรา ได้แก่

- หมวด/เนื้อเรื่อง บททั่วไป มาตรา 1-7
- หมวด 1 คณะกรรมการราชทัณฑ์ มาตรา 8-16

- หมวด 2 อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ มาตรา 17-30
- หมวด 3 การจำแนกเขตความรับผิดชอบและมาตรฐานเรือนจำ มาตรา 31-34
- หมวด 4 ผู้ต้องขัง
 - ส่วนที่ 1 การรับตัวผู้ต้องขัง มาตรา 35-39
 - ส่วนที่ 2 การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง มาตรา 40-42
- หมวด 5 สิทธิหน้าที่ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง
 - ส่วนที่ 1 สิทธิของผู้ต้องขัง มาตรา 43-47
 - ส่วนที่ 2 หน้าที่และการทำงานของผู้ต้องขัง มาตรา 48-51
 - ส่วนที่ 3 ประโยชน์ของผู้ต้องขัง มาตรา 52-53
 - ส่วนที่ 4 สุขอนามัยของผู้ต้องขัง มาตรา 54-59
 - ส่วนที่ 5 การติดต่อผู้ต้องขัง มาตรา 60-61
 - ส่วนที่ 6 ทรัพย์สินของผู้ต้องขัง มาตรา 62-63
- หมวด 6 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ มาตรา 64-67
- หมวด 7 วินัยและบทลงโทษ มาตรา 68-70
- หมวด 8 ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ มาตรา 71-75
- บทเฉพาะกาล มาตรา 76-78

โดยมีการบัญญัติถึงหลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะไว้ในมาตรา ดังต่อไปนี้

มาตรา 57 ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรได้รับคำแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการจากแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านพยาบาล และต้องจัดอาหารที่เพียงพอและในเวลาที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร และต้องไม่ขัดขวางผู้ต้องขังหญิงในการให้นมบุตรและการดูแลบุตร เว้นแต่มีปัญหาด้านสุขภาพ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

มาตรา 58 ให้เรือนจำจัดเตรียมให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ได้คลอดบุตรในโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำ ณ ท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ หากเด็กคลอดในเรือนจำห้ามมิให้บันทึกว่าเด็กเกิดในเรือนจำ โดยให้ระบุเฉพาะท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่

เมื่อผู้ต้องขังหญิงคลอดบุตรแล้ว ให้ผู้ต้องขังหญิงนั้นอยู่พักรักษาตัวต่อไปภายหลังการคลอดได้ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันคลอด ในกรณีที่จำเป็นต้องพักรักษาตัวนานกว่านี้ให้เสนอความเห็นของแพทย์ผู้ทำการคลอดเพื่อขออนุญาตต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

ให้เด็กที่อยู่ร่วมกับมารดาในเรือนจำได้รับการตรวจสุขภาพร่างกายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพเด็กเพื่อวินิจฉัยและให้การรักษาตามความจำเป็นรวมทั้งการตรวจป้องกันโรคและการบริการด้านสุขอนามัย

การดำเนินการตามวรรคสองและวรรคสามให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา 59 ผู้ต้องขังหญิงซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเฉพาะผู้ที่ตั้งครรรภ์จากการถูกล่วงละเมิดทางเพศดังกล่าวต้องได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาทางการแพทย์ที่เหมาะสมและต้องได้รับการสนับสนุนการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายด้วยทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง¹⁷

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 นั้นถือได้ว่ามีความสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตร การปฏิบัติต่อทารกหรือเด็กติดผู้ต้องขัง ในเรื่องของสุขภาพอนามัย การพยาบาลทั้งทางกายและทางจิต โดยคำนึงถึงสิทธิผู้ต้องขังขั้นพื้นฐาน รวมถึงความแตกต่างเฉพาะของเพศหญิง ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพ แต่มีได้นำข้อกำหนดกรุงเทพมากำหนดเป็นพระราชบัญญัติที่เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติตาม ดังนั้นข้อกำหนดกรุงเทพจึงถือเป็นเพียงหลักการที่ควรปฏิบัติ แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่ปฏิบัติตามจะมีโทษหรือถือได้ว่าเป็นความผิด โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 นั้น ได้ระบุถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาดทั่วไป โดยมีได้มีการระบุเฉพาะเจาะจงถึงผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติใช้ร่วมกันมาสรุปเป็น

¹⁷ กรมราชทัณฑ์, พระราชบัญญัติราชทัณฑ์, 2560.

ตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) กับ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ดังนี้

ตารางที่ 2 : ตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) กับ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560

การปฏิบัติ ขั้นตอน	ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)	พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560	การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ระหว่างพิจารณาคดี
1.การรับตัว	การรับตัว/การลงทะเบียน ต้องปฏิบัติตามความต้องการ เฉพาะของผู้ต้องขังหญิงและ เด็กติดผู้ต้องขัง ทั้งการตรวจ อนามัยรวมถึงการตรวจค้นที่ อาศัยความชำนาญเฉพาะ ทาง เช่น การตรวจที่มีการลูก ล้าเข้าไปในร่างกาย (Invasive body search) และการตรวจเด็กติดผู้ต้องขัง เป็นต้น (ตามข้อกำหนดที่ 2,3,6,19-21)	การรับตัวผู้ต้องขัง (ตามมาตรา35-39)	การรับตัว,การจัดทำทะเบียน ประวัติ ต้องมีการตรวจร่างกาย โดยแพทย์ทั้งทางกายและทาง จิต ทั้งต้องมีการชี้แจงระเบียบ ข้อพึงปฏิบัติต่างๆ
2.การจำแนก และแยกขัง	การจำแนกผู้ต้องขังและการ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล (ตามข้อกำหนดที่ 40-41) การแยกขัง ควรได้รับการ พิจารณาให้ผู้ต้องขังหญิงได้ อยู่ในเรือนจำใกล้กับ ภูมิลำเนาหรือสถานที่ในการ แก้ไขฟื้นฟูให้มากที่สุดเท่าที่ จะเป็นไปได้ (ตามข้อกำหนด ที่ 4)	การจำแนกประเภทหรือ ชั้นของเรือนจำ (ตาม มาตรา 31) การแยกขัง เพื่อประโยชน์ ในการจัดชั้นควบคุม, การ บริหารจัดการ และการ แก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมถึง การพัฒนาพฤตินิสัย (ตาม มาตรา 40-42)	การแยกขังตามการจัดชั้น ควบคุม

3301357619

CD :Thesisis 5981028124 thesisis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

การปฏิบัติ ขั้นตอน	ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)	พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560	การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ระหว่างพิจารณาคดี
3.การดูแล ผู้ต้องขังหญิง	<p>สุขอนามัย ต้องมีการต้องมี การอำนวยความสะดวกและ อุปกรณ์จำเป็นที่จะสนอง ความต้องการเฉพาะ รวมถึง การจัดหาผ้าอนามัยโดยไม่ เสียค่าใช้จ่าย (ตามข้อกำหนด ที่ 5)</p> <p>สถานที่อาบน้ำ ต้องมีน้ำ อย่างเพียงพอสำหรับการใช้ ส่วนตัวและการใช้กับเด็กติด ผู้ต้องขัง (ตามข้อกำหนดที่ 5)</p> <p>เสื้อผ้า ผู้ต้องขังหญิงระหว่าง สืบสวนหรือพิจารณาคดีมี สิทธิใส่เสื้อผ้าที่จัดหาเอง หรือใส่เสื้อผ้าที่สถานที่คุมขัง จัดหาให้โดยเสื้อผ้าต้องมี ลักษณะแตกต่างจากนักโทษ เด็ดขาด</p> <p>ที่นอน จะต้องแยกคุมขัง ต่างหากจากนักโทษเด็ดขาด (ตามข้อกำหนดที่ 56)</p>	<p>การดูแลสุขอนามัยตาม ความจำเป็น รวมทั้ง สนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับ โอกาสในการออกกำลังกาย (ตามมาตรา54)</p>	<p>การตรวจและอำนวยความสะดวกด้านอนามัยผู้ต้องขัง หญิงรวมทั้งสนับสนุนให้ ผู้ต้องขังได้รับโอกาสในการออก กำลังกาย</p>

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

การปฏิบัติ ขั้นตอน	ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)	พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560	การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ระหว่างพิจารณาคดี
4. วินัยและ การลงโทษ	<p>การลงโทษขังเดี่ยวจะต้องไม่ใช้กับผู้ต้องขังที่ตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างให้นมบุตรและผู้ต้องขังที่มีบุตรอยู่ด้วยในเรือนจำ (ตามข้อกำหนดที่ 22)</p> <p>ไม่ควรรวมการตัดการเยี่ยมจากครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการห้ามบุตรเยี่ยม (ตามข้อกำหนดที่ 23)</p> <p>เครื่องพันธนาการจะต้องไม่ถูกนำมาใช้กับผู้ต้องขังหญิง ขณะปวดท้องก่อนคลอด ระหว่างคลอดบุตรและหลังจากคลอดบุตรโดยทันที (ตามข้อกำหนดที่ 24)</p>	<p>วินัยและบทลงโทษทั่วไป เมื่อฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน (ตามมาตรา 68-70)</p>	<p>มีวินัยและบทลงโทษทั่วไป เมื่อฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน</p>
5. การติดต่อกับโลก ภายนอก	<p>การติดต่อกับครอบครัว โดยเฉพาะบุตรต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนมากเท่าที่จะเป็นไปได้ กรณีที่เด็กมาเยี่ยมควรจัดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้เกิดประสบการณ์ที่ดี ควรคำนึงถึงการเสียประโยชน์ที่ผู้ต้องขังหญิงได้รับจากการถูกคุมขังทางไกลภูมิลาเนาตาม(ข้อกำหนดที่ 26 - 28)</p>	<p>การเยี่ยมและการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังรวมถึงการปรึกษากับทนายความ (ตามมาตรา 60 - 61)</p>	<p>การเยี่ยมและการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังรวมถึงการปรึกษากับทนายความ</p>

3301357619

CT :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

การปฏิบัติ ขั้นตอน	ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)	พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560	การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ระหว่างพิจารณาคดี
6.การใช้ ชีวิตประจำวัน	<p>โปรแกรมการบำบัดฟื้นฟู</p> <p>ควรมีโปรแกรมที่ครบถ้วน และมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้ต้องขังหญิง ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงให้นมบุตรและ ผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด รวมถึงการดูแลด้านจิตสังคม (psycho-social support needs) (ตามข้อกำหนดที่ 42)</p>	<p>การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ เหมาะสม โดยการจัด การศึกษาอบรมคุณธรรม และจริยธรรมการทำงาน กิจกรรมสันตนาการการ ฝึกวิชาชีพ ฯลฯ รวมทั้ง ต้องได้รับการติดต่อกับ ครอบครัววงศ์กรเอกชนที่ มีภารกิจต้องร่วมการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูตาม (มาตรา 42)</p>	<p>การจัดการศึกษาอบรมคุณธรรม และจริยธรรมการทำงาน กิจกรรมสันตนาการ การฝึก วิชาชีพ ฯลฯ</p>
7.สุขภาพกาย และ สุขภาพจิต	<p>การเข้าถึงการดูแลสุขภาพ ของผู้ต้องขังหญิงอย่างน้อย ต้องได้ในระดับเดียวกับการ ให้บริการในชุมชนและ ผู้ต้องขังหญิงที่มีความ ต้องการดูแลด้านสุขภาพจิต ต้องสามารถเข้าถึงบริการ ต่างๆเช่น การดูแลในประเด็น เรื่องความอ่อนวัยทางเพศ ตาม(ข้อกำหนดที่ 10,12,13) บทบาททางการแพทย์ กรณี ที่ต้องมีการตรวจรักษาเป็น การเฉพาะของเจ้าพนักงาน ดังกล่าวควรเป็นหญิงรวมถึงมี การตรวจป้องกันโรคต่างๆ ตาม(ข้อกำหนดที่ 11,14-18)</p>	<p>สุxonามัย เรือนจำทุกแห่ง จัดให้มีสถานพยาบาลตาม ความจำเป็นและเหมาะสม โดยเฉพาะแก่ผู้ต้องขังหญิง ตั้งครรภ์ให้นมบุตรและการ ดูแลสุขภาพเด็กกรวมถึงการ ให้คำปรึกษาสุขภาพทาง กายและทางจิตอย่างกรณี ถูกล่วงละเมิดทางเพศตาม มาตรา 54 - 59</p>	<p>เรือนจำทุกแห่งจัดให้มี สถานพยาบาลตามความจำเป็น และเหมาะสมโดยเฉพาะแก่ ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ให้นมบุตร และการดูแลสุขภาพเด็กกรวมถึง การให้คำปรึกษาสุขภาพทาง กายและทางจิต โดยนักจิตเวช นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น</p>

การปฏิบัติ ขั้นตอน	ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)	พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560	การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ระหว่างพิจารณาคดี
8. ความสัมพันธ์ ทางสังคมและ การดูแลหลัง ปล่อย	มีการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังหญิง ได้รับการ เตรียมความพร้อม เพื่อการกลับคืนสู่สังคม (ข้อกำหนดที่ 64 - 67)	มีการส่งเสริมการเตรียม ความพร้อมก่อนปล่อย (ตามมาตรา 41)	มีการจัดการฝึกอบรมการเตรียม ความพร้อมก่อนปล่อย

จากการวิเคราะห์ตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) กับ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 มิได้มีการระบุถึงมาตรการพิเศษในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างสอบสวนหรือระหว่างพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะ มีเพียงแค่การกำหนดถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังส่วนใหญ่ในภาพรวม โดยมีการเพิ่มมาตรการเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้น แต่ก็มีใช้ทั้งหมดของข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ซึ่งการที่ได้มีการบัญญัติไว้นั้น ย่อมส่งผลต่อการละเลยการปฏิบัติตามหลักการข้อกำหนดกรุงเทพที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง/ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี อันเนื่องมาจากข้อจำกัดต่างๆของทัณฑสถานและเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิง จึงทำให้เจ้าหน้าที่อาจจะไม่สามารถปฏิบัติได้ทั่วถึง ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดให้เป็นกฎหมายหรือพระราชบัญญัติเพื่อให้เจ้าหน้าที่จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถือว่ามีความผิดทางวินัยฐานไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ การกำหนดเช่นนี้จะส่งผลถึงการนำข้อกำหนดกรุงเทพ(Bangkok Rules) ไปปรับใช้ได้อย่างแท้จริง

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ วิธีการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน 13 แห่ง โดยเก็บแบบสอบถามจากผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และผู้ต้องขังหญิงแม่ลูกอ่อนที่คลอดลูกขณะอยู่ในเรือนจำ จำนวน 191 และจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจำนวน 47 คน รวมทั้งจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้บัญชาการ

เรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำหรือทัณฑสถาน 3 แห่ง โดยผลการศึกษาวิจัย พบว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่ร้อยละ 59.2 เห็นว่าภาพรวมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขังของเรือนจำอยู่ในระดับดี และรองลงมาพอใช้ร้อยละ 32.5 ซึ่งปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่ คือเรือนนอนที่จัดสำหรับผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์มีพื้นที่ไม่เพียงพอ อีกทั้งบางช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังมากเรือนจำไม่สามารถแยกเรือนนอนของผู้ต้องขังหญิงแม่ลูกอ่อน เด็กติดผู้ต้องขังออกจากผู้ต้องขังหญิงทั่วไปได้ โดยกลุ่มตัวอย่างต้องการให้เรือนจำช่วยเหลือมากที่สุด คือให้เรือนจำจัดอาหาร อาหารเสริม นมและเครื่องอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่มีญาติ หรือญาติอยู่ไกล ร้อยละ 52.8 และส่วนใหญ่ร้อยละ 35.1 ต้องการให้แยกเรือนนอนผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงแม่ลูกอ่อน เด็กติดผู้ต้องขังออกจากผู้ต้องขังหญิงทั่วไปให้ได้อย่างเด็ดขาด แม้ว่าจะมีผู้ต้องขังมาก

กลุ่มงานพัฒนาระบบงานด้านทัณฑวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ” เป็นการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงผลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคในส่วนที่เรือนจำและทัณฑสถานไม่สามารถปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานราชทัณฑ์ไทย ให้สามารถปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกได้เป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการควบคุม ด้านการรักษาพยาบาล ด้านทัณฑปฏิบัติ ด้านสวัสดิการผู้ต้องขัง ด้านการศึกษาและพัฒนาจิตใจ และด้านการฝึกวิชาชีพ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้อำนวยการส่วนหรือหัวหน้าฝ่าย ซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานทั้ง 6 ด้าน โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างตามประเภทของเรือนจำหรือทัณฑสถาน จำนวน 120 แห่ง และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในรูปแบบกรณีศึกษารวม 14 แห่ง ตามประเภทของเรือนจำหรือทัณฑสถาน และจำนวนผู้ต้องขังในความควบคุม

ผลการศึกษาวิจัยพบว่าความสามารถในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติมีความสัมพันธ์กับการวางแผนปฏิบัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นทางการ ซึ่งมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายราชทัณฑ์ ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำหรือทัณฑสถานสามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำฯ อย่างครบถ้วน ในทางตรงข้ามหากไม่มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ย่อมจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเรือนจำหรือทัณฑสถาน ไม่สามารถปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำฯ ในข้อนั้นๆได้เลย นอกจากนี้ การมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ของเรือนจำ

หรือทัศนสถาน ย่อมจะส่งผลให้เรือนจำหรือทัศนสถานไม่สามารถปฏิบัติตามกฎมาตรฐานขั้นต่ำๆ ในด้านการแยกขังได้หากมีผู้ต้องขังมากเกินไปเกินความจุมาตรฐานของเรือนจำ

ชยวรรณ บุษยลาภ ไทยเดช (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี : ศึกษากรณีการใช้เครื่องพันธนาการ” เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของมาตรการทางกฎหมายในการบังคับใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยทางเอกสารเป็นหลัก ประกอบกับการเข้าสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ นักสิทธิมนุษยชนและนักวิชาการที่มีความรู้อย่างแท้จริง จากการศึกษาพบว่ากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดียังคงมีปัญหาและข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขทั้งทางกฎหมายและทางปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ 1) ประเภทของเครื่องพันธนาการที่ขัดต่อมาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติ 2) กฎหมายในเรื่องดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 3) กฎหมายในเรื่องดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกับหลักสิทธิและเสรีภาพและความเสมอภาค 4) ความไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนที่ว่าด้วยผู้ต้องหาจะถือว่ามีความผิดก็ต่อเมื่อได้รับคำพิพากษาจนถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดกฎหมาย 5) ความไม่ชัดเจนของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ว่าด้วยเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการ และ 6) ไม่มีการกำหนดระยะเวลาและการจำกัดการใช้เครื่องพันธนาการไว้อย่างชัดเจน ซึ่งปัญหาดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติ และพันธกรณีระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงต้องรักษาสีทธิและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ตามหลักที่ว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาจนถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำผิดมิได้”

ธิดารัตน์ ยวนทอง (2552) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายที่มีใช้การคุมขัง : กรณีผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติด” ในการดำเนินการศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาการใช้อำนาจรัฐในการเอาตัวบุคคลที่กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดของประเทศไทยเชิงเปรียบเทียบกับการใช้อำนาจรัฐในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในต่างประเทศ และการดำเนินการตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (Bangkok Rules) ในส่วนของข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับมาตรการที่มีใช้การคุมขัง เนื่องด้วยการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดในประเทศไทยนั้นมักจะใช้วิธีการหรือบทลงโทษด้วยการคุมขังหรือการจำคุก มิได้มีการคำนึงถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดกับครอบครัวและสายสัมพันธ์แห่งครอบครัวจากการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เพื่อนำผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและการศึกษา

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

เปรียบเทียบมาใช้เป็นแนวทางพัฒนากฎหมายยาเสพติดและเสนอแนะเป็นมาตรการที่มีใช้การคุมเข้ม ผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดในประเทศไทย ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดียาเสพติดในประเทศไทยยังประสบปัญหาที่ทำให้กระบวนการทำงานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรและในการจัดการกับผู้กระทำความผิดหญิงมิได้มีการกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้กระทำความผิดหญิงไว้ตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักสากลว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงอย่างเพียงพอ เนื่องจากมีการเอาตัวผู้กระทำความผิดหญิงและผู้ซึ่งระหว่างพิจารณาคดี ไว้ในอำนาจรัฐเกินกว่าความจำเป็น ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ต่อผู้กระทำความผิดหญิงจะเป็นการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนและหลักสากลว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิง (Bangkok Rules) และส่งผลกระทบต่อตัวผู้กระทำความผิดหญิงที่ต้องถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ออกแบบมาเพื่อรองรับและตอบสนองต่อความต้องการของผู้กระทำความผิดชายเท่านั้น ทำให้สายสัมพันธ์ในครอบครัวถูกตัดขาดลง ซึ่งอาจกลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไปในอนาคตได้

จากงานวิจัยที่ทำการศึกษาสภาพปัญหาการควบคุมผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร ซึ่งให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติกับผู้ต้องขังหญิง เนื่องจากการที่ผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีคดียาเสพติดที่มีสัดส่วนค่อนข้างมาก ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำทำให้สถานที่ในการควบคุมไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง จนก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น ปัญหาสุขภาพอนามัยของผู้หญิง การเข้าถึงบริการรักษาพยาบาล รวมถึงสุขภาพทางด้านจิตใจ เป็นต้น

นัทธี จิตสว่าง (2555) ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “ความสอดคล้องในการปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules): ความพยายามของเรือนจำในประเทศไทย” โดยการฝึกอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่เรือนจำโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่หญิงซึ่งปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้ต้องขังหญิงเพราะถือว่าบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการนำข้อกำหนดกรุงเทพไปปฏิบัติหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงร่วมมือกัน ในการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับภารกิจดังกล่าว โดยบทบาทหลักจะเป็นของกรมราชทัณฑ์ซึ่งได้จัดการฝึกอบรม ในหลักสูตรเกี่ยวกับข้อกำหนดกรุงเทพให้กับเจ้าหน้าที่หญิงระดับปฏิบัติการที่ปฏิบัติงานอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานที่มีผู้ต้องขังหญิงซึ่งได้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเข้าอบรมในหลักสูตรซึ่งมีระยะเวลา 2 สัปดาห์ นับถึง มิถุนายน 2557 รวม 78 รุ่น รุ่นละ 50 คน ทำให้มีผู้ผ่านการอบรมไปแล้ว 400 ราย โดยมีเนื้อหาเน้นหนักทั้งด้าน การให้ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง นอกจากการ

ฝึกอบรมเป็นหลักสูตรแล้วในการฝึกอบรมในหลักสูตรอื่นๆก็มีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนดกรุงเทพไปโดย ตลอดทั้งในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับสูงและในระดับปฏิบัติการ

จากงานวิจัยที่เน้นในเรื่องการฝึกอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่เรือนจำโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่หญิงปฏิบัติการนั้น ถือเป็นการชี้ให้เห็นว่าการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพจะเกิดผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ควรที่จะให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ศาลยังไม่ตัดสินว่าได้กระทำความผิดแต่ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานกับผู้ต้องขังหญิงเด็ดขาด เพื่อเป็นการยกระดับราชทัณฑ์ไทยตามหลักของ Bangkok Rules ต่อไป

ปิยะพร ตันณีกุล (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการนำระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิดในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้อยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ ปัญหาและอุปสรรคในการนำระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในประเทศไทย และหาแนวทางพัฒนาระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยโดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบของระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ที่ต่างประเทศใช้อยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้กับการกระทำผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่นานมากนัก และมักเป็นการกระทำผิดครั้งแรก หรือใช้กับผู้กระทำผิดที่ได้รับโทษจำคุกมาระยะหนึ่งแล้ว และได้รับการพักการลงโทษ บางประเทศยังนำมาใช้ในระหว่างพิจารณาคดีด้วย ส่วนระบบเทคโนโลยีที่นิยมนำมาใช้นั้นมีอยู่ 2 ระบบคือ ระบบวิทยุคลื่นสั้น (RF) และระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) และมีกฎหมายรองรับการใช้ระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ที่รับผิดชอบด้านค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่คือ ผู้กระทำผิดที่เข้าร่วมโครงการ แต่แต่ละประเทศมีระยะเวลาที่ควบคุมตัวไม่เท่ากัน โดยส่วนใหญ่จะเฉลี่ยอยู่ที่ไม่เกิน 1 ปี หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลและควบคุมการบังคับใช้อุปกรณ์ควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ มักอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกระทรวงยุติธรรม ผ่านกรมคุมประพฤติ แต่มีบางประเทศที่ตั้งศูนย์ควบคุมตัวด้วยกล้วอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นมาเพื่อให้ทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ

ปัญหาและอุปสรรคในการนำระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในประเทศไทย ได้แก่กฎหมายที่รองรับการนำกลุ่มตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการจำคุกนั้นยังไม่ชัดเจนและครอบคลุมในทุกหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่หรือเกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบและการนำอุปกรณ์ควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้และมีทัศนคติในทางลบรวมถึงการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ระบบสัญญาณที่ใช้ในปัจจุบันไม่เสถียร อุปกรณ์ไม่คงทน มีขนาดใหญ่ และหนัก เงื่อนไขที่ระบุให้ผู้สวมใส่อุปกรณ์ควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ปฏิบัติไม่เหมาะสม

กับสภาพความเป็นอยู่ของผู้สวมใส่ รวมทั้งไม่เหมาะกับสภาพหรืออาชีพของผู้กระทำผิดซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ผู้สวมใส่อุปกรณ์มีความรู้สึกว่าจะถูกจ้องมองอยู่ตลอดเวลา รู้สึกสูญเสียความเป็นส่วนตัวมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตคู่และรู้สึกอับอาย

พรนิภา วงศ์ษารี (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพ” ในการดำเนินการศึกษาคั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ ว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพ รวมถึงทัศนคติของผู้ต้องขังหญิงต่อการได้รับการปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ พบการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจต่อหลักการปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพค่อนข้างดี แต่ในส่วนของผู้ต้องขังหญิงที่ได้รับการปฏิบัตินั้นยังคงได้รับแค่ในระดับปานกลาง เนื่องด้วยปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในเรื่องของสถานที่คุมขังบางแห่งมีขนาดเล็ก เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อผู้ต้องขัง รวมถึงปัญหาด้านงบประมาณที่จะนำมาสนับสนุนในการปฏิบัติยังมีไม่เพียงพอ

สุนนทิพย์ จิตสว่าง และนัทธิจิตสว่าง (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในต่างประเทศ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของแนวปฏิบัติในปัจจุบันที่ใช้กับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม และเพื่อเสนอแนวทางการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของไทยที่ความเหมาะสมและสามารถอำนวยความสะดวกได้ดียิ่งขึ้น โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสารควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผลการศึกษาคำคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมต่างประเทศพบว่า ศาลยุติธรรมมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุม การดำเนินคดีของตำรวจ ขั้นตอนระหว่างการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ขั้นตอนระหว่างการควบคุมตัวที่เรือนจำ ขั้นตอนการปล่อยตัว และการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีกลุ่มพิเศษ

ปัญหาในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของประเทศไทยที่สำคัญ ได้แก่ ขั้นตอนการจับกุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การไม่แจ้งสิทธิให้แก่ผู้ต้องหา ระยะเวลาในการฝากขังที่นานเกินไป ขั้นตอนระหว่างการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ได้แก่ ปัญหาในการให้การประกันตัว การมีมาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่น้อยเกินไป ขั้นตอนระหว่างการถูกควบคุมตัวในเรือนจำ ได้แก่ การคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีร่วมกับนักโทษเด็ดขาด ปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการที่เกินความจำเป็น ปัญหาในขั้นตอนการปล่อยตัว ได้แก่ การปล่อยตัว

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ยกฟ้องไม่สามารถปล่อยตัวที่ศาลยุติธรรมได้เลย นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการขาดกฎหมายที่รองรับในการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดจากตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไม่เข้าใจสิทธิของตนเอง โดยมีแนวทางการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมให้เพียงพอ อาทิ การเพิ่มทรัพยากรของศาลยุติธรรมให้เพียงพอ การแยกคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและนักโทษเด็ดขาด การใช้มาตรการทางเลือกแทนการคุมขังให้มากขึ้น การให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่เป็นกลุ่มพิเศษ การยกเลิกการใช้โซ่ตรวน และการเน้นบทบาทเชิงรุกของศาลยุติธรรมในการให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี

Melody N. Joiner, B.S. (2011) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “What is the impact of gender-responsive treatment on women offenders” เป็นการศึกษาว่าอะไรคือผลกระทบของการเยียวยาผู้กระทำผิดหญิงโดยใช้เรือนจำที่ถูกออกแบบมาเพื่อผู้หญิงโดยเฉพาะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำผิดหญิงทั้งที่ถูกจองจำและผู้ที่ถูกปล่อยตัวต่อสังคม งานวิจัยนี้พบว่า ผู้กระทำผิดหญิงต่างจากผู้ชายในเรื่องของการใช้ชีวิต และเส้นทางของการเป็นอาชญากรรม โดยงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลที่ส่งผลต่อนักโทษหญิง ได้แก่ สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์จากนักโทษ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดนั้น นักโทษหญิงส่วนใหญ่ตัดสินใจเกิดจากความจน, ไม่มีการศึกษา, ไม่ทักษะ และ พวกเขาไม่ได้เป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์แบบ และยังกล่าวอีกว่าส่วนใหญ่เกิดจากการไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต การมีลูกก่อนวัยอันควร หรือ เป็นคนที่ไม่ได้รับการดูแลใส่ใจ ตัวอย่างของนักโทษหญิงถูกนำเสนอจากวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปของประชากรกล่าวถึง พื้นฐานของแนวทางปฏิบัติที่ผ่านมาเกี่ยวกับการออกแบบโปรแกรมนั้นไม่ถูกออกแบบมาสำหรับผู้กระทำผิดหญิง โดยก่อนหน้านี้ไม่ได้รับการใส่ใจ ขาดการตอบสนองต่อความแตกต่างทางเพศในการให้บริการสำหรับผู้กระทำผิดหญิง ผู้เชี่ยวชาญด้านความยุติธรรมจึงได้พิจารณาถึงความต้องการอย่างแท้จริงของระดับการให้บริการนี้ ท้ายที่สุดความคิดในปัจจุบันต่อความต้องการที่แตกต่างระหว่างเพศหญิงและชายที่ต่างกัน ยังคงเป็นเรื่องที่ถกเถียงเกี่ยวกับโปรแกรมของราชทัณฑ์และบริการอื่นๆเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ต้องขังหญิงต่อไป

Thailand Institute of Justice (Public Organization) (2014) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสำรวจและศึกษาคุณลักษณะและภูมิหลังของผู้ต้องขังหญิงและการประเมินผลการอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพในประเทศไทย (BANGKOK RULES) WOMEN PRISONERS AND THE IMPLEMENTATION OF THE BANGKOK RULES IN THAILAND” เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทยโดยประเมินการปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพในเรือนจำที่ได้รับการคัดเลือก และดำเนินการสำรวจ สัมภาษณ์ตามลักษณะภูมิหลังของผู้ต้องขังหญิง เพื่อลดปัญหาการเข้า

3301357619

CT 1Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

สู่ระบบงานยุติธรรมทางอาญาและเพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงกลับคืนสู่สังคม ซึ่งขอบเขตของงานวิจัยนี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงการตรวจสอบการใช้มาตรการและการลงโทษที่ไม่ใช่การคุมขังในกรณีของผู้กระทำผิดหญิงในประเทศไทยโดยเป็นเรื่องของการวิจัยเพิ่มเติมในอนาคต การวิจัยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคม 2012 และ มกราคม 2013 ทั้งหมด 6 เรือนจำ ที่มีผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด 533 โดยมีผู้ต้องขังหญิงที่เข้าร่วมในการสำรวจ 34 คน จากผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทยทั้งหมด 36,649 คนและสถานที่คุมขัง 129 แห่งซึ่งเป็นสถานที่คุมขังผู้หญิง ซึ่งเรือนจำที่ได้รับคัดเลือกสำหรับการวิจัยนาร่องนี้ ได้แก่ (1) ทณฑสถานหญิงกลาง (2) ทณฑสถานหญิงชลบุรี (3) ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่ (4) ทณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงปทุมธานี (5) เรือนจำกลางระยอง (6) เรือนจำกลางราชบุรี

โดยผลการศึกษารายพบพบว่า ข้อกำหนดหรือตัวบทกฎหมายยังไม่เป็นไปตาม SMR และ Bangkok Rules จึงส่งผลให้การพิจารณานโยบายในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีน้อย อย่างมาตรการทางเลือกในการจำคุก เช่น เมื่อพิจารณาถึงการลดอายุของคุกที่ยาวนานในปัจจุบันโดย เฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กระทำผิดครั้งแรกและปรับปรุงการปฏิบัติตามเงื่อนไขการไม่ควบคุมตัว ตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ที่ 63 ของ เพื่อให้มีเสถียรภาพและลดขนาดของเรือนจำหญิง ปัญหาขาดการติดต่อกับครอบครัวเนื่องด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจเพราะที่คุมขังอยู่ห่างไกลจากบ้าน รวมถึงปัญหาด้านลักษณะพิเศษของผู้ต้องขังหญิงและบทบาทด้านสุขอนามัยที่สำคัญในการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ อย่างการอาบน้ำ การบริการแผ่นอนามัย เนื่องด้วยความแออัดของเรือนจำทำให้ยังมีข้อจำกัดอยู่ อีกทั้งการตรวจสุขภาพ หรือรักษาพยาบาล ที่ยังขาดบุคลากรทางการแพทย์รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ หรือการได้รับความช่วยเหลือและสิ่งอำนวยความสะดวกในการติดต่อกับครอบครัวและญาติพี่น้องของตนและทนายที่เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง และการถูกตรวจค้นที่ถูกล้ำเข้าไปในร่างกายถือว่ามีละเมิดสิทธิซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดเช่น ข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งมาตรการทางเลือกในการคุมขัง อาทิ การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring) ในการควบคุมผู้ต้องขังและผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่เพิ่งได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ขณะถูกควบคุมตัวในเรือนจำ/ทณฑสถาน อย่างไรก็ตามงานวิจัยข้างต้นยังขาดการศึกษาเปรียบเทียบการ

3301357619

CT :Thesis 5981028124 thesis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่แตกต่างกันในเรือนจำแต่ละประเภทที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิง จึงนำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

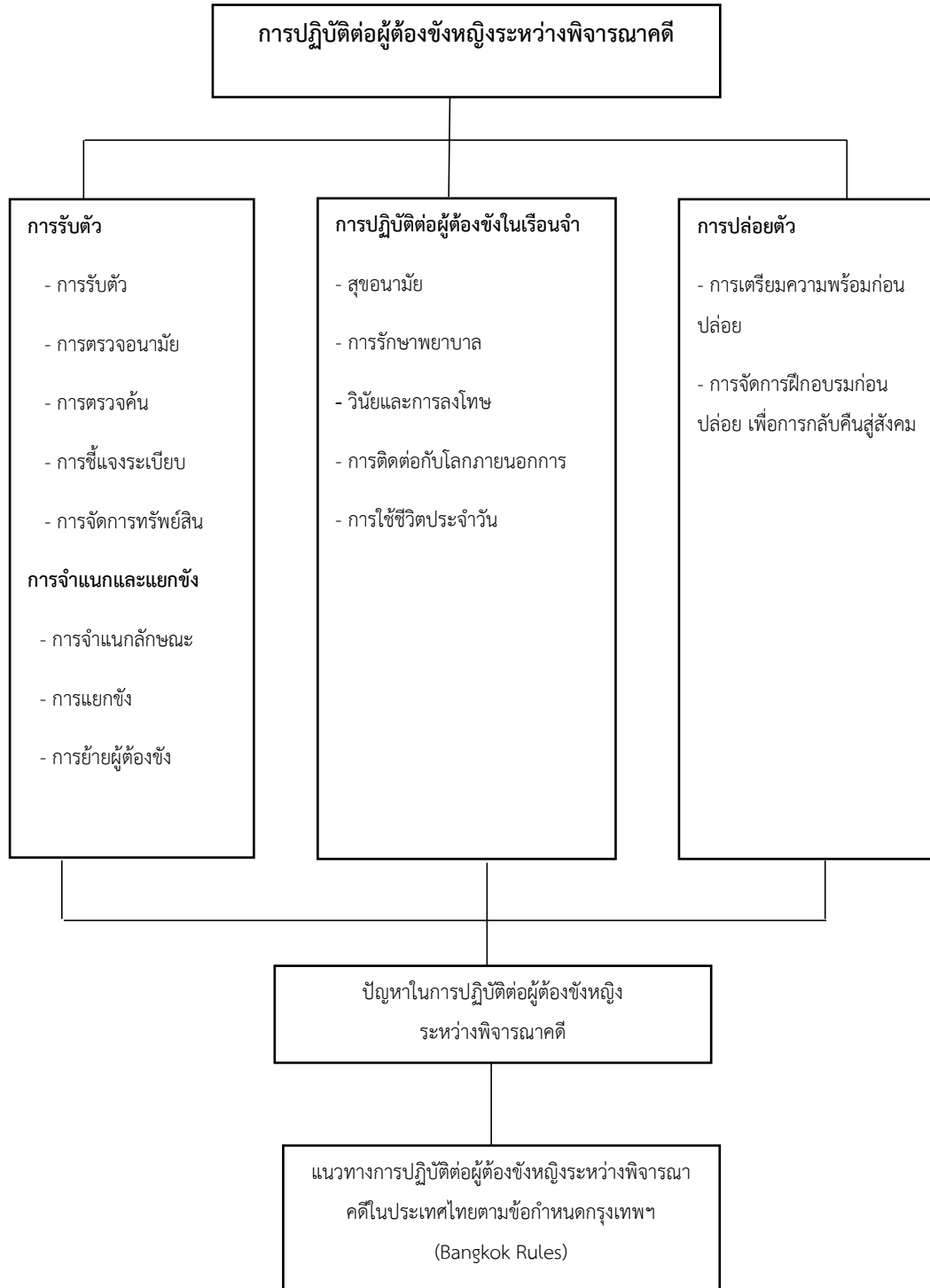
การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ตั้งแต่ขั้นตอนการรับตัว ไปจนถึงขั้นตอนการปล่อยตัว ว่าตั้งแต่ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเข้าสู่ระบบของราชทัณฑ์แล้วได้รับการปฏิบัติอย่างไร อาทิ ขั้นตอนการรับตัว ซึ่งต้องมีการตรวจร่างกาย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณา และเด็ดขาด มีการปฏิบัติอย่างไร แตกต่างหรือไม่ มีหลักการปฏิบัติอย่างไร, การแยกการคุมขังระหว่างผู้ต้องขังหญิงเด็ดขาดกับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี สภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ในการอยู่อาศัย การเยี่ยมญาติ หรือการติดต่อทนาย สถานพยาบาลและการรักษาพยาบาล สุขภาพอนามัย การดูแลเด็กติดผู้ต้องขัง รวมถึงอนามัยแม่และเด็ก โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกับการปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) เป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติและข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาต่อไป

3301357619

CU Thesisis 5981028124 thesis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)” ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กรณีศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และ แนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษาผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำที่มีลักษณะแตกต่างกันในการควบคุมผู้ต้องขังหญิง โดยจำแนกเป็น ทัณฑสถานหญิง รวมถึงเรือนจำกลางและเรือนจำจังหวัดที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่ ทัณฑสถานหญิงธนบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะ, เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งเป็นเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดใหญ่อยู่ในเรือนจำชาย และ เรือนจำกลางสมุทรสงครามซึ่งเป็นเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดเล็กอยู่ในเรือนจำชาย โดยแบ่งตามประเภทของเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดกรุงเทพ ดังนี้

3.1.1 ทัณฑสถานหญิงธนบุรี มีผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีทั้งหมด 194 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างมา 3 คนที่อาศัยอยู่ในทัณฑสถานมากกว่า 6 เดือน อีกทั้งสัมภาษณ์ผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน (กรณีผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานติดภารกิจหรือไม่สะดวกในการให้ข้อมูล จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้รักษาการแทน) 1 คน และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้ปฏิบัติงาน ที่ปฏิบัติงานในทัณฑสถานหญิงและแดนหญิงโดยตรงมีอายุงานตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป 1 คน รวม 5 คน

3.1.2 เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีทั้งหมด 118 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างมา 3 คนที่อาศัยอยู่ในเรือนจำมากกว่า 6 เดือน อีกทั้งสัมภาษณ์ผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน (กรณีผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานติดภารกิจหรือไม่สะดวกในการให้ข้อมูล จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้รักษาการแทน) 1 คน และเจ้าหน้าที่

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ราชทัณฑ์ผู้ปฏิบัติงาน ที่ปฏิบัติงานในทัณฑสถานหญิงและแดนหญิงโดยตรงมีอายุงานตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป
1 คน รวม 5 คน

3.1.3 เรือนจำกลางสมุทรสงคราม มีผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีทั้งหมด 41 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างมา 3 คนที่อาศัยอยู่ในเรือนจำมากกว่า 6 เดือน อีกทั้งสัมภาษณ์ผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน (กรณีผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานติดภารกิจหรือไม่สะดวกในการให้ข้อมูล จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้รักษาการแทน) 1 คน และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้ปฏิบัติงาน ที่ปฏิบัติงานในทัณฑสถานหญิงและแดนหญิงโดยตรงมีอายุงานตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป
1 คน รวม 5 คน

3.1.4 ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา 1 ท่าน (เป็นตำแหน่งเฉพาะที่มีตำแหน่งเดียวของกรมราชทัณฑ์)

การเลือกผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดีเรือนจำละ 3 คนเนื่องจากปัจจุบันศาลได้ใช้ระบบการพิจารณาคดีแบบต่อเนื่อง ทำให้การพิจารณาตัดสินคดีรวดเร็วขึ้น อีกทั้งมีการให้ประกันตัวผู้ต้องขังมากขึ้น ทำให้การกำหนด 3 คนในเรือนจำแต่ละลักษณะจึงเป็นสัดส่วนที่พอเหมาะ

3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ได้แบ่งวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ

3.2.1 การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง จากห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมถึงห้องสมุดต่างๆมารวบรวม วิเคราะห์

3.2.2 การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการใช้กรณีศึกษา (Case Study) ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ใช้มีลักษณะต่อไปนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งออกเป็นการสัมภาษณ์ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถาน เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้ปฏิบัติงาน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา และการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิงผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่อยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานอย่างน้อย 6 เดือน แบ่งการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 : สัมภาษณ์ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้ปฏิบัติงาน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา รวม 7 คน เพื่อให้ทราบถึง ปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนด กรุงเทพมหานคร

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 : สัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิงผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่อยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานอย่างน้อย 6 เดือน ณ ทัณฑสถานหญิงธนบุรี เรือนจำจังหวัด พระนครศรีอยุธยา และเรือนจำกลางสมุทรสงคราม เรือนจำละ 3 คน รวมเป็น 9 คน เพื่อให้ทราบถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานตลอดระยะเวลาที่ถูกคุมขัง ได้แก่ การแยกการคุมขัง ระหว่างผู้ต้องขังหญิงเด็ดขาดกับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี สภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ ในการอยู่อาศัย การเยี่ยมญาติหรือการติดต่อทนาย สถานพยาบาลและการรักษาพยาบาล สุขภาพ อนามัย การดูแลเด็กติดผู้ต้องขัง รวมถึงอนามัยแม่และเด็ก

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นคนรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวม ข้อมูลดังนี้

3.3.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลกับสัมภาษณ์ประเด็นที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ไปยังกรมราชทัณฑ์ หลังจากที่กรมราชทัณฑ์อนุมัติให้เก็บข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะเดินทางไปยังเรือนจำทัณฑสถานที่กำหนด เพื่อนัดหมายวันเวลาในการเข้าไปเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างให้ชัดเจน หลังจากที่เจ้าหน้าที่ได้คัดเลือกผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ระหว่าง พิจารณาคดีแล้ว ผู้วิจัยจะทำการชี้แจงข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย และขั้นตอนการปฏิบัติ อย่างละเอียดก่อนการสัมภาษณ์จริงแก่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้รับทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินการวิจัยให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยทราบ รวมทั้งเหตุผลที่เชิญเข้าร่วมในการวิจัย ครั้งนี้ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยได้ภายหลังการอธิบายรายละเอียดจนกระทั่งผู้มีส่วนร่วมใน การวิจัยมีความเข้าใจอย่างชัดเจน ซึ่งการเข้าร่วมในการวิจัยต้องเป็นโดยสมัครใจ และสามารถที่จะ ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมและถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขณะ และผู้วิจัยจะขอดำเนินการขอผู้มีส่วนร่วมใน

การวิจัยที่เข้าเกณฑ์คัดเข้าจากทัศนสถานและเรือนจำต่อไป โดยสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีความเป็นสัดส่วน เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมงต่อคน โดยระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง หากผู้นั้นมีอาการโศกเศร้ามาก ผู้วิจัยจะทำการหยุดสัมภาษณ์ชั่วคราวจนกว่าผู้นั้นจะมีอารมณ์ปกติ รวมถึงให้การปรึกษาในเบื้องต้น เมื่อผู้วิจัยทำงานวิจัยเสร็จแล้ว ผู้วิจัยจะนำส่งผลงานวิจัยให้แก่เรือนจำที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์ เรือนจำละ 1 เล่ม เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต่อไป

3.3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแจ้งวัตถุประสงค์ในการศึกษา คุณสมบัติของประชากรกลุ่มตัวอย่าง และอธิบายเกี่ยวกับการสัมภาษณ์เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกันก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

3.3.3 เมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลมาได้แต่ละกรณีศึกษา ผู้วิจัยจะตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล หากยังไม่ครบถ้วนก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจนครบภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์ ทั้งผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัศนสถาน, เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้ปฏิบัติงาน และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา ส่วนผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ถ้ามีข้อมูลส่วนที่ไม่ชัดเจนจะขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกไม่เกินหนึ่งครั้ง และหลังจากนั้นจะได้นำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้นำมารวบรวมข้อมูลของแต่ละบุคคลเพื่อที่จะได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจะเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

3.5 จริยธรรมในการวิจัย

3.5.1 ดำเนินการขออนุมัติเก็บข้อมูลผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.5.2 การแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยให้แก่ผู้ให้ข้อมูลทุกครั้ง ด้วยการชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับวิจัยโดยละเอียดและชัดเจน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความเชื่อใจและวางใจในการให้ข้อมูล

3.5.3 การได้รับความยินยอมโดยสมัครใจจากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยต้องอธิบายวัตถุประสงค์ และกระบวนการในการดำเนินการวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลทราบ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสมัครใจที่จะให้ข้อมูล แต่ถ้าผู้ให้ข้อมูลไม่ยินยอมให้ข้อมูล ทางผู้วิจัยก็ไม่บังคับขู่เชิญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล

3301357619

CU Thesais 5981028124 thesais / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษางานวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทย ตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)” ผู้วิจัยเลือกศึกษาผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกคุมขังอยู่ในทัณฑสถานหญิง รวมถึงเรือนจำกลางและเรือนจำจังหวัดที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่ ทัณฑสถานหญิงธนบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะ, เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งเป็นเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดใหญ่อยู่ในเรือนจำชาย และ เรือนจำกลางสมุทรสงครามซึ่งเป็นเรือนจำที่มีแดนหญิงขนาดเล็กอยู่ภายในเรือนจำชาย เป็นการแบ่งตามประเภทของเรือนจำและทัณฑสถาน การนำเสนอประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

4.1 ผลการศึกษา

4.1.1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี

4.1.2 การสำรวจสภาพปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีของทัณฑสถานและเรือนจำ ที่ควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย

4.1.3 แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีให้สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

4.2 การอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

4.1 ผลการศึกษา

4.1.1: การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรณีศึกษาที่ 1 : นางโบว์

“บางทีก็คิดนะว่า ทำไมเป็นคนติ่มนยาจังวะ”

นางโบว์ ปัจจุบันอายุ 32 ปี เป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาสูงสุดเรียนคณะบัญชี แต่ไม่จบเรียนได้ปวช.2 มีพี่ชาย 1 คน สถานะครอบครัวพ่อแม่หย่าร้าง โดยแม่ได้ใช้มัดแทงพ่อจนลำไส้ใหญ่ขาดเนื่องจากพ่อตีแม่เล้าทุกวัน นางโบว์จึงได้อาศัยอยู่กับพ่อจนโต ก่อนต้องโทษประกอบอาชีพ พนักงานโรงงาน ไม่มีบุตร ซึ่งนางโบว์ป่วยเป็นโรคหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท และมีเนื้องอกบริเวณต้นคอ นางโบว์ถูกขังติดจากเพื่อน และถูกควบคุมตัวในเรือนจำคดีร่วมกัน จำหน่ายยาเสพติด ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาจำคุก 7 ปี 6 เดือน อยู่ระหว่างการสู้คดีในชั้นอุทธรณ์ ปัจจุบันถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลา 1 ปี โดยก่อนหน้านี้เคยถูกจับกุมเนื่องจากตนเองนั้นอยู่กับกลุ่มเพื่อนที่เสพและต้องโทษหนึ่งครั้งเมื่อปี พ.ศ.2554 คดีร่วมกันจำหน่ายยาเสพติด ต้องโทษเป็นระยะเวลา 3 ปี 9 เดือน

กรณีศึกษาที่ 2 : นางสาวส้ม

“อาหารทัณฑสถานกับเรือนจำมันต่างกันไปปะ ทั้งที่โดนขังเหมือนกัน”

นางส้ม ปัจจุบันอายุ 32 ปี เป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถูกควบคุมตัวในเรือนจำคดีครอบครองยาเสพติดเพื่อจำหน่าย จากการที่ตำรวจค้นเจอยาที่บ้าน พบยาบ้าจำนวน 213 เม็ด และไอซ์ 6 กรัม โดยศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาตัดสินจำคุก 19 ปี 15 เดือน ตอนนี้นางส้มได้จ้างทนายและยื่นอุทธรณ์ ปัจจุบันถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลา 7 เดือน ซึ่งก่อนหน้านี้เคยถูกจับกุมและต้องโทษคดียาเสพติดหนึ่งครั้งเมื่อปี พ.ศ.2551 ข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่าย เนื่องจากนางส้มได้พาคนเจ็บซึ่งเป็นเพื่อนของแฟนไปโรงพยาบาล จากการที่เพื่อนป็นลั่นไส้ตัวเองแต่พอไปถึงโรงพยาบาลคนเจ็บก็เสียชีวิตแล้ว พยาบาลจึงต้องแจ้งตำรวจแล้วพบว่าในรถผู้ตายมียาบ้า 400 เม็ดและได้เบาะคนขับมีปืนสองกระบอกเครื่องกระสุน 66 นัด นางสาวส้มได้สู้คดี 1 ปีเต็ม แต่ตนไม่มีพยานและยังเด็กอยู่ ซึ่ง ณ ตอนนั้นอายุ 22 ปีและ ตั้งท้องได้ 1 เดือน โดยได้เข้ามาคลอดในคุก และพ้นโทษปี พ.ศ.2557 ตอนนั้นศาลตัดสิน 11 ปี 4 เดือนติดจริง 6 ปี 4 เดือน

กรณีศึกษาที่ 3 : นางต่าย

“ตำรวจแจ้งว่าสู้ไปก็โดนเท่าตัว อย่าสู้เลย”

“พอเข้ามาในเรือนจำต้องมานั่งหวังทุกวัน”

นางต่าย ปัจจุบันอายุ 31 ปี เป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อนถูกควบคุมตัวเป็นพนักงานธุรการอยู่บริษัทเอกชน มีบุตร 1 คน กับสามีที่ทำอาชีพขับรถตู้ ถูกควบคุมตัวในเรือนจำคดีครอบครัวเพื่อจำหน่ายยาเสพติด เป็นการติดร่วมกับแฟนเพราะเจอยาในบ้าน โดยศาลคัดค้านการประกันตัว เนื่องจากของกลางจำนวนมาก มียาบ้า 1,010 เม็ด ยาไอซ์อีก 100 กรัม ซึ่งศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาตัดสินจำคุก 25 ปี ค่าปรับ 1 ล้านบาท จากตอนแรกถูกสั่งจำคุก 50 ปีแต่เนื่องด้วยไม่เคยกระทำความผิดเลยจึงลดโทษครึ่งหนึ่ง นางต่าย กล่าวว่าถ้ามีการอภัยโทษค่าปรับตรงนี้ก็จะหลุดไป นางต่ายกล่าวว่า ตอนแรกคิดว่าไว้ว่าจะรับสภาพแทนแฟนคนเดียวเพราะอยากให้แฟนดูแลลูก แต่ตอนแฟนมาเยี่ยมแฟนบอกว่ายังงั้นเขาก็ไม่ปล่อย จากนั้นไม่นานแฟนก็ถูกจับคดีอื่นอีก โทษรวม 50 ปี นางต่ายยังกล่าวอีกว่าปกติแฟนขับรถตู้ออกจากบ้านเวลาตี 3 ส่วนนางต่าย ต้องออกจากบ้าน 7 โมงครึ่งเพื่อนั่งรถไปส่งลูกที่โรงเรียนแล้วค่อยไปทำงาน แฟนกลับเข้าบ้านตอน 8 โมงครึ่ง แล้วก็ออกจากบ้านไปอีกกลับมา 4 ทุ่มกว่าตนก็หลับแล้วแทบไม่ได้เจอหน้าหรือพูดคุยกัน จนตนเองมาถูกควบคุมตัวตอนนี้พ่อของนางต่ายได้จ้างทนายและยื่นอุทธรณ์ ซึ่งปัจจุบันถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลา 10 เดือนแล้ว

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ต้องขังหญิงทัณฑสถานหญิงธนบุรี

กรณีศึกษาที่ 4 : นางดาว

“พี่ไม่ได้ทำผิด พี่นับวันรอจะได้ออกไปใช้ชีวิตปกติ”

นางดาว ปัจจุบันอายุ 41 ปี ภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดมหาสารคาม จบการศึกษาระดับชั้น ม.6 ถูกควบคุมตัวคดีร่วมกันฆ่า เนื่องจากผู้ตายได้มาหานางดาวเป็นคนสุดท้ายก่อนจะถูกอุ้มฆ่า ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของชั้นอุทธรณ์ อยู่ระหว่างสืบพยาน ศาลชั้นต้นตัดสินจำคุก 20 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่ในทัณฑสถาน แล้ว 1 ปี 8 (กรณีนางดาว เจ้าหน้าที่แจ้งว่าคอยข้าง Sensitive ในเรื่องคดีมาก) ณ วันที่สัมภาษณ์นางดาวมีสีหน้าที่เศร้าหมอง และกล่าวเสมอว่าตนเองไม่ใช่ผู้กระทำความผิด และไม่ต้องการทำงานใด ๆ ตลอดระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัว

กรณีศึกษาที่ 5 : นางแป้ว

“ถ้าพี่ได้อยู่ใกล้ลูกกว่านี้ คงได้เห็นหน้าลูกบ้าง”

นางแป้ว ปัจจุบันอายุ 34 ปี ภูมิลำเนาเป็นคนประจวบคีรีขันธ์ มีบุตรทั้งหมด 3 คน นางแป้วกล่าวว่าตั้งแต่อยู่มา ยังไม่มีญาติมาเยี่ยม เนื่องจากสามีติดคุก ลูกคนเล็ก และคนโตอยู่กับปู่ ส่วนคนกลางอยู่กับยาย ถูกควบคุมตัวคดียาเสพติด ซ้อหาเสพ และร่วมกันครอบครองเพื่อจำหน่าย ร่วมกันกับน้องชาย ยาไอซ์ 19.75 กรัม และยาบ้า 397 เม็ด ตอนนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของ ศาลชั้นต้น ถูกควบคุมมาแล้ว 6 เดือนกว่า การถูกจับกุมครั้งนี้เป็นการกระทำความผิดครั้งแรก

กรณีศึกษาที่ 6 : นางทิพย์

“รอวันพ้นผิด มั่นนานมากเลยนะ”

นางทิพย์ ปัจจุบันอายุ 38 ปี ภูมิลำเนาเป็นคนพัทลุง ถูกควบคุมตัวเนื่องจากนั่งรถมากับแฟน จึงถูกตั้งข้อหาร่วมกันจำหน่ายยาเสพติดจำนวน 330,000 เม็ด โดยตนเองเป็นจำเลยที่ 5 ถูกควบคุมตัว อยู่ในเรือนจำมาเป็นระยะเวลา 1 ปี 4 เดือน ตอนนี้อยู่ศาลชั้นต้นยกฟ้อง และคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ 90 วัน ณ วันสัมภาษณ์นางทิพย์พูดเบามาก อาจเนื่องจากกลัวว่าเจ้าหน้าที่จะได้ยินและมีผลกระทบกับตนเองทางด้านคดี

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำกลางสมุทรสงคราม

กรณีศึกษาที่ 7 : นางก้อย

“ในเมื่อพี่จำเป็นที่จะต้องอยู่ที่นี้ พี่ก็จะใช้เวลานี้ให้ดีที่สุดคะ”

นางก้อยอายุ 37 ปี มีลูก 2 คน เป็นคนจังหวัดสมุทรสงคราม ก่อนถูกควบคุมตัวถูกทำงานเป็น ลูกจ้างชั่วคราวของรัฐ จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 เดินคดีร่วมกันมียาเสพติดประเภทหนึ่งไว้เพื่อ จำหน่ายและมียาไอซ์ 0.9 กรัม นางก้อยแจ้งว่าวันที่ถูกควบคุมตัว ตนเองไปรับเพื่อน และเพื่อนมียา เสพติดอยู่ในกระเป๋า จึงถูกกล่าวหาว่าเป็นคนขับรถนำพาเสพติดแต่ตนเองไม่รู้เรื่อง ตอนนี้อยู่ถูก ควบคุมตัวเป็นเวลา 1 ปี 2 เดือน ศาลชั้นต้นตัดสิน 5 ปี 8 เดือนตอนนี้อยู่ระหว่างชั้นอุทธรณ์

กรณีศึกษาที่ 8 : นางอุ้ม

“นักโทษเด็ดขาดเท่านั้นที่จะได้ทำงาน ได้อบรม ได้ไปประกาศ”

นางอุ้มอายุ 27 ปี ไม่เคยต้องโทษ จบการศึกษามัธยมปีที่ 6 เป็นคนจังหวัดสมุทรสงคราม มีลูก 2 คน ขณะนี้ลูกอยู่กับญาติ ถูกควบคุมตัว 2 คดี คดีแรกโดนคดีสมคบร่วมกันจำหน่ายยาเสพติด 3,990 เม็ด ศาลชั้นต้นยกฟ้องคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ ส่วนคดีที่สองโดนคดีร่วมกันครอบครองยาเสพติดให้โทษประเภทหนึ่งไว้เพื่อจำหน่าย 57 เม็ดและไอซ์ 1 กรัม ตอนนี้อยู่ในเรือนจำประมาณ 9 เดือนแล้ว

กรณีศึกษาที่ 9 : นางแมว

“แม่ไม่รู้เรื่องไอ้ยาแบบนี้หรือลูก ไม่รู้ว่ามันมาอยู่ได้ไง

ตำรวจเขาคงอยากได้ผลงาน”

นางแมวอายุ 57 ปี มีลูก 2 คน เป็นคนจังหวัดสมุทรสงคราม ตนไม่ได้เรียนหนังสืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป และรับจ้างทำมะพร้าวขายอยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม ถูกดำเนินคดีข้อหาเมียเสพติดไว้ในครอบครอง คือ ยาไอซ์ คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น นางแมวกล่าวว่าลูกชายคนโตเคยยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แต่เลิกไปประมาณห้าถึงหกปีที่แล้ว วันที่ถูกจับกุมวันนั้นกลับจากสวนรับจ้างเข็นไม้ เจอตารวจอยู่ที่บ้านและแจ้งจับตนเองโดยที่ตนเองไม่รู้เรื่อง ขณะนี้อยู่ในเรือนจำมาประมาณ 6 เดือนกว่าแล้ว

จากผลการศึกษาสามารถสรุปข้อมูลของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีได้ดังนี้

ตารางที่ 3 : ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูล กรณีศึกษา	อายุ	ภูมิลำเนา	เคย/ไม่เคย ต้องโทษ	ประเภทคดี	ช่วงการพิจารณาคดี (ชั้นต้น อุทธรณ์ และฎีกา)	ระยะเวลา ที่อยู่ใน ทัณฑสถาน/ เรือนจำ
เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา						
1.นางโบว์	32	พระนครศรีอยุธยา	เคย	คดี ยาเสพติด	อยู่ระหว่าง พิจารณาคดีของชั้น อุทธรณ์	1 ปี
2.นางส้ม	32	พระนครศรีอยุธยา	เคย	คดี ยาเสพติด	อยู่ระหว่างพิจารณา คดีของชั้นอุทธรณ์	7 เดือน

ข้อมูล กรณีศึกษา	อายุ	ภูมิลำเนา	เคย/ไม่เคย ต้องโทษ	ประเภทคดี	ช่วงการพิจารณาคดี (ชั้นต้น อุทธรณ์ และฎีกา)	ระยะเวลา ที่อยู่ใน ทัณฑสถาน/ เรือนจำ
3.นางต่าย	31	พระนครศรีอยุธยา	ไม่เคย	คดี ยาเสพติด	อยู่ระหว่าง พิจารณาคดีของชั้น อุทธรณ์	10 เดือน
ทัณฑสถานหญิงธนบุรี						
4.นางดาว	41	มหาสารคาม	ไม่เคย	คดี ร่วมกันฆ่า	อยู่ระหว่าง พิจารณาคดีของชั้น อุทธรณ์	1 ปี 8 เดือน
5.นางแป้ว	34	ประจวบคีรีขันธ์	ไม่เคย	คดี ยาเสพติด	อยู่ระหว่าง พิจารณาคดีของ ชั้นต้น	6 เดือน
6.นางทิพย์	38	พัทลุง	ไม่เคย	คดี ยาเสพติด	อยู่ระหว่าง พิจารณาคดีของชั้น อุทธรณ์	1 ปี 4 เดือน
เรือนจำกลางสมุทรสงคราม						
7.นางก้อย	37	สมุทรสงคราม	ไม่เคย	คดี ยาเสพติด	อยู่ระหว่าง พิจารณาคดีของชั้น อุทธรณ์	1 ปี 2 เดือน
8.นางอ้อม	27	สมุทรสงคราม	ไม่เคย	คดี ยาเสพติด	อยู่ระหว่าง พิจารณาคดีของชั้น อุทธรณ์	9 เดือน
9.นางแมว	57	สมุทรสงคราม	ไม่เคย	คดี ยาเสพติด	อยู่ระหว่าง พิจารณาคดีของ ชั้นต้น	6 เดือน

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 36ปี โดยผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเรือนจำกลางสมุทรสงครามมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดดังกล่าว ส่วนผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกควบคุมตัวอยู่ที่ทัณฑสถานหญิงธนบุรีมีภูมิลำเนาที่แตกต่างกันไป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่เคยต้องโทษ โดยถูกควบคุมตัวด้วยคดียาเสพติดเป็นส่วนมาก มีเพียงคดี

เดียวที่เป็นคดีร่วมกันฆ่า คดีส่วนใหญ่อยู่ในการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ และมีช่วงระยะเวลาเฉลี่ย การอยู่ในเรือนจำ ณ วันที่เข้าไปสัมภาษณ์อยู่ที่ 11 เดือน

จากข้อมูลจากกล่าวได้ว่าผู้ที่ถูกคุมขังในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเรือนจำกลาง สมุทรสงครามนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนา หรือ อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นและถูกคุมขังตัวเพื่อ รอคำตัดสินของศาลในเรือนจำดังกล่าว ซึ่งการถูกควบคุมตัวในเรือนจำใกล้ที่อยู่อาศัยนั้นย่อมส่งผลดี ต่อสภาพจิตใจของผู้ต้องขังหญิง เนื่องจากญาติและครอบครัวสามารถมาเยี่ยมได้อย่างสะดวก และมี โอกาสที่ญาติและครอบครัวจะมาเยี่ยมบ่อยกว่าการที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำที่อยู่ไกล อย่างกลุ่ม ตัวอย่างของทัณฑสถานหญิงธนบุรีนั้น ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีมีภูมิลำเนาอยู่ไกลจาก สถานที่คุมขังทั้ง 3 คนอาจได้รับผลกระทบทางจิตใจต่อผู้ต้องขังและครอบครัว โดยเฉพาะผู้ที่มีบุตร เนื่องจากการมาเยี่ยมแต่ละครั้งต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อาจทำให้ญาติและครอบครัวมาเยี่ยมได้ น้อย ซึ่งตามหลักการของข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ 4 นั้น ผู้ต้องขังหญิงควรได้รับการพิจารณาให้อยู่ เรือนจำใกล้กับภูมิลำเนาเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยคำนึงถึงภาระในการเลี้ยงดู ความสนใจของผู้ต้องขัง หญิงแต่ละคนมาประกอบการพิจารณา เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อบุตรและครอบครัว อีกทั้งการที่ ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลาเกือบปีนั้น ส่งผลให้รายรับ ของครอบครัวขาดไป อีกทั้งนายและญาติก็ต้องเดินเรื่องในการต่อสู้คดี ซึ่งจากข้อมูลผู้ต้องขังหญิง ส่วนใหญ่คดีอยู่ในชั้นอุทธรณ์ ต้องมีเรื่องค่าใช้จ่ายจนกว่าคดีจะสิ้นสุด

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ถูกควบคุมตัวด้วยคดียาเสพติดเป็นส่วนมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่แจ้งว่า คดีอื่น ๆ การพิจารณาคดีค่อนข้างเร็วกว่า ระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวในฐานะผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา คดีน้อย จึงทำให้ผู้ต้องขังคดีอื่นไม่เข้าเกณฑ์คัดเข้าในการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่เคยต้องโทษ ซึ่งมีเพียง 2 คนเท่านั้นที่กระทำผิดซ้ำ ได้แก่ นาง โบว์ และ นางสาว ส้ม ที่กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดเช่นเดิม นางสาวโบว์เล่าว่าครั้งที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ตนเองพอจะมีส่วนรู้เห็นกับยาเสพติดและเคยลองเสพแต่ไม่ชอบ จึงไม่ได้เสพต่อ แต่ตนเองนั้นอยู่กับ กลุ่มเพื่อนที่เสพจึงถูกจับกุมในครั้งแรก ครั้งที่สองตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นกับการซื้อขายยาเสพติดแต่มี เพื่อนซัดทอดว่าซื้อขายยาเสพติดมาจากนางโบว์ ส่วนนางส้มกล่าวว่าครั้งแรกที่ถูกจับกุมตนเองไม่รู้เรื่อง เกี่ยวกับยาเสพติดเลย แต่พ่อแม่ไม่รู้วิธีในการสู้คดีตนเองจึงต้องโทษและเข้ามาคลออดลูกในเรือนจำ และครั้งนี้ถูกจับกุมภายในบ้าน นางสาวส้มยังคงสู้คดีให้ถึงที่สุด การถูกจับกุมซ้ำของทั้งสองคนนั้น อาจ กล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมที่ทั้งสองคนอาศัยอยู่นั้นเป็นแหล่งมั่วสุมของยาเสพติด รวมถึงกลุ่มเพื่อนที่ยุ่ง เกี่ยวกับยาเสพติด จึงส่งผลให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้น

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

4.1.2: การสำรวจสภาพปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานและเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย

ส่วนที่ 1 : ขั้นตอนการรับตัวผู้ต้องขัง

เมื่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีมาถึงเรือนจำเจ้าหน้าที่จะเรียกชื่อผู้ต้องขังแล้วให้ผู้ต้องขังขานนามสกุลตัวเอง จากนั้นก็ทำการฝากเงินเพื่อที่จะใช้ซื้อสินค้าภายในทัณฑสถานหรือเรือนจำ จากนั้นทางเรือนจำก็จะมีเจ้าหน้าที่ผู้หญิงมาตรวจตัว โดยให้อ้าปาก ตรวจรูจมูก ตรวจหู ตรวจหลังหู ตรวจผม ตรวจมือเท้าโดยการให้หงายมือคว่ำมือ และยกเท้า หงายเท้าคว่ำเท้า เพื่อเป็นการตรวจยาเสพติดและสิ่งของต้องห้าม หลังจากตรวจตัวเสร็จก็ทำประวัติ พิมพ์ลายนิ้วมือ ที่ฝ่ายทะเบียน ถ่ายรูปเพื่อติดไว้ในทะเบียน สอบประวัติโรคประจำตัว เบาหวาน ความดัน การตรวจสอบประวัติการตั้งครรภ์ และจัดทำ OPD Card ผู้ต้องขัง

จากนั้นเจ้าหน้าที่หญิงจะพาผู้ต้องขังเข้าแดนหญิง ทำการสอบประวัติลงสมุด และทำการตรวจตัวอย่างละเอียดอีกรอบหนึ่งด้วยการถอดเสื้อผ้าออกทั้งหมดและให้ใส่ผ้าถุง ตรวจรอยแผลเป็น รอยสัก ปล่อยผม หมุนตัว อ้าปาก หงายมือ หงายเท้า อ้าแขนอ้าขาและลุกนั่ง 10 - 20 ครั้ง เพื่อตรวจสิ่งของต้องห้ามภายในช่องคลอด มีการลูบตัว “นางโบว์กล่าวว่าเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่ค่อยเกมส์เรื่องอะไร เนื่องจากไม่ค่อยมีสิ่งต้องห้าม (เกมส์ หมายถึง การถูกจับได้)” จากนั้นเจ้าหน้าที่จะนำเสื้อผ้าที่สวมมาใส่ถึงน้ำรวมกันเพื่อตรวจสอบสิ่งของต้องห้ามแล้วค่อยเอาไปซักแล้วจึงนำมาคืนให้ และทำการตรวจปัสสาวะหาสิ่งเสพติด โดยการตรวจจะมีเจ้าหน้าที่ยืนควบคุม แต่การตรวจค้นตัวกระทำโดยผู้ช่วยเหลือซึ่งเป็นนักโทษด้วยกันเองเป็นส่วนใหญ่ในแดนหญิงที่อยู่ในเรือนจำชาย แต่ในทัณฑสถานส่วนใหญ่จะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ โดยผู้ต้องขังที่เคยต้องโทษเมื่อครั้งก่อนแล้วว่า

“ตอนที่นางโบว์ถูกควบคุมตัวครั้งก่อน มีการตรวจค้นตัวแบบภายในช่องคลอด/ทวาร โดยผู้ช่วยเหลือที่เป็นผู้ต้องขังด้วยกันเป็นผู้ตรวจค้นด้วยการใส่ถุงมือ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ยืนควบคุมอยู่ แต่ปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนเป็นแบบที่ไต่กล่าวไป”

หลังจากการตรวจตัวเสร็จสิ้นเจ้าหน้าที่จะให้ชุดสองชุดซึ่งเป็นชุดสีน้ำตาลแขนสั้นสีอ่อนและผ้าถุงยาวสีเข้ม โดยเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีต้องสวมใส่ชุดสีน้ำตาลในช่วงวันจันทร์-ศุกร์ ส่วนเสาร์-อาทิตย์สามารถใส่ชุดลาลองที่เตรียมมาจากบ้านได้ ส่วนเรือนจำกลางสมุทรสงครามนั้นสามารถสวมใส่ชุดลาลองได้เวลาเข้าห้องขัง แต่สำหรับทัณฑสถานหญิงธนบุรีไม่สามารถที่จะใส่ชุดลาลองได้เลย

“ณ วันที่สัมภาษณ์นางต่ายได้สวมชุดสีฟ้า โดยกล่าวว่ามีคนให้มาแต่ก็มีชุดน้ำตาลอยู่สองชุด มองว่าใส่ชุดไหนก็เหมือนกัน มีหลายชุดดีกว่ามีแค่สองชุด”

จากนั้นแจกอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ชัน สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน ซ้อน ผ้าอนามัยประมาณ 5 ชิ้น แต่ให้ลงชื่อเบิกได้หลังจากนั้น และแจกผ้าห่ม 3 ผืน เพื่อใช้เป็นหมอน ใช้ปูนอน ใช้ห่ม และให้อาบน้ำ เพื่อเข้าเรือนนอน

จากข้อมูลขั้นตอนการรับตัวผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีของเรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่ง แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาดนั้นได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันทุกคน มิได้มีการแยกการปฏิบัติแต่อย่างใด ซึ่งตามข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ 56 นั้นระบุว่า “หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่ผู้ต้องขังหญิงอาจถูกกระทำในทางที่ไม่ถูกต้องขณะถูกควบคุมตัวระหว่างฝากขัง ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดมาตรการพิเศษไว้ในนโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยให้กับผู้ต้องขังหญิงในช่วงเวลาดังกล่าว” โดยตัวอย่างตามข้อที่ 58 คือ ควรมีระบบมาตรการทางเลือกแทนการคุมขังก่อนพิจารณาคดีและมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก ซึ่งการที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำและได้รับการปฏิบัติในขั้นตอนดังกล่าวนี้เหมือนผู้ต้องขังเด็ดขาด ถือเป็นการตัดสินแล้วว่าเขาเหล่านี้คือผู้กระทำความผิด สมควรถูกควบคุมตัว ทั้งที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาตัดสินถึงที่สุด

ยกตัวอย่างเช่น ในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ใช้ผู้ต้องขังช่วยเหลือเป็นคนตรวจค้นตัว โดยผู้ต้องขังช่วยเหลือนั้นอาจเป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเหมือนกันหรืออาจเป็นนักโทษเด็ดขาด การที่จะปฏิบัติเช่นนี้ต่อบุคคลที่ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ นับว่าเป็นการไม่สมควรเพราะเป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและอาจเป็นการละเมิดสิทธิผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่มีมาตรการตรวจค้นตัวแบบภายในช่องคลอด/ทวาร ดังเช่นอดีต แต่การที่ศาลยังไม่ตัดสินว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้กระทำความผิด ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีก็พึงมีสิทธิในการได้รับการปฏิบัติแบบผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิด มิใช่ผู้ที่กระทำความผิดแล้ว การปฏิบัติจึงควรคำนึงถึงผลกระทบทางด้านร่างกายและจิตใจต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำ

ส่วนที่ 2 : ขั้นตอนการจำแนกและแยกชั้น

การจำแนกประเภทเป็นการจำแนกผู้ต้องขังรายบุคคลตั้งแต่เริ่มรับตัวเข้ามาในเรือนจำจนถึงกระทั่งปล่อยตัว ต้องปฏิบัติควบคู่ไปกับการแยกคุมขัง เนื่องจากส่งผลถึงการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อผู้ต้องขังแต่ละราย โดยการจำแนกและแยกชั้นนั้นทัณฑสถานและเรือนจำทุกที่ปฏิบัติเหมือนกัน มีทั้งผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้อำนวยการ ผู้บัญชาการแดน ฝ่ายควบคุม นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เป็นคนจำแนก พิจารณา ถึงประวัติภูมิหลัง สภาพทั่วไปของผู้ต้องขัง ประวัติการกระทำผิดและสาเหตุ ในการกระทำผิด รวมถึงสอบถามว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีอยากทำอะไร ระหว่างอยู่ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน โดยการแบ่งเรือนนอนในการควบคุมผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ มีดังนี้

ในแดนหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีห้องควบคุมผู้ต้องขังทั้งหมด 10 ห้อง ห้อง 1-4 เป็นห้องแรกรับและผู้ต้องขังระหว่าง (แต่ผู้ต้องขังที่ห้องจะได้อยู่ห้อง 1) ห้อง 5-10 เป็นห้องควบคุมผู้ต้องขังเด็ดขาด โดยห้อง 8 เป็นห้องแม่และเด็ก และห้อง 9 เป็นห้องผู้ต้องขังสูงอายุ ส่วนห้อง 10 เป็นผู้ต้องขังโทษต่ำตั้งแต่ 4 ปี (ใกล้ได้ปล่อยหรืออัตราโทษเท่านี้) เมื่อมาถึงช่วงแรกต้องเข้าห้องแรกรับทุกคนทั้งนักโทษเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี อยู่ห้องนี้ประมาณ 3 เดือน จึงแยกย้ายออกไปตามโทษ โดยเรือนนอนหนึ่งห้องนอนได้ 30 กว่าคน มีพื้นที่ต่อคนคนละประมาณ สองกระเบื้อง บนเรือนนอนสามารถเอาของขึ้นได้แค่ น้ำ และในห้องจะมีแค่หนังสือสวดมนต์ให้

นางต่ายกล่าวว่า “ตอนที่ตนเข้ามานั้นห้องแรกรับคนเต็มตนจึงต้องไปอยู่ห้อง 7 คือ ห้องของนักโทษเด็ดขาดประมาณ 1 อาทิตย์ถึงจะย้ายมาห้อง 2 อยู่ได้ประมาณ 6 เดือน ศาลชั้นต้นตัดสินจึงย้ายไปห้อง 7 ตามกำหนดโทษ ทั้งที่ทำเรื่องยื่นอุทธรณ์อยู่”

ซึ่งการดูแลจะมีแม่ห้องของแต่ละห้องดูแล เมื่อมีผู้ต้องขังเข้าใหม่แม่ห้องเป็นคนสอนระเบียบวินัยในห้องนอน แจ้งเรื่องการใช้น้ำในห้องนอนเพราะมีห้องเดียว และจะมีการชี้แจงตอนปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งมีอาทิตย์ละ 1 ครั้ง

ส่วนทัณฑสถานหญิงธนบุรี ผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนจะได้อยู่เรือนนอน 2/1 ซึ่งเป็นแดนแรกรับ และย้ายไปที่ห้อง 11 มีประมาณ 50 - 60 คน เป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีทั้งหมด มีแค่แม่ห้องที่เป็นนักโทษเด็ดขาด 2 คน ที่คอยบอกว่าต้องทำอะไรบ้างในการอยู่ร่วมกัน ถ้าคนเยอะก็จะระบายออกไปอยู่ร่วมกับห้องนักเด็ดขาด เรือนนอนที่นี่สามารถนำน้ำและหนังสือที่ยืมมาจากห้องสมุดขึ้นไปบนเรือนนอนได้ (ถ้าอยู่แดนแรกรับจะยังไม่หนังสือ)

และของเรือนจำกลางสมุทรสงคราม ห้องขังนอนรวมกันทุกคนทั้งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด เนื่องจากพื้นที่แดนหญิงมีขนาดเล็กมาก โดนจะแบ่งโซนด้านในเล็กน้อย โดยถ้าเป็นคนป่วย คนชรา คนท้อง จะนอนอยู่รวมกันเพื่อจะได้สะดวกในการดูแล เรือนนอนสามารถนำน้ำและหนังสือที่ยืมมาจากห้องสมุดขึ้นไปบนเรือนนอนได้ ซึ่งการดูแลจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ เมื่อมีผู้ต้องขังเข้าใหม่เจ้าหน้าที่จะเป็นคนสอนระเบียบวินัย ซึ่งการปฏิบัติต่าง ๆ ส่วนใหญ่คล้ายกันระหว่างผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด “นางก้อย กล่าวว่าการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การทำงานเหมือนกันทุกอย่าง จะต่างกันก็แค่สีชุด”

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าเรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งมีกระบวนการจำแนกผู้ต้องขังแต่ละรายตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์ โดยมีการจำแนกตามลักษณะผู้ต้องขังขั้นพื้นฐาน เพื่อกลั่นกรองและจัดกลุ่มในการแบ่งระดับการควบคุมตามความเหมาะสมในการแก้ไข และจำแนกลักษณะเพื่อการพัฒนาพฤตินิสัย เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละคนตามความเหมาะสมในแต่ละหลักสูตร รวมถึงการจำแนกลักษณะเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ที่แตกต่างกันบางเรื่อง เช่น การให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีทำงานภายในเรือนจำ ดังนี้

- 1.) ทัณฑสถานหญิงธนบุรี ให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเข้ากองงานที่ไม่มีควมสลับซับซ้อน และมีการให้ปันผล เช่น กองงานบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น หรือถ้าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไม่ต้องการที่จะทำงานใด ๆ ก็สามารถแจ้งเจ้าหน้าที่ได้
- 2.) เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเข้ากองงานที่เป็นการฝึกวิชาชีพที่มีการได้ปันผลตามความสนใจหรือความถนัด จึงมักจะทำงานร่วมกับผู้ต้องขังเด็ดขาด เช่น ช่างตัดผม นวดแผนไทย เป็นต้น
- 3.) เรือนจำกลางสมุทรสงคราม จะไม่ให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเข้ากองงาน แต่จะให้ทำงานสุขาภิบาลและพักผ่อนตามอัธยาศัยเท่านั้น

ด้านการแยกคุมขังของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นมีการจัดเรือนนอน ซึ่งเป็นห้องแยกเฉพาะให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี แต่ถ้าผู้ต้องขังมีจำนวนมากขึ้นก็ต้องมีการย้ายระบายไปนอนรวมกับผู้ต้องขังเด็ดขาด ส่วนเรือนจำกลางสมุทรสงครามผู้ต้องขังทั้งหมดต้องนอนรวมกันเรือนนอนเนื่องจากสถานที่ค่อนข้างเล็กและเรือนนอนมีเพียงห้องใหญ่ห้องเดียว ส่วนการทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่ต้องทำรวมกันเนื่องจากพื้นที่ที่จำกัดจึงไม่สามารถแยกได้ ดังนั้นจึง

3301357619

CT :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

กล่าวได้ว่าเรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งไม่สามารถแยกคุมขังผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้เลย

ซึ่งตามข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ 40 นั้นระบุว่า “ผู้บริหารงานเรือนจำควรพัฒนาและนำวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไปปรับใช้โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของเพศหญิงและสถานการณ์ของผู้ต้องขังหญิงเพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าการวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลมีความเหมาะสมซึ่งจะส่งผลดีต่อการแก้ไขฟื้นฟูตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นการปฏิบัติตลอดจนการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ” และ ข้อที่ 41 ที่สรุปได้ว่า “การประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัยก่อนทางเพศและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังควรคำนึงว่าผู้ต้องขังหญิงมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นในระดับต่ำ รวมถึงผลกระทบในทางลบและความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้ต้องขัง การคำนึงถึงข้อมูลภูมิหลังของผู้ต้องขังหญิง อาทิ ประวัติการถูกรุขกระทำรุนแรง ประวัติความผิดปกติทางจิตการใช้สารเสพติดรวมไปถึงภาวะในการเลี้ยงดูบุตรและผู้อยู่ในความดูแลเพื่อนำมากำหนดสถานที่คุมขังแล้ววางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างต้องโทษ กำหนดให้มีกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูและการให้บริการที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของเพศหญิงไว้ในแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องการการดูแลด้านสุขภาพจิตควบคุมขังไว้ในสถานที่ที่มีการควบคุมไม่เข้มงวดในระดับความมั่นคงต่ำที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้” โดยกรณีของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้นจึงควรที่จะได้รับการจำแนกแยกขาดออกจากผู้ต้องขังเด็ดขาด เพื่อที่จะให้ความสำคัญในด้านการปฏิบัติต่อบุคคลที่ศาลยังไม่ตัดสินและไม่ให้เห็นว่าเป็นการหลอกล้ำหรือเลือกปฏิบัติเฉพาะบางกลุ่ม อย่างข้อมูลจากเรือนจำกลางสมุทรสาครที่ผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีอยู่ร่วมกัน เมื่อมีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นและการลงโทษต่างหากก็จะประสบกับปัญหาตามมา อย่างเช่น การเปรียบเทียบโทษที่แต่ละฝ่ายได้รับว่าทำไมถึงไม่เท่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีอาจกระทำการที่ร้ายแรงกว่าผู้ต้องขังเด็ดขาด เป็นต้น อีกทั้งให้เน้นหนักในเรื่องของการส่งเสริม ติดตามด้านคดีความเป็นการเฉพาะ ตามข้อมูลผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทำได้ยาก การแยกออกจากกันจะช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัตินั้นให้ถูกต้อง เป็นธรรมต่อบุคคลเหล่านี้

3301357619

CU Thesisis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ส่วนที่ 3 : ขั้นตอนการปฏิบัติระหว่างถูกควบคุมตัว

ขั้นตอนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีของทัณฑสถานและเรือนจำทั้ง 3 แห่งมีทั้งในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยปฏิบัติอยู่ภายใต้ข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ รายละเอียดดังนี้

กิจวัตรประจำวันต่าง ๆ สามารถสรุปออกมาเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

เวลา	กิจวัตรประจำวัน
05.00 – 06.00	ตื่น สวดมนต์ นั่งสมาธิ (ในห้อง)
06.00 – 07.00	เข้าแถวเพื่อนับยอดภายในห้อง และ ไขห้องขัง (เปิดกุญแจให้นักโทษ ลงจากห้องขัง)
07.00 – 07.30	อาบน้ำทำภารกิจส่วนตัว (รวม)
07.30 – 08.00	ทานอาหารเช้า (รวม)
08.00 – 08.10	เคารพธงชาติ
08.10 – 11.45	ทำงาน (เข้ากองงาน)
11.45 – 12.00	นับยอดผู้ต้องขัง (รวม)
12.00 – 13.00	ทานอาหารกลางวัน (รวม)
13.00 – 14.30	เข้ากองงาน
14.30 – 15.00	อาบน้ำคนแก่, คนป่วย
15.00 – 16.00	ทานอาหารเย็น, อาบน้ำสาว (จะอาบน้ำหรือทานข้าวก่อนก็ได้)
16.00 – 16.30	ขึ้นเรือนนอน
18.00 – 18.30	สวดมนต์ทำวัตรเย็น นั่งสมาธิ
18.30 – 21.00	ดูทีวี

กิจวัตรประจำวันระหว่างอยู่ในเรือนจำ ตอนเช้าต้องตื่นตี 5 ทุกวันเพื่อมาต่อคิวเข้าห้องน้ำ สวดมนต์ในห้องกันเอง โดยจะมีเจ้าหน้าที่เดินตรวจ จากนั้น 6 โมงเจ้าหน้าที่จะมานับยอดและไขห้อง ขังให้ลงจากห้องเพื่ออาบน้ำแต่งตัว และทำภารกิจส่วนตัว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กล่าวว่าให้เวลาน้อยมาก โดยเฉพาะทัณฑสถานหญิงธนบุรี เสียงสะท้อนจากผู้ต้องขังมีดังนี้

นางโบว์กล่าวว่า “ การอาบน้ำถ้ามีน้ำมากก็อาบได้ถึง 10 ชั้น แต่หากมีน้ำน้อยก็อาบได้ประมาณ 7 ชั้น”

นางดาว นางแป้ว และนางทิพย์กล่าวว่า “ทางทัศนสถานเปิดน้ำให้แค่ 5 นาที ถ้ารวมซักผ้าเพิ่มให้เป็น 10 นาที ซึ่งเวลาน้อยไปอย่างมาก”

นางอุ้ม กล่าวว่า “น้ำไม่เพียงพอในการอาบ”

ด้านการออกกำลังกายมีเพียงเรือนจำเดี่ยวที่กลุ่มตัวอย่างกล่าวถึง คือเรือนจำกลางสมุทรสงครามที่มีการออกกำลังกายหลังจากที่ไขประตู่ห้องข้างลงมาแล้ว ส่วนที่อื่นกลุ่มตัวอย่างยังไม่ได้มีการกล่าวถึง

ส่วนเรื่องการตรวจค้นตัวก่อนและหลังการเข้าเรือนนอนนั้น ทัศนสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามจะมีเจ้าหน้าที่คอยตรวจค้นตัว ลูบตัวเพื่อหาสิ่งแปลกปลอมที่ตัวผู้ต้องขังทุกราย แต่ของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีการตรวจค้นตัวกระทำโดยแม่ห้องของแต่ละห้อง ซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลืองานเจ้าหน้าที่

ด้านการทำงานของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีแตกต่างกันไปในแต่ละเรือนจำ ถ้าเป็นเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีทำงานทุกคน โดยเข้ากองงานตามที่ได้จำแนกประเภทไว้ มีรูปแบบกองงาน เช่น งานจักร งานตาข่าย งานเบอเกอรี่ กว๊ายเดี่ยว หมูปิ้ง นวด ร้านค้า เสริมสวย ทำงานHand made เช่น เย็บตัวอักษร ถักโครเชต์ เพื่อให้ได้ปันผลเก็บไว้ใช้หรือช่วยงานเจ้าหน้าที่ ส่วนทัศนสถานหญิงธนบุรีจะให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างฝ่ายบรรจุมันท์ ที่ไม่ต้องเรียนรู้ทักษะมาก โดยจะมีปันผลให้ทุกเดือน หรือถ้าไม่สมัครใจทำ จะนั่งเล่น ทำกิจกรรมอื่น ๆก็ได้ ส่วนเรือนจำกลางสมุทรสงครามผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีได้ทำงานสุขาภิบาลภายในแดน นักโทษเด็ดขาดเท่านั้นที่จะได้เข้ากองงาน ถ้าเสร็จงานแล้วสามารถพักผ่อน หรือทำกิจกรรมตามความถนัด เช่น เดิน รำ ดนตรีไทย หรือถ้าเป็นผู้สูงอายุจะมีการสวดมนต์ไหว้พระ โดยกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนทำหน้าที่ ดังนี้

นางโบว์ กล่าวว่า “ขออยู่นวดแผนไทย และทำงานHand made ได้รับเงินปันผลเป็นรายเดือนแต่ละเดือนไม่เท่ากัน ซึ่งคนที่มานวดก็เป็นผู้ต้องขังด้วยกัน”

นางส้มซึ่งทำงานเสริมสวย กล่าวว่า “ถ้าได้เป็นช่างจะรับปันผลเยอะกว่า”

นางต่าย กล่าวว่า “ส่วนใหญ่จะได้ช่วยงานนาย เนื่องจากประสบการณ์ทำงานและคุณวุฒิ”

นางดาว กล่าวว่า “ตนไม่ใช่ผู้กระทำผิดจึงไม่อยากทำงานในระหว่างอยู่ที่นี้เพราะคิดว่าตนเองต้องได้ออกไปจากที่นี่เร็วๆนี้”

นางแป้ว “อยู่ในชั้นจำแนกชั่วคราว เจ้าหน้าที่จึงจัดให้อยู่ฝ่ายบรรจุกภัณฑ์ที่ได้ปันผล แต่ยังไม่เคยได้เพราะเพิ่งมีชื่อให้ทำงาน”

นางทิพย์ กล่าวว่า “ตนได้ถูกจัดให้เข้ากองงานบรรจุกภัณฑ์ล่าง และทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ตัดกางเกงยีนส์ตัดซึ่ด้ายในกางเกง พับถุงกระดาษ ได้ปันผลประมาณ 100 กว่าบาท ไม่ได้มีการเซ็นยินยอมในการทำงาน”

ส่วนนางก้อย นางอ๋ม และนางแมว กล่าวว่า “ไม่ได้ทำงานภายในเรือนจำ จะช่วยงานด้านสุขาภิบาลเป็นส่วนใหญ่”

ด้านอาหารของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามกลุ่มตัวอย่างทุกคนกล่าวว่าอาหารมีรสชาติดี อร่อย เกือบทุกมื้อ ช่วงเช้าอาหารจะมีรสจืดเป็นส่วนใหญ่ และกลางวันจะมีแกงเผ็ดบ้าง ดังนี้

ทัณฑสถานหญิงธนบุรี กลุ่มตัวอย่างกล่าวเหมือนกันทั้งสามคนว่าอาหารที่นี้อร่อย รสชาติดี มีให้เลือกหลากหลาย เช่น ต้มจืดหัวไชเท้า , ต้มจืดฟัก และข้าวต้ม ในช่วงเช้า จะมีผัดเผ็ด แกงกะทิ ในช่วงบ่ายและเย็นโดยในแต่ละมื้อก็จะมีขนมหวาน ผลไม้ทุกวัน และยังมีให้เงินใช้ภายในเรือนจำวันละ 300 บาท ไว้ซื้ออาหาร ซื้อขนม ของใช้ต่าง ๆ โดยอาหารที่ขายเช่น แกงส้ม ผัดผัก แกงเผ็ด ไก่ผัดน้ำมันหอย และขนมต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังทำ

ด้านอาหารของเรือนจำกลางสมุทรสงคราม ผังผู้ต้องขังชายจะเป็นคนนำอาหารมาส่งที่แดนหญิง เช่น ต้มจืด แกงส้มผักรวม ไข่ต้ม ต้มผักกาด ไข่พะโล้ ปลาเค็ม ผัดขิง ผัดไข่โป๊ ผัดผัก ข้าวต้ม ผัดซีอิ้ว หรือ ราดหน้า และทุกวันที่ 21 ของเดือนจะได้ทานก๋วยเตี๋ยว โดยผังหญิงจะทำอาหารขายทั้งผังแดนหญิงด้วยกัน และส่งขายไปยังแดนชาย โดยจะทำถ้ามียอดสั่งมา กลุ่มตัวอย่างทุกคนกล่าวว่าอาหารมีรสชาติอร่อยทุกวัน

ส่วนของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างทั้งสามคน กล่าวว่าอาหารรสชาติดีดีมาก ส่วนประกอบส่วนใหญ่เป็นผัก ส่วนใหญ่มีแกงจับฉ่าย หัวไชเท้า ฟักทอง แกงจืด พะโล้ ข้าวต้ม ก๋วยเตี๋ยว แต่จะมีที่ผู้ต้องขังทำขายเพิ่มเติมด้วย อย่างหมูปิ้ง หรือ ก๋วยเตี๋ยว และเบอเกอรี่ต่าง ๆ โดยผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่ค่อยทานอาหารของเรือนจำ

นางส้ม กล่าวว่า “อาหารก็ต้องกินให้ได้ ส่วนใหญ่ต้องเอามาใส่ผงปรุงเอง ต้มพะโล้ใส่ลูกชิ้น ลูกเล็ก ๆ เคยอยู่ที่อื่นอาหารดีกว่านี้มาก ที่นี่ขนมอาทิตย์ละครั้ง เป็นถั่วเขียวต้ม แต่ที่อื่นอย่างทัณฑ

สถานชลบุรีมีสุกี้ รัตหน้า ข้าวไข่เจียว ลาบหมู คิดว่ามันต่างกันเกินไป ทักษสถานที่มีทุกอย่างอย่างกับเซเว่น ที่อื่นมีน้ำหอมขาย ใช้น้ำยาปรับผ้านุ่มดาวนี่, ครีมโอเลย์, ครีมพอนด์ โลชั่นขายแพงกว่าตลาด อย่างโลชั่นซิทต้าขวดเล็ก 70 กว่าบาท โฟมล้างหน้าขวดเล็ก 75 บาท ข้างนอกไม่ถึง 60 ครีมนี้ขวดเล็ก 80 กว่าบาท ถ้าญาติอยากซื้อให้ก็ต้องซื้อของเรือนจำซึ่งราคาเท่าข้างใน”

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าขั้นตอนการปฏิบัติระหว่างถูกควบคุมตัวของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีของทัณฑสถานและเรือนจำทั้ง 3 แห่งมีทั้งในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันในเรื่องต่าง ๆ อย่างทัณฑสถานหญิงธนบุรีจะมีเวลาในการทำภารกิจส่วนตัว ค่อนข้างน้อยมากเมื่อเทียบกับเรือนจำอีกสองแห่ง อาจเนื่องจากจำนวนผู้ต้องขังในทัณฑสถานมีจำนวนมากถึง 1,300 กว่าคน ส่วนเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้ต้องขังประมาณ 500 คน และเรือนจำกลางสมุทรสงคราม มีผู้ต้องขังประมาณ 200 คน ซึ่งเรือนจำทั้งสองแห่งจะขาดแคลนในเรื่องของปริมาณน้ำในการทำภารกิจส่วนตัวที่มีจำกัด อาจเนื่องจากสถานที่ตั้งอยู่ต่างจังหวัด ซึ่งถือว่าไม่สอดคล้องกับข้อกำหนด ข้อที่ 5 เกี่ยวกับการจัดหาให้ผู้ต้องขังมีน้ำอย่างเพียงพอสำหรับการดูแลสุขภาพอนามัยส่วนตัวของผู้หญิง

ส่วนเรื่องการตรวจค้นตัวก่อนและหลังการเข้าเรือนนอนนั้น ทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามจะมีเจ้าหน้าที่คอยตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง มีเพียงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นมีการตรวจค้นตัวกระทำโดยแม่ห้องของแต่ละห้องที่เป็นผู้ต้องขังช่วยเหลือ ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ถือเป็นการหละหลวม เนื่องจากคนที่ตรวจก็เป็นผู้ต้องขังด้วยตัวเอง อาจมีการช่วยเหลือกันในการลักลอบนำสิ่งต้องห้ามเข้าเรือนนอน อีกทั้งยังถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ผู้ซึ่งศาลยังไม่ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำผิดแต่ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำเพื่อรอคำพิพากษา การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกลุ่มนี้จึงควรให้ความแตกต่างกับผู้ต้องขังเด็ดขาด

เรื่องอาหารของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามกลุ่มตัวอย่างทุกคนกล่าวว่าอาหารมีรสชาติดี อร่อย ในเกือบทุกวัน แต่กลุ่มตัวอย่างทั้งสามคนของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่าอาหารรสชาติจืดเป็นส่วนใหญ่ ไม่อร่อย ปริมาณอาหารก็ไม่เพียงพอต่อผู้ต้องขังในบางมื้อ รวมถึงคุณภาพอาหารที่แตกต่างกับอีกสองที่เป็นอย่างมาก อาจเนื่องจากงบประมาณที่มีจำนวนจำกัดของทางเรือนจำ จึงส่งผลต่ออาหารของผู้ต้องขัง

3301357619

CT 1Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ส่วนที่ 4 : ด้านสุขอนามัยส่วนตัวที่เฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ

ด้านสุขภาพ เจ้าหน้าที่จะมีการจัดหาผ้าอนามัย ตรวจปัสสาวะ เช็กการตั้งครรภ์ และทำ OPD Card เพื่อรับการรักษาลอดการอยู่ในเรือนจำในครั้งแรกที่มาถึง โดยแต่ละที่จะมีการอบรมช่วยเหลือผู้ต้องขังเบื้องต้นด้วยความสมัครใจของผู้ต้องขังด้วยกัน อย่าง คนที่ป่วยทางจิตก็จะมีพี่เลี้ยงที่เป็นผู้ต้องขังคอยดูแลช่วยเหลือ หรือ เรียกว่า อ.ส.ม. (อ.ส.ม. หมายถึง อาสาสมัคร) โดยมีหมอมาสอน เช่น การดูแลผู้ต้องขังก่อนคลอด เป็นต้น

แดนหญิงของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแพทย์เข้ามาทุกเดือน ซึ่งทางสถานพยาบาลจะมีรายชื่อผู้ป่วยให้ทีมแพทย์ แต่ไม่ได้มีทุกคน เฉพาะคนที่แพทย์เห็นว่ามีอาการเท่านั้น ถ้ามี case ไหนที่ต้องส่งโรงพยาบาลแพทย์ก็จะทำใบส่งตัว ซึ่งที่นี่มีแพทย์ประจำอยู่ที่ห้องพยาบาล 1 คน มีสถานพยาบาล (พ.บ.) สำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ เช่น ผู้ป่วยที่ต้องตัดขาเนื่องจากเป็นเบาหวาน ถ้าป่วยหนักก็ไปรักษาข้างนอกตามที่หมอนัด ไปที่โรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใส่ชุดนักโทษออกไปข้างนอก ที่แดนมีห้องแยกโรคอย่างโรค HIV และมีแพทย์มาอบรมการใช้ชีวิตร่วมกับผู้ป่วย HIV

นางต่ายกล่าวว่า “ตนรู้สึกว่ามีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการรับยาเนื่องจากแพทย์จะให้เฉพาะคนที่มิใช่ ถ้าไม่มีใช้แต่ปวดหัวก็ไม่ให้ ตนเป็นโรคแพ้อากาศในเวลากลางคืนกลับไม่ได้ยามากิน คิดว่าที่แพทย์ไม่ให้ยาอาจเป็นเพราะก็มีผู้ต้องขังบางรายที่ขอยาทั้งที่ไม่เป็นอะไร ณ ตอนนี้อยังไม่ได้วิธีการแก้ไขปัญหาเลย”

นางโบว์กล่าวว่า “จริง ๆ แล้วตนถือเป็นผู้ป่วย มีอาการปวดหลังจากหมอนรองกระดูกทับเส้นก่อนหน้านี้ได้ทำ CT-SCAN เจอเนื้องอกที่ต้นคอ พอเข้ามาในเรือนจำก็ไม่ได้ได้รับการรักษาเรื่องนี้ โดยเฉพาะ มีเพียงการตรวจทั่วไปทุกเดือนเท่านั้น”

ทัณฑสถานหญิงธนบุรีจะมีแพทย์และพยาบาลประจำอยู่ในสถานพยาบาลของทัณฑสถาน ถ้ามีประวัติการรักษาโรคแพทย์จะเดินแจกยาตามเรือนนอนตอนสองทุ่ม ถ้ามีผู้ต้องขังไม่สบายสามารถเรียกได้แพทย์จะขึ้นไปดูอาการ แต่ของเรือนจำจังหวัดสมุทรสงครามจะมีแพทย์ประจำอยู่ในแดนชาย ถ้ามีผู้ต้องขังหญิงป่วย แพทย์จะเข้ามาตรวจ กรณีเป็นการตรวจเฉพาะทางแพทย์ แพทย์ผู้ชายจะติดต่อแพทย์ผู้หญิงจากภายนอกเข้ามารักษา เช่น กรณีเป็นเชื้อราในช่องคลอด ช่องคลอดอักเสบ เป็นต้น ถ้าอาการหนักจะส่งออกไปรักษาข้างนอก ถ้าเจ้าหน้าที่เซ็นให้สามารถไปเอายาที่ห้องพยาบาล ถ้ากลางคืนไม่สบายพยาบาลจะเอายาเข้าไปให้ที่เรือนนอน

การบริการสุขภาพ มีการฉีดวัคซีนโดยหมอและพยาบาล มีเจ้าหน้าที่จากด้านนอกมาตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูก ตามช่วงอายุหรือใครประสงค์จะตรวจก็ตรวจ มีการตรวจฟัน ถอนฟัน มีรถเข้ามา X-ray ปอด ทางจิตจะมีหน่วยงานทางด้านจิตสังคมเข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำให้กำลังใจ

จากข้อมูลด้านสุขอนามัยส่วนตัวที่เฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ ของเรือนจำและทัณฑสถานทั้งสามแห่ง ถือว่าได้พยายามปฏิบัติให้สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ ในเรื่องการบริการด้านสุขภาพ การป้องกันโรคเอดส์ การบริการด้านการป้องกันโรค ให้กับผู้ต้องทุกรายในระดับเดียวกับการให้บริการในชุมชน ตามข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ 5-18 แต่ไม่ได้แยกการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะ

ส่วนที่ 5 : ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงรวมถึงการลงโทษสำหรับผู้ต้องขังหญิง

ในเรื่องของการลงโทษถ้ามีการทำผิดระเบียบของทัณฑสถานและเรือนจำทั้ง 3 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นการทะเลาะวิวาทของผู้ต้องขังด้วยกันเองในเรื่องส่วนตัว เช่น เรื่องชู้สาว (ทอมดี้), การแข่งคิว, การมองหน้ากัน เป็นต้น ไม่ค่อยมีการทะเลาะกันเป็นกลุ่ม จะลงโทษเริ่มตั้งแต่การตักเตือน อบรม และลงโทษทางวินัยธรรมดา หรือให้ทำงานภายในเรือนจำ เช่น ฝึกแถว กระโดดตบ วิ่ง ลูกนั่ง ทำความสะอาด ล้างถาด ขัดรางน้ำฝน ตัดหญ้า ทำสวน นั่งตากแดด ชั้นที่สองเขียนใบบันทึก และชั้นสุดท้ายเป็นการตัดชั้นโทษแต่เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีส่วนที่แตกต่างจากที่อื่น คือมีการงดเยี่ยมญาติประมาณ 3 เดือน และถ้าโดนโทษแรงจะ ให้ย้ายเรือนจำ โดยการย้ายเรือนจำจะมีกรณีที่ทำผิดระเบียบวินัย และการย้ายระยะยาว ส่วนใหญ่ผู้ต้องขังกลัวการไม่มีญาติมาเยี่ยม

นางโบว์กล่าวว่า “แทบไม่เห็นการลงโทษโดยการตีเลย ถ้ามีก็ใช้ไม้เรียวแต่เห็นไม่บ่อย ส่วนใหญ่ลงโทษทางวินัยธรรมดาเพราะที่นี่เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังเปรียบเสมือนครอบครัว”

นางส้มกล่าวว่า “แต่ก่อนมีการลักลอบเอายาเส้นเข้ามาจากแดนผู้ชายเข้ามาแดนหญิงเพราะแดนชายมียาเส้นขาย โดยผู้ชายเข้ามาทำงานช่างก็แอบนำกันเอามาให้ ก็โดนงดเยี่ยมหรือเพิ่มโทษ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีเพราะมีกล้องวงจรปิด ”

นางส้มกล่าวว่า “การทำผิดในเรือนจำ เช่น กรณีมีการทะเลาะวิวาทย้ายคนที่ทะเลาะ หรือใช้การนับตัวเลข เช่นนับแล้วลงที่เลข 7 ต้องย้าย ย้ายที่หนึ่งประมาณ 50 คนถือเป็นการย้ายระยะยาวในตัว ส่วนใหญ่คนที่นี้กลัวเรื่องย้ายเจ้าหน้าที่ชอบเอาเรื่องย้ายมาขู่ ทำให้เครียดเพราะลงตัวอยู่แล้ว ถ้าย้ายก็จะไกลบ้านไม่มีญาติมาเยี่ยม”

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

โดยในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหึงระหว่างพิจารณาคดีของทั้ง 3 แห่งไม่มีการใส่ตรวนหรือขังเดี่ยว ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพในส่วนของวินัยและการลงโทษ รวมถึงการใช้เครื่องพันธนาการ แต่ในส่วนของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีส่วนที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดกรุงเทพในเรื่องของการงดเยี่ยมญาติ เนื่องจากข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ 23 ระบุว่า “การลงโทษทางวินัยสำหรับผู้ต้องขังหญิงไม่ควรรวมถึงการตัดการเยี่ยมจากครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการห้ามบุตรเข้าเยี่ยม” ซึ่งถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อด้านจิตใจแก่ผู้ต้องหึงและบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ไม่ควรถูกละเมิดสิทธิในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้

ส่วนที่ 6 : ด้านการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การติดต่อกับโลกภายนอก การร้องเรียนของผู้ต้องขัง และการตรวจสอบสิทธิต่าง ๆ

เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การแจ้งสิทธิจะมีติดไว้ตามบอร์ดหรือประกาศในแดน เช่น การพักโทษ ลดโทษ เป็นต้น การได้รับข่าวสารทางโทรทัศน์นั้น ช่องโทรทัศน์จะได้รับการคัดกรองจากฝ่ายควบคุม ส่วนใหญ่ข่าวไม่มีให้ดู ให้ดูเป็นพวก ละคร หนังสือ เพลง เป็นส่วนใหญ่ ด้านการหาหนายความจะมีใบแต่งตั้งหนายให้ผู้ต้องขังเช่น หนายสามารถที่จะตีเยี่ยมได้ทุกวัน โดยมีห้องนัดพบหนาย โดยมีผู้คุมอยู่ในห้องด้วย การเยี่ยมญาติของแดนหญิงให้เยี่ยมได้เพียงวันพุธวันเดียวเท่านั้น ช่วงหลังมีการเพิ่มอาทิตย์ต้นเดือนกับอาทิตย์ปลายเดือนให้ ของผู้ชายเยี่ยมช่วงเช้า ผู้หญิงเยี่ยมช่วงบ่าย และการเยี่ยมในงานใกล้ชิด ที่จัดขึ้น 3 เดือนครั้ง เข้ามาได้ 5 คน ครั้งหนึ่งประมาณ 2 ชั่วโมง ล่าสุดเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2561

นางสั้มกล่าวว่า “แต่ก่อนตอนที่ถูกควบคุมตัวครั้งแรกปีนึงเยี่ยมครั้งเดียวติด 6 ปีได้เยี่ยมธรรมดา ไม่ได้ใกล้ชิดเลย การเยี่ยมนั้นขึ้นอยู่กับผู้บัญชาการแต่ละคน”

ด้านการร้องเรียนนั้นมีตู้ร้องทุกข์ที่ท่านผู้บัญชาการเรือนจำจะเป็นผู้ที่นำไปอ่าน ส่วนใหญ่เป็นการร้องเรียนผู้ต้องขังด้วยกัน โดยการร้องเรียนไม่ค่อยเป็นผลเท่าไรเนื่องจากเจ้าหน้าที่ต้องอ่านจดหมายทุกฉบับ

ทัณฑสถานหญิงธนบุรี

การเยี่ยมของญาติติดต่อย่อมได้ทุกวันตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ทุกวัน 8.00-14.30 น. คนละ 15 นาที 1 ครั้ง/1 วัน ถ้าตัดสินใจแล้วจะได้เยี่ยมใกล้ชิดแต่ผู้ต้องขังระหว่างยังไม่สามารถเยี่ยมใกล้ชิดได้กรณีที่ไม่มียุติมาเยี่ยม เจ้าหน้าที่จะให้พี่เลี้ยงคอยเก็บข้อมูลและส่งเรื่องคนไม่มีญาติมาเยี่ยมเกินหนึ่ง

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

เดือน หรือ เงินในบัญชีไม่เกิน 200 เพื่อเบิกของใช้ให้ ส่วนนายก็สามารถมาเยี่ยมได้ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ ตั้งแต่เวลา 8.00-14.30 น. โดยทางทัศนสถานไม่ได้แจ้งกำหนดเวลา แต่ส่วนมากเป็นเวลาไม่นาน เพราะผู้ต้องขังเยอะ

นางทิพย์ กล่าวว่า “มีญาติมาเยี่ยมมานานานที นายมาถูกรอบที่พื่อออกไปศาล (นายจ้าง)”

ด้านการร้องทุกข์จะมีกล่องที่เรือนนอนให้เขียนปัญหาลงในกระดาษใส่กล่อง โดยกล่องร้องทุกข์จะมี 2 กล่อง กล่องแรกเป็นกล่องสีขาว ถ้าผู้ต้องขังอยากให้อะไร มีปัญหาอะไร หรืออยากบอกอะไรกับเจ้าหน้าที่ให้ใสกระดาษลงในกล่องนี้ เจ้าหน้าที่จะเปิดอ่านทุกวัน ส่วนกล่องที่สองเป็นกล่องสีแดงที่ส่งถึงผอ.โดยตรง อาจเป็นการแจ้งเหตุหรือแจ้งเบาะแสยาเสพติด

การแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นการประกาศในเสียงตามสาย

เรือนจำกลางสมุทรสงคราม

การแจ้งข้อมูลข่าวสารเจ้าหน้าที่จะคอยคุยและแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ผู้ต้องขังทราบตลอด มีป้ายแปะประกาศต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารทุกอย่าง เช่น การอบรมพบญาติ เป็นต้น ด้านการเยี่ยมญาตินั้นสามารถติดต่อเยี่ยมได้หนึ่งครั้งทุกวัน วันละ 15 นาที โดยจะมีการเยี่ยมญาติใกล้ชิดทุก 3 เดือน ถ้าเป็นนายเยี่ยมได้ทุกวัน โดยถ้าเราต้องการนายส่วนตัวขอพบได้ตลอด แต่ถ้าไม่มีสามารถติดต่อนายศาลได้ทุกวันพุธ และการเขียนจดหมายได้อาทิตย์ละ 2 ฉบับ การร้องทุกข์จะมีกล่องความคิดเห็น 2 กล่อง กล่องแรกเป็นกล่องสีแดงที่ส่งถึงผู้บัญชาการเรือนจำ และกล่องที่สองเป็นกล่อง To Be Number One ที่เปิดอ่านภายในแดน หรือสามารถแจ้งเจ้าหน้าที่ได้ถ้ามีปัญหา

จากข้อมูลของเรือนจำและทัศนสถานดังกล่าวข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า การเยี่ยมญาติของทัศนสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามนั้นเหมือนกันคือ ญาติสามารถเยี่ยมได้ทุกวัน วันละ 15 นาทีแต่เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เยี่ยมแค่วันพุธ โดยช่วงหลังมีการเพิ่มอาทิตย์ต้นเดือนกับอาทิตย์ปลายเดือนให้ในช่วงบ่าย ซึ่งมีความแตกต่างกับที่อื่นเป็นอย่างมากและไม่ควรปฏิบัติเช่นนี้กับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี การจำกัดสิทธิในการเยี่ยมของเรือนจำที่ต่างกับอีกสองแห่งถึง 6 วัน ถือเป็นการละเมิดผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

ส่วนเรื่องการพบทนายของทั้ง 3 แห่งนั้นเหมือนกันคือสามารถพบได้ทุกวัน ถือเป็นการให้สิทธิผู้ต้องขังในการสู้คดีและไม่เป็นการปิดกั้น อีกทั้งเรื่องในการแจ้งข้อมูลข่าวสารทุกเรือนจำมีการแปะบอร์ด เสียงตามสาย หรือให้เจ้าหน้าที่ประกาศแจ้งข่าวสารต่าง ๆ แก่ผู้ต้อง

ด้านการร้องทุกข์เรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งจะมีกล่องให้เขียนปัญหาลงในกระดาษใส่กล่อง โดยกล่องร้องทุกข์จะมี 2 กล่องเหมือนกันเพื่อเขียนถึงผู้บัญชาการแดน และ เขียนถึงเจ้าหน้าที่ภายในแดน อีกทั้งยังสามารถแจ้งเจ้าหน้าที่ได้เมื่อมีปัญหา ซึ่งถือเป็นการช่วยเหลือและรับฟังปัญหาของผู้ต้องขัง ไม่ให้รู้สึกโดดเดี่ยวและแบกรับปัญหาอยู่เพียงคนเดียว

จากข้อมูลเรื่องการร้องเรียนดังกล่าวข้างต้นนั้นมีส่วนที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ 25 ที่ระบุว่า “ผู้ต้องขังหญิงที่ร้องเรียนการปฏิบัติโดยมิชอบควรจะได้รับ ความคุ้มครองความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาโดยทันที และคำร้องดังกล่าวต้องได้รับการสืบสวน สอบสวนโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เป็นอิสระ โดยยึดหลักการรักษาความลับเป็นสำคัญ มาตรการให้ความ คุ้มครองผู้ต้องขังนั้นควรคำนึงถึงความเสี่ยงในเรื่องการถูกแก้แค้นด้วย” เนื่องจากเรือนจำ/ทัณฑสถาน มีการตั้งกล่องร้องทุกข์ให้เขียนปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ผู้ที่เปิดอ่านอาจเป็นเจ้าหน้าที่ภายในแดน การเขียน เรื่องต่าง ๆ จึงต้องระมัดระวังเพื่อที่จะไม่ให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตอยู่ภายในแดน ปกติแล้วจึงไม่ค่อย มีใครเขียน และการแจ้งเจ้าหน้าที่ให้ช่วยเหลือเมื่อมีปัญหานั้นก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อยแต่จำนวนผู้ต้องขังมีมาก

ส่วนเรื่องจากติดต่อกับโลกภายนอกนั้นสอดคล้องกับข้อกำหนดที่ 26 ที่ระบุว่า “ผู้ต้องขัง หญิงพึงได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการติดต่อกับครอบครัว รวมถึงบุตรของตน ผู้ปกครองบุตร และผู้แทนโดยชอบธรรม ให้มากเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงการเสียประโยชน์ที่ผู้ต้องขังหญิง ได้รับจากการถูกคุมขังในเรือนจำ ที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาเดิม” และข้อที่ 28 ที่ระบุว่า “ในกรณีที่เด็ก มาเยี่ยมผู้ต้องขัง สถานที่ในการเยี่ยมควรจัดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้เกิดประสบการณ์เยี่ยมที่ดี รวมถึงเรื่องทัศนคติที่ดีของเจ้าพนักงานเรือนจำ และเปิดโอกาสให้มีการเยี่ยมใกล้ชิดระหว่างมารดา และบุตรด้วย” ซึ่งทุกเรือนจำให้ความสำคัญในเรื่องการเยี่ยมของญาติและคนใกล้ชิด จะมีที่ให้เยี่ยมได้ น้อยคือเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ก็ยังถือว่าให้ความสำคัญอยู่ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังเปิด โอกาสให้เจอบุตรและครอบครัวในงานใกล้ชิดที่สามารถสัมผัสกันได้อย่างใกล้ชิด

ส่วนที่ 7 : การคำนึงถึงความอ่อนไหวระหว่างเพศและลักษณะทางกายภาพต่างๆ

กลุ่มตัวอย่างเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบอกว่าไม่ได้มีการคำนึงความอ่อนไหวทาง เพศเป็นพิเศษ เพราะในแดนเป็นผู้หญิงเหมือนกันหมด ถ้าจะได้รับการใส่ใจเป็นพิเศษจะเป็นกลุ่ม แม่ และเด็ก, คนแก่ และคนป่วย รวมถึงไม่ได้มีการสนใจสภาพทางจิต อาจเนื่องจากผู้ต้องขังเยอะกว่า เจ้าหน้าที่ หรือต่างก็เป็นผู้หญิงกันทุกคนทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง ทางเจ้าหน้าที่จึงไม่ได้ใส่ใจเรื่องนี้

3301357619

CU Thesisis 5981028124 thesisis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

กลุ่มตัวอย่างในทัศนสถานหญิงธนบุรีกล่าวว่าเจ้าหน้าที่คำนึงถึงนึกเรื่องความอ่อนไหวของผู้หญิงในด้านต่าง ๆ ทั้งทางกายและทางจิตใจ อาจเนื่องจากเป็นผู้หญิงด้วยกัน อย่างเช่นถ้าปวดท้องเม็นส์ก็สามารถขอยาได้ตลอดเจ้าหน้าที่เข้าใจ แต่คิดว่าไม่ได้มีปัญหาด้านนี้

กลุ่มตัวอย่างในเรือนจำกลางสมุทรสงครามเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลมีการคำนึงถึงความอ่อนไหวทางด้านจิตใจ สภาวะทางอารมณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละคน ให้ความสนใจ ให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องขังในทุก ๆ เรื่อง ทั้งการแจ้งข่าวสารทางคดี การดูแลด้านสุขภาพอนามัยที่เฉพาะทางของผู้หญิง รวมถึงความใส่ใจว่าใครอยากได้อะไร อยากทำอะไร สนใจในเรื่องใดเป็นพิเศษ เพื่อให้ผู้ต้องขังออกไปใช้ชีวิตภายนอกได้

จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่งพบว่า เจ้าหน้าที่ของทัศนสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามแสดงให้เห็นผู้ต้องขังรู้สึกถึงความเอาใจใส่และใส่ใจในเรื่องของความอ่อนไหวทางเพศ ทั้งทางกายและทางจิต ส่วนเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเน้นมองว่าการใส่ใจหรือสนใจของเจ้าหน้าที่มุ่งไปที่กลุ่มแม่และเด็ก รวมถึงคนชราและคนป่วย โดยทัศนสถานและเรือนจำได้ปฏิบัติอย่างเต็มที่เต็มกำลัง ซึ่งการคำนึงถึงความอ่อนไหวดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่ามีความสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ 12

ส่วนที่ 8 : โปรแกรมกิจกรรมต่าง ๆ

เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านการศึกษา มีการเรียน ปวช. ปวส. ซึ่งมีเรียนทุกวันเช้าบ่าย (ณ วันที่เข้ามาเรียนมาถึงก็มาเรียนต่อได้เลย) มีกสน. เรียนผ่านหนังสือไปสอบที่เรือนจำชาย ด้านการฝึกอาชีพ มีวิทยากรจากภายนอกเข้ามาให้ความรู้ในการฝึกอาชีพ เช่น หมูทอดเจ้เล้ง, ร้านทำผมครูเจมส์, ครู shiny สอนทำบราวนี่ ฯลฯ เพื่อให้ทำขายให้แก่ญาติผู้ต้องขังและเป็นอาชีพติดตัว กิจกรรมการให้ทุนเพื่อประกอบอาชีพ (คัดเลือก) สัมภาษณ์ว่าเข้าเกณฑ์หรือไม่

นางสั้มกล่าวว่า “ตนได้ใบประกาศทั้งหมด 7 ใบ อย่าง การชงกาแฟ ทำขนมจีนน้ำยา ทำหอยครก และการทำบราวนี่ ถ้ามีใบประกาศสามารถนำไปสอบเลื่อนขั้นได้ ซึ่งนางสั้มเข้ามาในเรือนจำรอบที่สองจึงถูกจัดเป็นนักโทษชั้นเลว (มีชั้นเลว, ชั้นกลาง, ชั้นดี, ชั้นดีมาก, ชั้นเยี่ยม) โดยการอภัยโทษชั้นเลวไม่ได้แน่นอนส่วนชั้นอื่นอยู่ที่กำหนดในแต่ละครั้ง”

ด้านชมรมกิจกรรม เช่น ชมรมโยคะ, เต้นแอโรบิก, หนอนหนังสือ, ดนตรีไทย, cover dance, นางรำและด้านการอบรม มีปณฺมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ในเรื่องการใช้ชีวิตและการปฏิบัติใน

การอยู่ร่วมกันในเรือนจำ อย่างการซื้อของ การอาบน้ำ การออกจดหมาย ต้องให้เจ้าหน้าที่ตรวจ
อย่างไร เรื่องสิ่งของต้องห้ามในเรือนจำ และมีการอบรมระเบียบผู้ต้องขังทุกเดือน รวมถึงให้ความรู้
ส่วนที่จำเป็นต่อการดำเนินเรื่องคดี อีกทั้งมีวิทยากรจากศาลยุติธรรมเข้ามาอธิบายเรื่องคดี มีอัยการ
เข้ามาให้คำปรึกษาเฉพาะผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดี มีวิทยากรจากธนาคารเกียรตินาคินเข้ามา
ให้ความรู้เรื่องการบริหารเงิน และกิจกรรมสำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และปัจฉิมนิเทศ

ทัศนสถานหญิงธนบุรี

มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรเข้ามาในทัศนสถาน จัดกิจกรรมและการฝึกอบรม อย่างการอบรม
ผู้ต้องขังเข้าใหม่ สักคสาสมาธิ(มีพระอาจารย์มาบรรยาย) ด้านการพยาบาลมีการสอนตรวจมะเร็งเต้านม
นม จิตสังคัม(การสอบถามความเครียดและสามารถปรึกษาเรื่องคดีได้) ศาล (มาให้ความรู้การสู้คดี)
รวมถึงมีหน่วยงานภายนอกมาสนทนากการ อย่าง กลุ่มคริสเตียนเข้ามาสนทนากการให้ความสนุกสนาน
มีคอนเสิร์ตดารานักแสดงเป็นดนตรีบำบัด โครงการ To be number one มีการสอนทำพิซซ่า การ
เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (มีการฝึกที่แดนใหม่) อย่างการฝึกอาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้
ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม สำหรับการทำกิจกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างจะมีทั้งที่ทำ
ร่วมกันและแยกกัน เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชาจะทำกิจกรรมด้วยกัน แต่ถ้าเป็นโปรแกรมการ
บำบัดจะแยกกัน

เรือนจำกลางสมุทรสงคราม

มีการฝึกอบรมระยะสั้น ฝึกวิชาชีพระยะสั้น อย่างการทำอาหาร อย่างกล้วยเตี๋ยว น้ำปั้น ขง
กาแฟ ทำขนม งานประดิษฐ์ ที่ผู้ต้องขังหญิงระหว่างเรียนเพื่อหาความรู้ได้ แต่ไม่ได้ใบประกาศ เพราะ
ผู้ที่ได้ใบประกาศต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น มีห้องสมุดให้ยืมหนังสือได้ 3 วัน โดยสามารถนำเข้าไป
ไปอ่านในเรือนนอนได้ อบรม To Be Number One ใครติดยาเมื่อขึ้น อบรมการหนีไฟ การ
ป้องกันโรคเอดส์ โครงการอสรจ.(อาสาสมัครเรือนจำ) ช่วยกันคุยแก้ปัญหาทางจิตใจ มีทนายมาอบรม
เรื่องคดีต่าง ๆ การฝึกธรรมะสวดมนต์ กิจกรรมร้องรำ ตามความชอบความสนใจของแต่ละคน ด้าน
การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยเจ้าหน้าที่จะถามว่าอยากทำอาชีพอะไร อยากทำอาชีพแบบเดิม
หรืออยากเปลี่ยนอาชีพ เจ้าหน้าที่จะสนับสนุน หากคนมาสอน ให้เท่าที่จะทำได้

จากข้อมูลของเรือนจำและทัศนสถานทั้ง 3 แห่งนั้น มีการให้ความสนใจและดูแลเรื่องการ
ฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ของผู้ต้องขังหญิงทุกราย เนื่องจากการลดเวลาว่างของผู้ต้องขัง ไม่ให้เกิด
ความเครียด อีกทั้งในด้านการฝึกอาชีพยังเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้เรียนรู้วิธีการหารายได้ในการดำรง
ชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัว โดยอาจมีแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยในเรื่องโปรแกรมการเตรียมความ

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

พร้อมหลังปล่อย ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพข้อที่ 41 วรรค 3 ที่ระบุว่า “กำหนดให้มีกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูและการให้บริการที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของเพศหญิงไว้ในแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง” ที่ส่งเสริมให้เรียนรู้ตามความสนใจเฉพาะทางและความเหมาะสมกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

ส่วนที่ 9 : ปัญหาและอุปสรรคของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถานหรือเรือนจำ

เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

■ **ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี**

จากการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังไม่ยอมย้ายไปที่อื่น อาจเป็นการย้ายระบาย หรือย้ายเนื่องด้วยกระทำผิด ส่วนใหญ่ถูกย้ายไปธัญบุรี และมีไปชลบุรีบ้าง กรณีอยากย้ายเอง เช่น ยอยากย้ายไปอยู่ภูมิลำเนาก็ได้แต่ต้องถึงหนึ่งปีก่อนถึงจะเขียนเรื่องย้ายได้ อีกทั้งเรื่องเงินฝากในระบบที่สามารถใช้ได้ต่อวันน้อยเกินไปคือ 9000 บาท (เงินในซอง) ในกรณีที่ไม่มีญาติมาเยี่ยมอาจเป็นปัญหาได้

นางโบว์กล่าวว่า “แต่ก่อนตอนที่ตนเองถูกคุมขังครั้งแรกไม่ได้จำกัดจำนวนเงิน”

เรื่องการเยี่ยมญาติของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาน้อยเกินไปเนื่องจากเยี่ยมได้แค่วันเดียว คือวันพุธ ถ้ากรณีที่ญาติลาวันพุธไม่ได้เท่ากับไม่สามารถเยี่ยมได้เลย หรือการคุยเรื่องคดีก็ไม่ต่อเนื่อง ในเรื่องของการพบแพทย์คิดว่าคนป่วยยังเข้าไม่ถึงการรักษาอย่างแท้จริงเพราะหมอที่อยู่เป็นหมอโรคทั่วไปเวลาป่วยเฉพาะทางก็ไม่ได้ได้รับการรักษาทุกอย่างต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแพทย์เท่านั้น และยารักษาโรคไม่เพียงพอต่อการรักษาผู้ต้องขัง

นางโบว์กล่าวว่า “อยู่ในเรือนจำ 11 เดือน ยังไม่ได้ไปรักษาภายนอกเรือนจำเลย”

เรื่องของสินค้าที่นำมาขายแพงเกินไป ทั้งที่ผู้ต้องขังได้ปันผลเดือนหนึ่งได้น้อยมาก อีกทั้งเรื่องอาหารไม่สะอาด อาหารละ และอาหารกลางวันไม่มีหม้อต้ม ปริมาณไม่เพียงพอสำหรับผู้ต้องขัง

นางส้มกล่าวว่า “แต่ก่อนได้ปันผล 30 กว่าบาท แต่ตอนนี้เป็นช่างแล้วได้ประมาณ 600 กว่าบาท ส่วนคนที่ทำเบเกอร์ได้ไม่ถึง 100 บาท”

นางต่ายกล่าวว่า “บางวันอาหารกลางวันเป็นข้าวต้มใส่ถาดหลุม ซึ่งไม่สามารถต้มหม้อได้ในมือกลางวัน”

ในเรื่องของเสื้อผ้าผู้ต้องขังบางคนตัดสินแล้วยังใส่ชุดน้ำตาลอยู่เนื่องจากไม่มีชุดเพียงพอ รวมถึงสถานที่นั่งนอนที่พักผ่อนไม่ค่อยมีเพียงพอไม่เป็นสัดส่วน ส่วนใหญ่เป็นที่โล่งกว้าง กลางแดด และเรื่องที่สำคัญคือการทำหน้าที่น้อย การตรวจค้นตัวจึงใช้ผู้ต้องขังด้วยกัน

■ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีพบว่า การที่ผู้ต้องขังมีปริมาณเกินขีดจำกัดต่อสัดส่วนพื้นที่ของเรือนจำ ส่งผลให้เกิดการไม่สามารถแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและนักโทษเด็ดขาดได้ อีกทั้งยังกระทบถึงปัจจัยสี่ของผู้ต้องขังทุกรายรวมถึงผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 กล่าวว่า

“ถ้าผู้ต้องขังเกินขีดจำกัด ก็ส่งผลให้ไม่สามารถแยกผู้ต้องขังระหว่างกับเด็ดขาดได้ ทั้งสถานที่ทำกิจกรรม และที่นอน จึงจำเป็นต้องอยู่รวมกัน รวมถึงส่งผลกระทบต่อปัจจัย 4 อีกทั้งงบประมาณที่มีจำกัด รวมถึงขาดเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมที่มีความชำนาญเฉพาะ ในเรื่องของผู้ต้องขังต่างด้าว จะมีปัญหาเรื่องภาษา คนเหล่านี้มักไม่มีญาติ ต้องจัดหาของใช้ให้ตลอดจึงส่งผลให้กระทบต่อผู้ต้องขังคนอื่น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี พบว่า การที่มีจำนวนเจ้าหน้าที่น้อยกว่าจำนวนผู้ต้องขังเป็นเป็นสัดส่วน 1 : 5 ส่งผลให้การดูแลผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีนั้น ไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งยังขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะมาดูแลผู้ต้องขังที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ รวมถึงปัญหาเรื่องสถานที่ โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 กล่าวว่า

“อัตราเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการดูแลผู้ต้องขัง เนื่องจากที่แดนหญิงมีฝ่ายควบคุม 2 คน ฝ่ายฝึก 3 คน (ฝึกวิชาชีพ ดูแลแรงงานรับจ้าง) ต่อผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด 500 กว่าคนทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วถึง รวมถึงไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะทาง อย่างนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เข้ามาดูแลผู้ต้องขัง เนื่องจากท่านดูแลฝ่ายควบคุมก็จะไม่สามารถช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างเรื่องความเครียด เป็นต้น รวมถึงเรื่องสถานที่เฉพาะไม่ค่อยมีต้องนำมาใช้ร่วมกัน อย่างเรือนนอนก็ต้องใช้ในการฝึกวิชาชีพ เนื่องจากสถานฝึกวิชาชีพมีไม่เพียงพอ”

3301357619

CU Thesisis 5981028124 thesisis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ทัศนสถานหญิงธนบุรี

■ ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี

ผู้ต้องขังมีปัญหาเรื่องการอาบน้ำ ผู้ต้องขังต้องการให้เพิ่มเวลาอาบน้ำและเปิดน้ำให้นานขึ้นกว่าเดิมทุกวันนี้เปิดหัวก๊อกแค่สองครั้งต่อการอาบน้ำหนึ่งครั้ง และให้เวลาในการอาบน้ำของผู้ต้องขังคือ 5 นาที ถ้ารวมซักเสื้อผ้าด้วยเจ้าหน้าที่จะให้เวลา 10 นาที และการส่งจดหมายน้อยเกินไปเนื่องจากกฎของทัศนสถานให้ส่งจดหมายได้อาทิตย์ละหนึ่งฉบับ ซึ่งผู้ต้องขังอยากให้เพิ่มอาทิตย์ละสองครั้ง

นางแป้ว กล่าวว่า “อยากส่งจดหมายหาครอบครัวได้อาทิตย์ละสองฉบับ อยากส่งให้น้องชายที่อยู่แดนข้างข้าง และส่งให้ทางบ้าน เพราะตนไม่มีญาติมาเยี่ยมได้ เนื่องจากอยู่ไกล”

■ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี พบว่า การที่ให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีอยู่ร่วมกับนักโทษเด็ดขาดนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาในเรื่องของการคบค้าสมาคม อีกทั้งเรื่องงบประมาณและสถานที่ โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 กล่าวว่า

“ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการที่ไม่สามารถแยกคุมขังผู้ต้องขังเด็ดขาดกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้ (การอยู่รวมกันอาจเกิดปัญหาเรื่องการพูดคุยถึงโทษที่แต่ละคนได้รับ ส่งผลให้เกิดการหวาดกลัวต่อโทษ หรือเกิดการเปรียบเทียบขึ้น) รวมถึงเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ และสถานที่ในการควบคุมหรือทำกิจกรรมไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี พบว่า การที่ไม่มีมาตรการทางเลือกในการตัดสินตั้งแต่กระบวนการต้นทางส่งผลให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีทุกประเภทต้องเข้ามาสู่ทัศนสถาน อีกทั้งเรื่องการศึกษาไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้เต็มที่ และเรื่องผู้ต้องขังจิตเวชที่ต้องถูกควบคุมตัวในช่วงที่รอการตรวจ รวมถึงเรื่องพื้นที่ของทัศนสถาน โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 กล่าวว่า

“เนื่องจากไม่มีมาตรการทางเลือกตั้งแต่กระบวนการต้นทาง อย่างกรณียาบ้า 2 เม็ดก็ไม่ควรนำเข้ามาขังในเรือนจำ อีกเรื่องคือการศึกษา ในกระบวนการช่วงกลางไม่สามารถปฏิบัติได้เต็มที่ โดยเฉพาะการเรียนหนังสือของผู้ต้องขังที่มีโทษระยะสั้น เนื่องจากเรียนไม่ทันจบก็ต้องออกไปแบบไม่รู้หนังสือเช่นเดิม ส่วนผู้ต้องขังป่วยที่มีโรคเฉพาะ อย่างผู้ต้องขังจิตเวช เนื่องจากศาลสั่งควบคุมตัว (ถ้า

มีการตรวจต้องอยู่ในทัศนสถานถึง 45 วัน เพื่อรอผลการตรวจว่ามีอาการทางจิตเวชหรือไม่) โดยจำนวนตอนนี้ก็มีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งด้านสถานที่ เนื่องจากทัศนสถานมีลักษณะทางกายภาพแตกต่างจากที่อื่น คือ เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า อย่างราวตากผ้าก็ไม่มีหลังคาเนื่องจากห้ามทำหลังคาตามแนวกำแพง ทำให้ส่งผลเรื่องสุขภาพ เสื้อผ้าไม่แห้ง ขึ้น ในกรณีที่ฝนตก”

เรือนจำกลางสมุทรสงคราม

■ ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี

ผู้ต้องขังมีปัญหาเรื่องการไม่มีน้ำเพียงพอในการอาบและเวลาในการทำกิจกรรมส่วนตัวน้อยเกินไปและเรือนจำมีขนาดเล็กมาก

นางอุ้ม กล่าวว่า “น้ำไม่เพียงพอในการอาบ”

■ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี พบว่า การที่สถานที่ของเรือนจำมีขนาดเล็กและเก่า เป็นเหตุให้ไม่สามารถปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้อย่างแตกต่างกับนักโทษเด็ดขาด อีกทั้งจำนวนเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 กล่าวว่า

“ปัญหาหลักคือเรื่องสถานที่ เนื่องจากแดนหญิงมีขนาดเล็กมาก คือ 2 งาน 43 ตารางวา ส่งผลให้ไม่สามารถแยกคุมขังหรือแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้เลย อีกทั้งเรือนจำถูกสร้างมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานก็มีสภาพที่เก่า อีกทั้งจำนวนบุคลากรน้อย อัตรากำลังขาดแคลน รวมถึงจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี พบว่าการที่จะสามารถแยกการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีและนักโทษเด็ดขาดได้นั้น เรือนจำต้องมีขนาดใหญ่ขึ้น และมีเจ้าหน้าที่ในการดูแล รวมถึงการมีแพทย์ พยาบาล ผู้หญิงอยู่ด้วยภายในเรือนจำ โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 กล่าวว่า

“ปัญหาเกิดจากการไม่สามารถแยกผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้เลย เนื่องจากเรือนจำมีขนาดเล็ก อีกทั้งผู้ต้องขังเข้ามาอยู่ในระยะเวลาที่สั้นไม่สามารถฝึกวิชาชีพได้ เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย มีแค่ 2 ท่าน ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะโดยตรงก็ไม่มีเช่น นักจิตวิทยา นักสังคม

สงเคราะห์ เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่นั้นต้องไปเรียนเพื่อมาสอนผู้ต้องขัง เช่น เจ้าหน้าที่ที่ต้องไปเรียนฝึกสมาธิหลักสูตร 6 เดือน, เปิด internet เพื่อเรียนรู้การทำขนม เป็นต้น และงบประมาณที่มีก็ไม่เพียงพอต้องทำเท่าที่ได้ อีกทั้งพยาบาลของแดนหญิงเป็นผู้ชาย ย่อมเกิดปัญหาถ้าผู้ต้องขังหญิงเป็นโรคเกี่ยวกับผู้หญิง เช่น ผู้ต้องขังหญิงระหว่างท้องเข้ามาแล้วมีปัญหาเรื่องตกขาวก็ต้องช่วยกันดูแล”

ในประเด็นดังกล่าวผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยาของกรมราชทัณฑ์ได้ให้ความเห็นในเรื่องปัญหาด้านพื้นที่ สถานที่ อีกทั้งเรื่องอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไว้ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี พบว่า การที่ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถือเป็นคนกลุ่มน้อยในเรือนจำชายนั้น ส่งผลให้การปฏิบัติต่าง ๆ นั้นทำได้ยากกว่า อีกทั้งปัญหาในเรื่องสถานที่และจำนวนบุคลากร โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 กล่าวว่า

“ทัณฑสถานหญิงมักไม่ค่อยมีปัญหา แต่มักเกิดปัญหาในแดนหญิงที่อยู่ในเรือนจำชายเป็น section เล็ก ๆ สถานที่การเข้าถึงจะทำได้ยากกว่า มี 107 แห่งเป็นแดนหญิงในเรือนจำชาย โดยมี 54 เรือนจำที่ผ่านเกณฑ์ Bangkok Rules อีก 53 แห่งกำลังเข้าสู่การประเมิน ในเรื่องของสถานที่นั้น แดนหญิงที่อยู่ในเรือนจำชายถือเป็นคนกลุ่มน้อยเมื่อเทียบกับผู้ต้องขังชาย ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องพื้นที่ ประกอบกับเรือนจำสร้างเป็นเวลานานก็เก่า การแยกขังได้ทำได้ลำบาก อีกทั้งบุคลากรน้อย อัตรากำลังขาดแคลน แต่เจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพทุกคน เพราะมีการอบรมให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่”

จากปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้นสรุปได้ว่าปัญหาของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ได้แก่ การไม่สามารถที่จะแยกปฏิบัติระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้ เนื่องด้วยข้อจำกัดในเรื่องของเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณของผู้ต้องขังทั้งหมดในเรือนจำและทัณฑสถาน จากข้อมูลที่เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ต้องใช้ผู้ต้องขังช่วยเหลือมาช่วยในเรื่องการตรวจค้น ยิ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่ตามมาในเรื่องของการละเมิด อีกทั้งยังขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ อย่างในเรือนจำทั้ง 2 แห่ง ที่ไม่มีนักจิตวิทยา และ นักสังคมสงเคราะห์คอยให้คำปรึกษาและคอยดูแลพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละราย แต่ถ้าเป็นทัณฑสถานหญิงจะมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ รวมถึงสถานที่ที่ไม่สามารถแบ่งเป็นสัดส่วนเพื่อรองรับผู้ต้องขังแต่ละประเภทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงส่งผลให้ผู้ต้องขังทั้งสองประเภทต้องอยู่ปะปนกัน จนอาจทำให้เกิดการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เสมือนว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเป็นนักโทษเด็ดขาดแล้ว อีกทั้งกระบวนการต้นทางที่ส่งผู้ต้องขังเกือบทุกประเภทเข้ามาในเรือนจำ จนทำให้ปัจจุบันผู้ต้องขังเกิน

3301357619

CD :Thesisis 5981028124 thesisis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ความจุที่เรือนจำและทัณฑสถานจะรับได้ และไม่สามารถแยกการดูแลต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้อย่างทั่วถึง

ตารางที่ 4 : สรุปผลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ

การปฏิบัติ ขั้นตอน	สิ่งที่ทำได้	สิ่งที่ทำไม่ได้	สามารถทำได้แต่ยังไม่ทั้งหมด
การรับตัว	<ul style="list-style-type: none"> - การรับตัวมีการปฏิบัติตามขั้นตอนในเรื่องของการลงทะเบียน การจัดทำทะเบียนประวัติ มีการชี้แจงระเบียบข้อพึงปฏิบัติต่าง ๆ - รับตัวผู้ต้องขังทุกรายเข้าสู่เรือนจำ/ทัณฑสถาน - การตรวจร่างกายมีการยกเลิกใช้การตรวจล้วงลึกเข้าไปภายในช่องคลอด 	-	<ul style="list-style-type: none"> - การตรวจค้นไม่ได้กระทำโดยผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะทางทั้งหมด
การจำแนก ลักษณะ ผู้ต้องขัง		-	<ul style="list-style-type: none"> - การจำแนกผู้ต้องขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล ยังไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ - เนื่องจากการวางแผนปฏิบัติรายบุคคลนั้นต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ต้องขังที่จะบอกข้อมูลต่อเจ้าหน้าที่และอาศัยความพร้อมของสถานที่ในการนำไปสู่การปฏิบัติ จนถึงการติดตามผลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการจำแนกซ้ำโดยคณะกรรมการจำแนกเพื่อกำหนด แนวทางการจัดทำแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (Sentence Plan) ใหม่เมื่อมีปัญหานั้น ยังเป็นเรื่องที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ทั้งหมด

การปฏิบัติ ขั้นตอน	สิ่งที่ทำได้	สิ่งที่ทำไม่ได้	สามารถทำได้แต่ยังไม่ทั้งหมด
การแยกชั้น	-	- การแยกชั้นยังไม่สามารถทำได้ในทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน ดังนั้นย่อมส่งผลต่อการจัดชั้นควบคุม, การบริหารจัดการ และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมถึงการพัฒนาพฤตินิสัย	-
สุขอนามัย	- มีการจัดหาสิ่งของจำเป็นที่จะสนองความต้องการเฉพาะ รวมถึงการจัดหาผ้าอนามัย โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	-	-
สถานที่อาบน้ำ	- กำหนดเวลาการอาบน้ำทุกวัน	- การให้เวลาในการทำภารกิจส่วนตัวที่พอเหมาะ อย่างการอาบน้ำ	- การมีน้ำใช้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของผู้ต้องขัง
เสื้อผ้า	- มีการแยกชุดให้แตกต่างกันระหว่างนักโทษเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี	-	-
ที่นอน	-	-	- ไม่สามารถแยกนอนระหว่างนักโทษเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้ทั้งหมด
วินัยและการลงโทษ	- ไม่มีการลงโทษด้วยวิธีขังเดี่ยวและใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี	-	- มีการตัดการเยี่ยมญาติ
การติดต่อกับโลกภายนอก	- การติดต่อกับครอบครัวมีการให้ญาติเยี่ยมได้ตามกำหนดเวลาและมีการจัดเยี่ยมญาติใกล้ชิด - การปรึกษาทนายความ	-	- ในกรณีที่มีเด็กมาเยี่ยมยังไม่สามารถจัดสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีนั้นไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากจำนวนผู้ต้องขัง และสถานที่

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

การปฏิบัติ ขั้นตอน	สิ่งที่ทำได้	สิ่งที่ทำไม่ได้	สามารถทำได้แต่ยังไม่ทั้งหมด
โปรแกรมการ บำบัดฟื้นฟู	มีโปรแกรมที่ครบถ้วนและมี ความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะ ตอบสนองต่อความต้องการ ของผู้ต้องขังหญิง	-	- สภาพพื้นที่ที่จำกัดและวิทยาการ ที่ให้ความรู้ตามความต้องการของ ผู้ต้องขังหญิง ยังไม่สามารถจัด โปรแกรมที่หลากหลาย
การเข้าถึงการ ดูแลสุขภาพ	- กระทำได้ในระดับเดียวกับ การให้บริการในชุมชน อย่าง การตรวจป้องกันโรคต่าง ๆ - เรือนจำ/ทัณฑสถานมี สถานพยาบาลเพื่อดูแล ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยเบื้องต้น	- การให้การรักษาโรค ประจำตัวของ ผู้ต้องขัง	- ผู้ต้องขังหญิงที่มีความต้องการ ดูแลด้านสุขภาพจิตสามารถ ปรึกษาเจ้าหน้าที่หรือแพทย์ได้ - การให้คำปรึกษาสุขภาพทางกาย และทางจิต โดยนักจิตเวช นัก สังคมสงเคราะห์
การเตรียมความ พร้อมก่อน ปล่อย	- มีการส่งเสริม การจัดการ ฝึกอบรม ให้ผู้ต้องขังหญิง ได้รับการ เตรียมความพร้อม เพื่อการกลับคืนสู่สังคม	-	-

4.1.3: แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีให้สอดคล้องตาม ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)

สำหรับแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีให้สอดคล้องตาม
ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ที่มีความเหมาะสมและสามารถอำนวยความสะดวกให้ส่งผลดี
ยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างและเจ้าหน้าที่เห็นควรมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนการรับตัวผู้ต้องขัง

ขั้นตอนการรับตัวผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีนั้น เมื่อศาลได้ตัดสินให้ควบคุมตัวภายใน
เรือนจำ

การปฏิบัติต่าง ๆ จะเสมือนกับการรับตัวผู้ต้องขังหญิงทั่วไป ได้แก่ การตรวจค้นตัวที่กระทำ
โดยเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังช่วยเหลือ ทั้งการให้กระโดดตบ ลูกนั่ง หงายมือ หงายเท้า เนื่องจากไม่มี
เทคโนโลยีที่จะตรวจหาสิ่งของต้องห้ามหรือสิ่งเสพติดต่าง ๆ และไม่มีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอต่อ
การปฏิบัติงาน จึงส่งผลให้การรับตัวต้องปฏิบัติคล้ายคลึงกัน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคใน
การปฏิบัติงานในขั้นตอนการรับตัวค่อนข้างมาก

ทุกเรือนจำควรมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรับตัวผู้ต้องขัง อย่างเช่น เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในเรือนจำทุกแห่ง เพื่อใช้ตรวจค้นตัวผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ก่อนเข้าเรือนจำ รวมถึงเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ในเรือนจำเพื่อที่จะสามารถแยกการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อย่างชัดเจน ทั้งยังช่วยให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการตระหนักว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้นยังถือเป็นผู้บริสุทธิ์ สามารถที่จะปฏิบัติได้จริง

ขั้นตอนการจำแนกและแยกขัง

จากข้อมูลเรือนจำและทัณฑสถานทั้งสามแห่งมีจำนวนผู้ต้องขังในปริมาณที่สูงเมื่อเทียบกับจำนวนเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้การจำแนกแยกขังเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ลำบาก เจ้าหน้าที่สามารถทำได้แค่เบื้องต้นตามข้อมูลที่ได้มาและที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีแจ้งให้ทราบ แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะที่เพียงพอในการสอดส่องดูแลผู้ต้องขังที่อาจมีปัญหาทางจิต ดังนั้นการจำแนกแยกขังจึงไม่สามารถทำได้ครบกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งถือเป็นอุปสรรคในการคัดกรอกอย่างละเอียดและการปฏิบัติเป็นรายบุคคล เนื่องจากพฤติกรรมของผู้ต้องขังจะแสดงออกมามากขึ้นขณะที่อยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน อย่างกรณีของทัณฑสถานหญิงธนบุรีที่มีผู้ต้องขังจิตเวชเข้ามาอยู่รวมกับผู้ต้องขังทั่วไป ดังนั้นผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จึงเห็นว่า ถ้าการที่เรือนจำมีนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ หรือจิตแพทย์ คอยให้การดูแลและสังเกตการณ์พฤติกรรม ย่อมส่งผลให้สถานการณ์การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนการปฏิบัติระหว่างถูกควบคุมตัว

จากข้อมูลพื้นที่ของเรือนจำ/ทัณฑสถานแต่ละแห่งมีขนาดค่อนข้างเล็กเมื่อเทียบกับปริมาณของผู้ต้องขังที่อาศัยอยู่ในเรือนจำ ส่งผลให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีทำได้ไม่เต็มที่ อย่างเรือนจำกลางสมุทรสงครามที่ไม่สามารถแยกการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้เลย ดังนั้นเรือนจำและทัณฑสถานเสนอให้มีการเพิ่มงบประมาณและขยายพื้นที่ของเรือนจำเพื่อให้รองรับการแยกประเภทของผู้ต้องขัง รวมถึงการแยกพื้นที่การทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นส่วน ไม่ปะปนกัน ซึ่งจะส่งผลในเชิงบวกต่อผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ ให้ได้รับการปฏิบัติตามความต้องการเฉพาะของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ยังไม่ถูกตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด ถ้าจำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำก็ยังมีพื้นที่ที่เฉพาะ ไม่ปะปนกันกับผู้ต้องขังเด็ดขาด

ด้านสุขอนามัยส่วนตัวที่เฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ

จากข้อมูลการบริการด้านสุขภาพชี้ให้เห็นว่าข้อจำกัดในการควบคุมตัวผู้ต้องขังภายในเรือนจำนั้น ส่งผลให้การเข้าถึงการรักษาเฉพาะโรค เฉพาะบุคคลทำได้ยาก จึงย่อมส่งผลเสียต่อสุขภาพของผู้ต้องขัง อย่างกรณีของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นโรคมอนรองกระดูกทับเส้นก็ไม่ได้ได้รับการรักษาตลอดระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ต้องการความละเอียดและการดูแลในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้พึงได้รับสิทธิในการเข้าถึงการรักษามากยิ่งขึ้น ดังนั้นควรมีการให้ความสำคัญในเรื่องของโรคประจำตัวของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีมากขึ้น ด้วยการเพิ่มการสอบถามเรื่องดังกล่าว เนื่องจากการที่โรคเหล่านี้ไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อร่างกายที่ร้ายแรงตามมา หลังจากที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากเรือนจำหรืออาจต้องถูกควบคุมตัวในเรือนจำระหว่างพิจารณาคดีโดยไม่ทราบกำหนดเวลาที่แน่นอน

ด้านการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การติดต่อกับโลกภายนอก การร้องเรียนของผู้ต้องขัง และการตรวจสอบสิทธิต่าง ๆ

จากข้อมูลการศึกษา พบว่ามีอุปสรรคในเรื่องของการแจ้งข้อมูลข่าวสารในเรื่องคดีแก่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในการต่อสู้คดี การที่บุคคลเหล่านี้ถูกจำกัดเสรีภาพบางส่วนลง ก็พึงที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วน อีกทั้งการเยี่ยมญาติก็ยังมีสิทธิเท่าเทียมกับทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน

อย่างกรณีของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรเพิ่มระยะเวลาการเยี่ยมญาติให้แก่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ศาลยังไม่ตัดสิน เนื่องจากปัจจุบันให้เยี่ยมได้น้อยกว่าที่อื่น ๆ รวมถึงเพิ่มการแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีทราบในสิทธิของตนเอง เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องนี้

ปัญหาและอุปสรรคของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถานหรือเรือนจำ

จากข้อมูลการศึกษาพบว่าปัญหาหรืออุปสรรคของแต่ละเรือนจำเกิดขึ้นแตกต่างกันไปตามสภาพของเรือนจำ โดยส่วนที่เหมือนกันได้แก่ การไม่สามารถแยกปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ขาดเจ้าหน้าที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นปัญหาสำคัญในทางปฏิบัติ ดังนั้นแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ได้แก่ การให้

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

เจ้าหน้าที่พยายามแยกการปฏิบัติระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาให้มากขึ้นจากการเพิ่มจำนวนของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งเพิ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ อย่างในเรือนจำทั้ง 2 แห่ง ที่ไม่มีนักจิตวิทยา และ นักสังคมสงเคราะห์คอยให้คำปรึกษาและคอยดูพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละราย แต่ถ้าเป็นทัณฑสถานหญิงจะมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ รวมถึงจัดสถานที่เพื่อแบ่งเป็นสัดส่วนรองรับผู้ต้องขังแต่ละประเภทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการต้นทางที่ส่งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเข้ามาในเรือนจำจนเกินความจุที่เรือนจำและทัณฑสถานจะรับได้ ก็จะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 การอภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษางานวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ” (Treatment of unconvicted female inmates in Thailand in compliance with the Bangkok Rules) ผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญที่เป็นข้อสรุปอันนำมาสู่การอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

การรับตัวผู้ต้องขัง

จากผลการศึกษาพบว่าการปฏิบัติตามระเบียบขั้นตอนที่คล้ายกัน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพเรือนจำที่มีเจ้าหน้าที่มาก-น้อย เช่น การให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ตรวจกับการให้ผู้ต้องขังที่เป็นผู้ช่วยเหลือทำหน้าที่ ซึ่งอาจนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาถูกนำตัวมายังเรือนจำเป็นครั้งแรก ต้องปรับตัวอย่างมากในขั้นตอนต่าง ๆ ของเรือนจำ โดยเฉพาะในขั้นตอนการรับตัวผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างเพียงพอ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาในกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความเปราะบางนั้น ได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันทุกคน มิได้มีการแยกการปฏิบัติออกจากผู้ต้องขังเด็ดขาดแต่อย่างใด ซึ่งการที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำและได้รับการปฏิบัติในขั้นตอนดังกล่าวนี้เหมือนผู้ต้องขังเด็ดขาด ถือเป็นการตัดสินแล้วว่าเขาเหล่านี้คือผู้กระทำความผิด สมควรถูกควบคุมตัว ทั้งที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาตัดสินถึงที่สุด โดยแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ได้แก่ การสันนิษฐานว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นผู้บริสุทธิ์ การปฏิบัติควรกระทำอย่างเคร่งครัด ซึ่งการใช้ผู้ต้องขังช่วยเหลือเป็นคนตรวจค้นตัว ซึ่งผู้ต้องขังช่วยเหลือนั้นอาจเป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเหมือนกันหรืออาจเป็นนักโทษเด็ดขาดนั้นจึงไม่ควรอย่างยิ่ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) ที่เชื่อว่าการลงโทษควรมีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู จึงต้องมีการให้

3301357619

CD 1Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

การเรียนรู้ การอบรม การฝึกอาชีพ เพื่อที่เขาจะใช้ ในการดำเนินชีวิต โดยทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไข ฟันฟูประกอบด้วย การหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดต้องประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัว ของเขา โดยให้ใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น, การลงโทษต้องเหมาะสมกับการกระทำผิด เป็นรายบุคคล และเมื่อผู้กระทำผิดแก้ไขดีดั้งเดิม แล้วจึงให้หยุดการลงโทษ และให้มีการปรับปรุงการ ลงโทษระหว่างที่มีการคุมขัง¹ โดยการที่ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีต้องถูกปฏิบัติเสมือนเป็น ผู้ต้องขังเด็ดขาด และผู้ต้องขังคนอื่นตรวจค้นตัวอย่างละเอียดนั้นย่อมส่งผลให้พวกเขาประสบกับสิ่งที่ ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของเขา

แต่ถึงอย่างไร การศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่าในปัจจุบันถือว่าการตรวจค้นตัวแบบภายในห้อง คลอด/ทวารนั้นได้มีการยกเลิกไปแล้ว โดยใช้เป็นการกระโดดตบและลูกนั่งแทน ถือว่าการปฏิบัติต่อ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมีแนวโน้มในทางที่ดีขึ้น ซึ่งถือเป็นส่วนที่สอดคล้องกับข้อกำหนด กรุงเทฯ

ขั้นตอนการจำแนกและแยกขัง

จากผลการศึกษาพบว่าตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์และตามข้อกำหนดกรุงเทฯ ที่แตกต่างกันบางเรื่อง เช่น การให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีทำงานภายในเรือนจำ ซึ่ง ทัณฑสถานให้ทำงานที่ไม่ซับซ้อน ส่วนเรือนจำกลางสมุทรสงครามไม่ให้ทำงาน และเรือนจำจังหวัด พระนครศรีอยุธยาให้เข้ากองงานได้ และการแยกคุมขังของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำจังหวัด พระนครศรีอยุธยานั้นมีการจัดเรือนนอน แต่ยังมีส่วนที่ทำได้ไม่เชิงปฏิบัติเนื่องด้วยมีผู้ต้องขังเข้า เรือนจำเป็นจำนวนมาก ส่วนเรือนจำกลางสมุทรสงครามผู้ต้องขังทั้งหมดต้องนอนรวมกัน ส่วนการทำ กิจกรรมต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่ต้องทำรวมกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งไม่ สามารถแยกคุมขังผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้ ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับข้อกำหนด กรุงเทฯแต่ยังมีบางส่วนที่ไม่สามารถปฏิบัติได้เนื่องจากปัจจัยด้านสถานที่ในการคุมขังผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณาคดีมีความไม่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้ เรือนจำ² ที่ถือเป็นมาตรการหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ที่อยู่ระหว่างรอการพิจารณาคดีจากศาล การ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยใช้เรือนจำนั้นจึงจำเป็นต้องมีการจำแนกตามลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อความสะดวก ในการกำหนดกิจกรรมอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีผู้ต้องขังหญิงถือเป็น

¹ ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, **ทฤษฎีการลงโทษ** [ออนไลน์], 10 มิถุนายน 2561. แหล่งที่มา www.stou.ac.th/Schools/Stw/upload/41716_6.pdf

² นที จิตสว่าง, **“หลักทัณฑวิทยา”**, หน้า 47-48.

กลุ่มที่ไม่จำเป็นต้องได้รับการอบรมแก้ไขหรือการปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษ ดังนั้นกิจกรรมในการรองรับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจึงต้องมีการเลือกกลุ่มผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยใช้เรือนจำนี้ถือเป็นวิธีการของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ทำหน้าที่ป้องกัน ควบคุม และปฏิบัติต่ออาชญากรรม หรือผู้ที่ทำผิดกฎหมายขึ้นในเขตอำนาจรัฐ เนื่องจากนำตัวเข้าสู่เรือนจำแล้วนั้น ก็จำเป็นต้องดำเนินการต่อบุคคลเหล่านี้อย่างเต็มความสามารถเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติที่เหมาะสม

การปฏิบัติระหว่างถูกควบคุมตัวพบว่า

ในทัณฑสถานหญิงธนบุรี เรือนจำกลางสมุทรสงคราม และเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปรากฏว่าขั้นตอนการปฏิบัติระหว่างถูกควบคุมตัว นั้นผู้ต้องขังมีกิจวัตรประจำวันที่ค่อนข้างเหมือนกัน เนื่องมาจากการปฏิบัติตามกฎของกรมราชทัณฑ์ที่พึงปฏิบัติ โดยการปฏิบัติมีความเหมือนและแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่าง ๆ แต่ผู้ต้องขังระหว่างต้องปฏิบัติกิจวัตรประจำวันร่วมกับนักโทษเด็ดขาด ที่ถือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเมื่อเข้าไปอยู่ในเรือนจำ ดังนั้นจึงควรมีมาตรการรองรับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งสอดคล้องกับ คุณปิยะพร ตันณีกุล³ ได้กล่าวถึงใน “แนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิดในประเทศไทย” ที่อธิบายว่า การนำผู้กระทำความผิดไปคุมขังเพียงอย่างเดียวยอมทำให้เรือนจำเกิดความหนาแน่นส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดอุปสรรคในการควบคุมดูแลและการแก้ไขฟื้นฟู อีกทั้งคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไม่สามารถเป็นไปตามหลักราชทัณฑ์ได้เลย ซึ่งการมาตรการที่มีใช้การคุมขังนั้นจะช่วยลดค่าใช้จ่ายภายในเรือนจำอีกด้วย ถ้ากระบวนการต้นทางมีการนำมาตราการเหล่านี้มาใช้ ย่อมส่งผลให้ทางเรือนจำและทัณฑสถานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สุขอนามัยส่วนตัวที่เฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ พบว่า

ผลจากข้อมูลด้านสุขอนามัยส่วนตัวที่เฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ ของเรือนจำและทัณฑสถานทั้งสามแห่ง ถือว่าได้พยายามปฏิบัติให้สอดคล้องตามข้อกำหนด มีเพียงการไม่ได้รับการรักษาโรคประจำของผู้ต้องขังทุกราย โดยการดูแลไม่ได้มีการแยกการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะนั้น อาจเนื่องจากทางเรือนจำและทัณฑสถานคิดว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาดมีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันและพึงได้รับการดูแลด้านสุขภาพตามหลักการของข้อกำหนดกรุงเทพฯ เหมือนกันจึงมิได้ปฏิบัติแยกขาดจากกัน ตามแนวทาง

³ ปิยะพร ตันณีกุล, “แนวทาง พัฒนาการนาระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิดในประเทศไทย,” (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2559).

การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังที่เชื่อว่า บุคคลที่ถูกคุมขังทุกคนคือ เพื่อนมนุษย์ที่ยังคงต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของพวกเขา แม้จะถูกจำกัดไปบางส่วนแต่ถึงอย่างไรก็ต้องเคารพในการมนุษย จะทำการรื้อถอนหรือกระทำการอันโหดร้ายทารุณโดยไม่คำนึงถึงคุณค่าความเป็นคนของผู้ต้องโทษที่ถูกคุมขังไม่ได้

การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การติดต่อกับโลกภายนอก การร้องเรียนของผู้ต้องขัง และการตรวจสอบสิทธิต่าง ๆ พบว่า

จากข้อมูลกล่าวได้ว่าการเยี่ยมญาติของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามนั้นเหมือนกัน แต่เรือนจำจังหวัดสมุทรสงครามนั้นมีความแตกต่างกับที่อื่น ซึ่งถือเป็นการละเมิดผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ขององค์การสหประชาชาติ (UN) จึงได้จัดตั้งเป็น “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ ค.ศ.1955” (The 1955 United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of prisoners : SMR) โดยกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และเป็นหลักในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งหมด โดยคำนึงถึงแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากลเป็นสำคัญ โดยข้อกำหนดนี้ได้กล่าวรวมถึง สิทธิในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนและรอการพิจารณา ซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่ยังไม่ถูกพิพากษาลงโทษให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และควรได้รับการปฏิบัติแยกต่างหากจากผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าได้กระทำความผิด โดยใช้กฎหมายข้อบังคับที่พิทักษ์เสรีภาพส่วนบุคคลหรือกระบวนการพิจารณาที่บัญญัติไว้ต่อคนต้องขังระหว่างพิจารณา⁴ ส่วนเรื่องการพบหน้าของทั้ง 3 แห่งนั้นเหมือนกันคือสามารถพบได้ทุกวัน อีกทั้งทุกเรือนจำมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ต้องขังด้วยวิธีการต่าง ๆ และด้านการร้องทุกข์เรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งเหมือนกัน คือมีที่ให้ผู้ต้องขังเขียนแจ้งเหตุหรือบอกเล่าปัญหาแก่ผู้บัญชาการแดน และเจ้าหน้าที่ภายในแดน อีกทั้งยังสามารถแจ้งเจ้าหน้าที่ได้เมื่อมีปัญหา ซึ่งถือเป็นการช่วยเหลือและรับฟังปัญหาของผู้ต้องขัง ไม่ให้รู้สึกโดดเดี่ยวและแบกรับปัญหาอยู่เพียงคนเดียว ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ

⁴ กรมราชทัณฑ์, ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อแนะนำในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ลาดยาวบางเขน, 2524). หน้า 69.

การคำนึงถึงความอ่อนไหวระหว่างเพศและลักษณะทางกายภาพต่าง ๆ พบว่า

จากผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่งพบว่า เจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามแสดงให้เห็นผู้ต้องขังรู้สึกถึงความเอาใจใส่และใส่ใจในเรื่องของความอ่อนไหวทางเพศ ทั้งทางกายและทางจิต ส่วนเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเน้นมองว่าการใส่ใจหรือสนใจของเจ้าหน้าที่มุ่งไปที่กลุ่มแม่และเด็ก รวมถึงคนชราและคนป่วย โดยไม่ได้มีการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งการคำนึงถึงความอ่อนไหวดังกล่าวนี้นับว่ามีความสอดคล้องกับสาระสำคัญของข้อกำหนดกรุงเทพฯ ซึ่งผู้ต้องขังหญิงพึงได้รับเนื่องจากเป็นกลุ่มที่เปราะบาง

โปรแกรมกิจกรรมต่าง ๆ พบว่า

จากผลการศึกษาของเรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งนั้น มีการให้ความใส่ใจและดูแลเรื่องการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ของผู้ต้องขังหญิงทุกราย ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ เนื่องจากเป็นการลดเวลาว่างของผู้ต้องขัง ไม่ให้เกิดความเครียด รวมถึงเป็นการหารายได้ในกรณีที่ไม่มีญาติมาเยี่ยม ซึ่งอาจแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยในเรื่องโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีนั้นก็ถือเป็นเรื่องที่สำคัญเนื่องจากผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีบางรายเข้ามาอยู่เป็นระยะเวลาาน ส่งผลในด้านจิตใจหรือการพฤติกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน การเตรียมความพร้อมจึงเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะให้ผู้ต้องขังกลับไปใช้ชีวิตภายนอกได้ดังเดิม

ปัญหาหรืออุปสรรคในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถานหรือเรือนจำ

จากข้อมูลปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นนั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าปัญหาของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีคือ การไม่สามารถที่จะแยกปฏิบัติและแยกคุมขังระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้ อีกทั้งยังขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ยกเว้นแต่ทัณฑสถานหญิงจะมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอยู่ด้วย รวมถึงสถานที่ที่ไม่สามารถแบ่งเป็นสัดส่วนเพื่อรองรับผู้ต้องขังแต่ละประเภทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงส่งผลให้ผู้ต้องขังทั้งสองประเภทต้องอยู่ปะปนกันจนอาจทำให้เกิดการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เสมือนว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเป็นนักโทษเด็ดขาดแล้ว อีกทั้งกระบวนการต้นทางที่ส่งผู้ต้องขังเกือบทุกประเภทเข้ามาในเรือนจำ จนทำให้ปัจจุบันผู้ต้องขังเกินความจุที่เรือนจำและทัณฑสถานจะรับได้ และไม่สามารถแยกการดูแลต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นการลดปริมาณผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำอาจเป็นเรื่องที่ควรให้ความใส่ใจเพิ่มมากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ หากไม่ได้รับการแก้ไขย่อมส่งผลถึงการปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์นั้น จึงถือได้ว่าเป็นความสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) ที่เชื่อว่าการลงโทษควรมีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู จึงต้องมีการให้การเรียนรู้ การอบรม การฝึกอาชีพ เพื่อที่เขาจะใช้ ในการดำเนินชีวิต โดยทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูประกอบด้วย การหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดต้องประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของเขาโดยให้ใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น, การลงโทษต้องเหมาะสมกับการกระทำผิดเป็นรายบุคคล และเมื่อผู้กระทำผิดแก้ไขดีตั้งเดิม แล้วจึงให้หยุดการลงโทษ และให้มีการปรับปรุงการลงโทษระหว่างที่มีการคุมขัง⁵ แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังพบว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากประการหนึ่งที่ไม่สามารถปฏิบัติได้คือ การที่นำผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณามาควบคุมตัวในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ย่อมส่งผลให้พวกเขาประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของเขา รวมถึงบทบาทหน้าที่ที่พวกเขาพึงมีโอกาสได้ปฏิบัติต่อครอบครัวหรือบุตร ดังนั้นจึงควรมีมาตรการหรือวิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกในระยะสั้น เช่น การจำคุกวันเสาร์-อาทิตย์ หรือการใช้เครื่อง EM ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีให้อยู่ในพื้นที่ควบคุม ดังที่ คุณปิยะพร ตันณีกุล⁶ ได้กล่าวถึงใน “แนวทางการพัฒนาการนำระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิดในประเทศไทย” ที่อธิบายไปแล้วข้างต้น ซึ่งหากสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้แล้วนั้น ย่อมส่งผลดีกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีให้ถูกต้องและเป็นธรรมตามแนวทางของข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ต่อไป

⁵ ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, **ทฤษฎีการลงโทษ** [ออนไลน์], 10 มิถุนายน 2561. แหล่งที่มา www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/41716_6.pdf

⁶ ปิยะพร ตันณีกุล, “แนวทางการพัฒนาการนำระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิดในประเทศไทย,” (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2559).

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ” (Treatment of unconvicted female inmates in Thailand in compliance with the Bangkok Rules) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานหญิงและเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทยและเพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยให้สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกคุมขังอยู่ในทัณฑสถานหญิง รวมถึงเรือนจำกลางและเรือนจำจังหวัดที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่ ทัณฑสถานหญิงธนบุรี, เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและ เรือนจำกลางสมุทรสงครามที่ละ 3 คน รวมถึงผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถานทีละ 1 คน เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้ปฏิบัติงานทีละ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัศนวิทยา 1 คน รวม 16 คน

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี

จากข้อมูลผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเรือนจำกลางสมุทรสงครามนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนา หรือ อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นและถูกคุมขังตัวเพื่อรอคำตัดสินของศาลในเรือนจำดังกล่าว ซึ่งการถูกควบคุมตัวในเรือนจำใกล้ที่อยู่อาศัยนั้นย่อมส่งผลดีต่อสภาพจิตใจของผู้ต้องขังหญิง เนื่องจากญาติและครอบครัวสามารถมาเยี่ยมได้อย่างสะดวก และมีโอกาสที่ญาติและครอบครัวจะมาเยี่ยมบ่อยกว่าการที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำที่อยู่ไกล อย่างไรก็ตามตัวอย่างของทัณฑสถานหญิงธนบุรีนั้น ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีมีภูมิลำเนาอยู่ไกลจากสถานที่คุมขังทั้ง 3 คนอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจต่อผู้ต้องขังและครอบครัว โดยเฉพาะผู้ที่มิบุตร เนื่องจากการมาเยี่ยมแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อาจทำให้ญาติและครอบครัวมาเยี่ยมได้น้อย ซึ่งตามหลักการของข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ 4 นั้น ผู้ต้องขังหญิงควรได้รับการพิจารณาให้อยู่เรือนจำใกล้กับภูมิลำเนาเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยคำนึงถึงภาระในการเลี้ยงดู ความสนใจของผู้ต้องขังหญิงแต่ละคนมาประกอบการพิจารณา เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อบุตรและครอบครัว อีกทั้งการที่ผู้ต้องขังหญิงระหว่าง

3301357619

CD :Thesisis 5981028124 thesisis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

พิจารณาคดีต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลาเกือบปีนั้น ส่งผลให้รายรับของครอบครัวขาดไป ทำให้ประสบปัญหาครอบครัวขาดรายได้ขณะที่ผู้ต้องขังยังคงอยู่ระหว่างพิจารณาคดี อีกทั้งทนายและญาติก็ต้องเดินเรื่องในการต่อสู้คดี ซึ่งจากข้อมูลผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่คืออยู่ในชั้นอุทธรณ์ ต้องมีเรื่องค่าใช้จ่ายจนกว่าคดีจะสิ้นสุด

5.1.2 ปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ

1.) การรับตัวผู้ต้องขัง

จากข้อมูลขั้นตอนการรับตัวผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีของเรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่ง แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาดนั้น ได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันทุกคน มิได้มีการแยกการปฏิบัติแต่อย่างใด ซึ่งการที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำและได้รับการปฏิบัติในขั้นตอนดังกล่าวนี้เหมือนผู้ต้องขังเด็ดขาดถือเป็นการตัดสินแล้วว่าเขาเหล่านี้คือผู้กระทำความผิด สมควรถูกควบคุมตัว ทั้งที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาดำเนินคดีถึงที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ใช้ผู้ต้องขังช่วยเหลือเป็นคนตรวจค้นตัว ซึ่งผู้ต้องขังช่วยเหลือนั้นอาจเป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเหมือนกันหรืออาจเป็นนักโทษเด็ดขาด แต่ในปัจจุบันถือว่าการตรวจค้นตัวแบบภายในช่องคลอด/ทวารนั้นได้มีการยกเลิกไปแล้ว โดยใช้เป็นการกระโดดตบและลูกนั่งแทน ถือว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมีแนวโน้มในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ

2.) ขั้นตอนการจำแนกและแยกขัง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าเรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งมีกระบวนการจำแนกผู้ต้องขังแต่ละรายตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์ ที่แตกต่างกันบางเรื่อง เช่น การให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีทำงานภายในเรือนจำ ซึ่งทัณฑสถานให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีทำงานที่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์รุนแรง สามารถทำได้ง่าย ไม่ซับซ้อน ส่วนเรือนจำกลางสมุทรสงคราม ไม่ให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีทำงาน และเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเข้ากองงานได้ และการแยกคุมขังของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นมีการจัดเรือนนอน ซึ่งเป็นห้องแยกเฉพาะให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี แต่ถ้าผู้ต้องขังมีจำนวนมากขึ้นก็ต้องมีการย้ายระบายไปนอนรวมกับผู้ต้องขังเด็ดขาด ส่วนเรือนจำกลางสมุทรสงครามผู้ต้องขังทั้งหมดต้องนอนรวมกันเรือนนอนเนื่องจากสถานที่ค่อนข้างเล็กและเรือนห้องมีแค่ห้องใหญ่ห้องเดียว ส่วนการทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่ต้องทำรวมกัน

3301357619

CT :Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

เนื่องจากพื้นที่ที่จำกัดจึงไม่สามารถแยกได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งไม่สามารถแยกคุมขังผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้เลย ซึ่งถือว่าสอดคล้องแต่ยังมีบางส่วนที่ไม่สามารถปฏิบัติได้เนื่องจากปัจจัยด้านสถานที่ในการคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมีความไม่เหมาะสม

3.) ขั้นตอนการปฏิบัติระหว่างถูกควบคุมตัว

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าขั้นตอนการปฏิบัติระหว่างถูกควบคุมตัวของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีของทัณฑสถานและเรือนจำทั้ง 3 แห่งมีทั้งในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันในเรื่องต่าง ๆ อย่างทัณฑสถานหญิงธนบุรีจะมีเวลาในการทำภารกิจส่วนตัว ช่างน้อยมากเมื่อเทียบกับเรือนจำอีกสองแห่ง เนื่องจากจำนวนผู้ต้องขังในทัณฑสถานมีจำนวนมากถึง 1,300 กว่าคน ส่วนเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเรือนจำกลางสมุทรสงคราม จะขาดแคลนในเรื่องของปริมาณน้ำในการทำภารกิจส่วนตัวที่มีจำกัด ซึ่งถือว่าไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ ส่วนในเรื่องการตรวจค้นตัวก่อนและหลังการเข้าเรือนนอนนั้น ทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามจะมีเจ้าหน้าที่คอยตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง มีเพียงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นมีการตรวจค้นตัวกระทำโดยแม่ห้องของแต่ละห้องที่เป็นผู้ต้องขังช่วยเหลือ ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ยังถือได้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ อีกทั้งเรื่องคุณภาพอาหารของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามกลุ่มตัวอย่างทุกคนกล่าวว่าอาหารมีรสชาติดี แต่ของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยารสชาติไม่อร่อย ปริมาณอาหารก็ไม่เพียงพอต่อผู้ต้องขัง กล่าวได้ว่าคุณภาพของอาหารมีความแตกต่างกับอีกสองที่เป็นอย่างมาก ทั้งที่อาหารเป็นเรื่องของปัจจัยที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับ

4.) ด้านสุขอนามัยส่วนตัวที่เฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ

จากข้อมูลด้านสุขอนามัยส่วนตัวที่เฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ ของเรือนจำและทัณฑสถานทั้งสามแห่ง ถือว่าได้พยายามปฏิบัติให้สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ ในเรื่องการบริการด้านสุขภาพ มีการปฏิบัติเช่นเดียวกับการให้บริการในชุมชน มีเพียงการไม่ได้รักษาโรคประจำของผู้ต้องขังทุกราย อาจเนื่องมาจากจำนวนผู้ต้องขังที่เยอะไม่สามารถที่จะนำไปรักษาโรคได้อย่างต่อเนื่อง โดยการดูแลไม่ได้มีการแยกการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะ

5.) ด้านการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การติดต่อกับโลกภายนอก การร้องเรียนของผู้ต้องขัง และการตรวจสอบสิทธิต่าง ๆ

จากข้อมูลกล่าวได้ว่าการเยี่ยมญาติของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามนั้นเหมือนกัน แต่เรือนจำจังหวัดสมุทรสงครามนั้นมีความแตกต่างกับที่อื่นเป็นอย่างมากและไม่ควรปฏิบัติเช่นนี้กับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งถือเป็นการละเมิดผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงควรมีสื่อในการเยี่ยมเช่นเดียวกับที่อื่น ๆ ส่วนเรื่องการพบทนายของทั้ง 3 แห่งนั้นเหมือนกันคือสามารถพบได้ทุกวัน ถือเป็นการให้สิทธิผู้ต้องขังในการสู้คดีและไม่เป็นการปิดกั้น อีกทั้งทุกเรือนจำมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ต้องขังด้วยวิธีการต่าง ๆ

ด้านการร้องทุกข์เรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งเหมือนกัน คือมีที่ให้ผู้ต้องขังเขียนแจ้งเหตุหรือบอกเล่าปัญหาแก่ผู้บัญชาการแดน และเจ้าหน้าที่ภายในแดน อีกทั้งยังสามารถแจ้งเจ้าหน้าที่ได้เมื่อมีปัญหา ซึ่งถือเป็นการช่วยเหลือและรับฟังปัญหาของผู้ต้องขัง ไม่ให้รู้สึกโดดเดี่ยวและแบกรับปัญหาอยู่เพียงคนเดียว ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ แต่ในเรื่องของสิทธินั้นมักมีปัญหาที่เกิดจากผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ไม่เข้าใจสิทธิของตนเอง ไม่มีความรู้ ทำให้ขาดการได้รับการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสม โดยผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิที่แตกต่างจากนักโทษเด็ดขาดในเรื่องในบ้าง

6.) การคำนึงถึงความอ่อนไหวระหว่างเพศและลักษณะทางกายภาพต่าง ๆ

จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่งพบว่า เจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานหญิงธนบุรีและเรือนจำกลางสมุทรสงครามแสดงให้เห็นให้ผู้ต้องขังรู้สึกถึงความเอาใจใส่และใส่ใจในเรื่องของความอ่อนไหวทางเพศ ทั้งทางกายและทางจิต ส่วนเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเน้นมองว่าการใส่ใจหรือสนใจของเจ้าหน้าที่มุ่งไปที่กลุ่มแม่และเด็ก รวมถึงคนชราและคนป่วย โดยไม่ได้มีการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งการคำนึงถึงความอ่อนไหวดังกล่าวนี้เน้นว่ามีความสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ

7.) โปรแกรมกิจกรรมต่าง ๆ

จากข้อมูลของเรือนจำและทัณฑสถานทั้ง 3 แห่งนั้น มีการให้ความใส่ใจและดูแลเรื่องการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ของผู้ต้องขังหญิงทุกราย ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ เนื่องจากเป็นการลดเวลาว่างของผู้ต้องขัง ไม่ให้เกิดความเครียด อีกทั้งในด้านการฝึกอาชีพยังเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้เรียนรู้วิธีการหารายได้ในการดำรงชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัว โดยอาจมี

3301357619

CT :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยในเรื่องโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีนั้นก็ถือเป็นเรื่องที่สำคัญเนื่องจากผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีบางรายเข้ามาอยู่เป็นระยะเวลาสั้น ในบางรายอาจจะไม่มีญาติมารับ ไม่มีงานทำในช่วงแรก ดังนั้นจึงถือว่าส่วนนี้เป็นช่องว่างของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ศาลยกฟ้อง กลายเป็นผู้กระทำความผิดจริง ๆ การเตรียมความพร้อมจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง

8.) ปัญหาหรืออุปสรรคในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถานหรือเรือนจำ

จากปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น สรุปได้ว่าปัญหาของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีคือ การไม่สามารถที่จะแยกปฏิบัติและแยกคุมขังระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้ อีกทั้งยังขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ยกเว้นทัณฑสถานหญิงจะมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอยู่ด้วย โดยทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องอาศัยการดูแลสอดส่องพฤติกรรมของผู้ขังแต่ละรายระหว่างอยู่ในเรือนจำด้วย เพื่อดูแลด้านสุขภาพทางจิต รวมถึงสถานที่ที่ไม่สามารถแบ่งเป็นสัดส่วนเพื่อรองรับผู้ต้องขังแต่ละประเภทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงส่งผลให้ผู้ต้องขังทั้งสองประเภทต้องอยู่ปะปนกันจนอาจทำให้เกิดการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เสมือนว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเป็นนักโทษเด็ดขาดแล้ว อีกทั้งกระบวนการต้นทางที่ส่งผู้ต้องขังเกือบทุกประเภทเข้ามาในเรือนจำ จนทำให้ปัจจุบันผู้ต้องขังเกินความจุที่เรือนจำและทัณฑสถานจะรับได้ และไม่สามารถแยกการดูแลผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นการลดปริมาณผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำอาจเป็นเรื่องที่ควรให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้น

จากการสรุปผลการศึกษาศึกษาสามารถแยกออกได้เป็น 2 ด้าน ดังนี้

ปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานหญิงและเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย	แนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยให้สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)
ด้านสถานที่คับแคบไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง ส่งผลให้ไม่สามารถแยกคุมขังได้ รวมถึงพื้นที่ไม่มีสัดส่วนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ	ลดการนำตัวผู้ต้องขังที่ศาลชั้นต้นยังไม่ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดเข้าสู่เรือนจำ
ด้านงบประมาณจากรัฐไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง	รัฐควรให้ความสนใจเรื่องความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังกลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้น อาจด้วยการจัดประเมินความจำเป็นด้านงบประมาณของพื้นที่การควบคุมตัวเป็นการเฉพาะ เพื่อจะสามารถแยกสัดส่วนได้อย่างชัดเจน

ปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในทัณฑสถานหญิงและเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย	แนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยให้สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)
ระยะเวลาทำกิจกรรมส่วนตัวไม่เพียงพอ/การไม่มีน้ำใช้	จัดเวลาการทำกิจกรรมส่วนตัวให้ผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ต้องขังต้องอาบน้ำและซักเสื้อผ้าในช่วงเวลาเดียวกัน การให้เวลานั้นน้อยเกินไปอาจถือเป็นการลิดรอนสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี อีกทั้งการมีน้ำกินน้ำใช้ที่เพียงพอถือเป็นสิทธิที่พึงได้รับ
เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง	การเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เพื่อให้เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขังถือเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากหน้าที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต้องถูกควบคุมตัวในเรือนจำถือว่าขาดเสรีภาพบางส่วนไป ดังนั้นการที่เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขังนั้น จะส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับต่าง ๆ ตามมา
ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง	เพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญเฉพาะทาง อย่างนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์อย่างน้อยเรือนจำละ 1 คน เพื่อดูแลผู้ต้องขังที่อาจเกิดความเครียดจากคดีหรือมีสภาวะทางจิตที่ไม่ปกติ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของบุคคลนั้นหรือบุคคลอื่นที่อาศัยอยู่ร่วมกัน
คุณภาพอาหารของเรือนจำบางแห่งไม่เหมาะสม	กำหนดคุณภาพอาหารของทุกเรือนจำ/ทัณฑสถานให้เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการดำรงชีวิตอยู่ภายในเรือน/ทัณฑสถาน
การเยี่ยมญาติของเรือนจำบางแห่งแตกต่างจากที่อื่นซึ่งให้เยี่ยมน้อยเกินไป	กำหนดการเยี่ยมจากญาติให้เหมือนหรือคล้ายคลึงกันในทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของแต่ละที่ให้เกิดความเสมอภาค
ผู้ต้องขังที่ป่วยเป็นโรคเฉพาะไม่ได้รับการรักษาอย่างเต็มที่	ให้เจ้าหน้าที่เพิ่มความสำคัญกับโรคประจำตัวเฉพาะของผู้ต้องขังที่ให้การดูแลสุขภาพอย่างที่ควรจะเป็นเท่าที่จะทำได้ เพื่อคงไว้ซึ่งสิทธิการรักษาตัวของผู้ต้องขัง
ขาดมาตรการทางเลือกในการเลี้ยงผู้กระทำผิดเข้าสู่เรือนจำ	เพิ่มมาตรการทางเลือกให้ศาลในการลดจำนวนผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ/ทัณฑสถาน จะช่วยลดปัญหาอื่นที่ตามมาได้อย่างมาก

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

จากข้อมูลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าทัศนสถานและเรือนจำได้ยึดหลักข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) เป็นแม่แบบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยพยายามที่จะปฏิบัติตามให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ แต่ยังคงติดข้อจำกัดบางประการจึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ทั้งหมด แต่ถือได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นมากเมื่อเทียบกับก่อนที่มีข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ซึ่งการค้นพบที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้คือ เรื่องการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังที่อดีตเคยมีการค้นลูก้าเข้าไปในร่างกาย ซึ่งถือเป็นเรื่องทีละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างยิ่ง โดยจากการศึกษาไม่พบการปฏิบัติเช่นนั้นแก่ผู้ต้องขังแล้ว จากการศึกษา หากสามารถที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้แล้วนั้น ย่อมส่งผลดีกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีให้ถูกต้องและเป็นธรรมตามแนวทางของข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ต่อไป

ข้อจำกัดของการวิจัย (Limitation of the Study)

1. ปัญหาในการเก็บข้อมูล

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในทัศนสถานและเรือนจำ ทำให้ผู้วิจัยประสบกับปัญหาในการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือในการให้ข้อมูล รวมถึงเรื่องความปลอดภัยในระหว่างเก็บข้อมูล โดยจะต้องมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลรักษาความปลอดภัย และคอยเฝ้าสังเกตการณ์อยู่ไม่ไกลจากสถานที่สัมภาษณ์ของแต่ละแห่ง ส่งผลให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีบางคนต้องระวังในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ

2. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

เนื่องจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล หากแต่บางครั้งทัศนสถานหรือเรือนจำมีภารกิจในการปฏิบัติงานจำนวนมาก ทำให้การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่เนื่องด้วยเวลาที่จำกัด ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลค่อนข้างมาก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกเพียงพอต่อการวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ

5.2 ข้อเสนอแนะ

การออกนโยบาย กฎหมาย พรบ.หรือมาตรการที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีของไทยให้เป็นไปตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ซึ่ง ถือเป็นมาตรฐานสากล นอกจากนโยบายของรัฐจะต้องมีทิศทางการปฏิบัติที่ชัดเจนแล้ว ราชทัณฑ์ยัง ต้องอาศัยหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนให้มาตรการต่าง ๆ สามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง อย่าง ตำรวจ อัยการและศาล ทั้งยังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม อย่าง ประชาชนใน สังคม ผู้นำชุมชน ซึ่งองค์ประกอบนี้ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนแนวทางการปฏิบัตินี้ให้เป็น รูปธรรมได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.) ข้อเสนอให้มีการลดการควบคุมผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำ

จากการวิเคราะห์ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีนั้น จะเห็นได้ว่ามี ปัญหาในเรื่องของสถานที่ภายในเรือนจำและทัณฑสถาน สาเหตุเพราะจำนวนผู้ต้องขังที่เข้าสู่เรือนจำ มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้สถานที่มีความแออัด คับแคบ และส่งผลถึงการดูแล ควบคุม รวมถึงบำบัดฟื้นฟูที่ยากขึ้น ดังนั้น ควรมีการแก้ไขหรือออกกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมของผู้ที่ศาล ยังไม่ได้ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อให้ศาลมีทางเลือกในการพิจารณาควบคุมตัวในระหว่างรอการ ตัดสิน อย่างเช่น การให้ประกันตัวภายใต้เงื่อนไข การไม่หลบหนี ผู้ต้องขังไม่มีลักษณะร้าย การไม่ยุ่ง เหยิงกับพยานหลักฐาน เอกสาร อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมี ทางเลือกในการต่อสู้คดี มากกว่าการนำตัวไปควบคุมในเรือนจำหรือทัณฑสถานที่มีโอกาสในการต่อสู้ คดีได้มากกว่า ทั้งยังลดกระบวนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำด้วย

- 2.) ข้อเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพรบ.ราชทัณฑ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีให้มีความชัดเจน

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี เมื่อถูกควบคุมตัว ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน จะถูกปฏิบัติคล้ายคลึงกับนักโทษเด็ดขาดในการใช้ชีวิตประจำวัน อย่าง การอาบน้ำ ทานข้าว ทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือมีต่างกันบ้างในการควบคุมตัวในเรือนนอนที่แยกคุมขังใน บางแห่ง แต่ถ้าผู้ต้องขังเกินความจำเป็นต้องย้ายออกเพื่อระบาย ก็จำเป็นต้องนอนรวมกัน ดังนั้น ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีจึงควรมีข้อกำหนดหรือมาตรการที่รองรับมากกว่านี้ เนื่องจาก ปัจจุบันในพรบ.ราชทัณฑ์ได้มีการระบุถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในภาพรวม โดยมิได้มีการระบุ

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

เฉพาะเจาะจงถึงผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังหญิงระหว่างที่มีความต้องการเฉพาะแตกต่างกันออกไป ตามที่ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ได้มีการบัญญัติไว้ นั้น ย่อมส่งผลต่อการละเลยในการปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว ที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นมาตรฐานสากล

3.) ควรมีการใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก อย่าง การใช้เครื่อง EM, การจำคุกวันหยุด มาใช้กับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเป็นการเร่งด่วน เนื่องจากการใช้มาตรการคุมขังมีแต่จะส่งผลกระทบต่อในแง่ลบหลายด้าน

เนื่องจากการที่ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีต้องถูกควบคุมตัวในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ย่อมส่งผลกระทบต่อครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อบุตร ทั้งเรื่องครอบครัว สังคม สภาพแวดล้อม รวมถึงสภาพจิตใจ อีกทั้งผู้ต้องขังหญิงยังสามารถหารายได้ในการเลี้ยงดูบุตร ดูแลครอบครัว รวมถึงการศึกษาหาข้อมูลในการต่อสู้คดี ดังนั้นการที่นำมาตราการเลี้ยงโทษจำคุกมาปรับใช้กับผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี ย่อมส่งผลดีต่อสถาบันครอบครัว สังคม และเศรษฐกิจอีกด้วย

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะต่อทัณฑสถานหญิง

1.) ควรเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในสัดส่วนที่มากขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อยเกินไป ส่งผลให้ควบคุมดูแลผู้ต้องขังได้ไม่ทั่วถึง

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภายในทัณฑสถานมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะย่อมกระทำได้อย่าง

2.) ควรจัดเวลาการทำกิจกรรมส่วนตัว อย่างการอาบน้ำและซักเสื้อผ้าให้ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีเพิ่มมากขึ้น

จากผลการศึกษาพบว่าทัณฑสถานมีจำนวนผู้ต้องขังในสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก โดยผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีต้องอาบน้ำและซักเสื้อผ้าในช่วงเวลาเดียวกัน โดยมีระยะเวลาให้น้อยมากในการทำกิจกรรมส่วนตัวแต่ละครั้ง ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้อาจส่งผลในเรื่องของความสะอาด สุขอนามัยของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีขณะที่อาศัยอยู่ในเรือนจำ

ข้อเสนอแนะต่อเรือนจำชายที่มีแดนหญิง

1.) ควรเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในสัดส่วนที่มากขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อยเกินไป ส่งผลให้ควบคุมดูแลผู้ต้องขังได้ไม่ทั่วถึง รวมถึงการเพิ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะประจำเรือนจำแต่ละแห่ง

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการภายในเรือนจำมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด เจ้าหน้าที่มีสัดส่วนประมาณ 1/100 ต่อผู้ต้องขังทั้งหมด อีกทั้งยังขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ อย่างนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ มาดูแลผู้ต้องขังเพื่อให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาแก่ผู้ต้องขัง อย่างผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่เกิดความเครียดในเรื่องคดีความที่ยังไม่สิ้นสุด หรือปัญหาความเครียดเรื่องครอบครัวและบุตร เป็นต้น

2.) ควรปรับปรุงคุณภาพและปริมาณของอาหารให้เพิ่มมากขึ้น

จากผลการศึกษาพบว่าเรือนจำบางแห่งที่มีคุณภาพของอาหารแตกต่างออกไปจากที่อื่น ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านการใช้ชีวิตประจำวันของแต่ละที่ เนื่องจากการถูกควบคุมตัวภายในเรือนจำผู้ต้องขังไม่สามารถที่จะเลือกทานอาหารเองได้ ต้องทานอาหารตามที่ทางเรือนจำกำหนดไว้ให้เท่านั้น ซึ่งถ้าอาหารมีรสชาติดีขึ้น ย่อมเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดีขึ้นด้วยเช่นกัน

3.) ควรเพิ่มการเยี่ยมญาติให้เหมือนหรือคล้ายคลึงกันในทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน

จากผลการศึกษาพบว่าเรือนจำบางแห่งที่มีกำหนดการเยี่ยมญาติแตกต่างออกไปจากที่อื่น ซึ่งให้ญาติเข้าเยี่ยมได้น้อยกว่าเรือนจำอื่น การที่ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีถูกศาลสั่งให้ควบคุมตัวก็ถือเป็นการจำกัดเสรีภาพบางส่วนแล้ว การเยี่ยมญาติจึงถือเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเสมอภาคกันในแต่ละเรือนจำ เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทย ดังนั้นควรเพิ่มระยะเวลาในการเยี่ยมไม่น้อยกว่า 3 วัน/อาทิตย์

4.) ควรให้เจ้าหน้าที่คัดกรองผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่มีโรคประจำตัวเพื่อรับการรักษาที่ต่อเนื่องและป้องกันไม่ให้อาการที่รุนแรงมากขึ้น

3301357619

CU Thesisis 5981028124 thesisis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

จากผลการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่มีโรคประจำตัวเฉพาะนั้น ไม่ได้ได้รับการรักษาโรคที่เป็นอยู่เดิมอย่างต่อเนื่องขณะที่อยู่ในเรือนจำ ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีที่ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

- 1.) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีระหว่างพิจารณาคดีของทัณฑสถานและเรือนจำอื่น เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติ
- 2.) ควรมีการศึกษาในเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในภาพรวมเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แสดงให้เห็นปัญหาของการปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น

3301357619

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. (1 มกราคม 2560). เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2561 จาก <http://www.correct.go.th>
- กรมราชทัณฑ์. The Bangkok Rules ข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและ มาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง The United Nations rules for the treatment of women prisoners and non-custodial measures for women offenders, 2555.
- กรมราชทัณฑ์. ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ลาดยาวบางเขน, 2524.
- กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย. งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ : มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง. โครงการศึกษาวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์, 2551.
- กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย. ประสิทธิผลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์, 2554.
- กลุ่มงานพัฒนาระบบงานด้านทัณฑวิทยา. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์, 2550.
- คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ กองทุนสวัสดิการข้าราชการ. (2542). เรียกใช้ เมื่อ 13 กรกฎาคม 2561 จาก [http://dl.parliament.go.th/handle /lirt/336682](http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/336682).
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. ระบบงานยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก : แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์. (กรุงเทพฯ: บริษัท วิ.พรินท์ (1991) จำกัด, 2556).
- ชยวรรณ บุชยลาภ ไทยเดช. สิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี: ศึกษากรณีการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ความสอดคล้องในการปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules): ความพยายาม ของเรือนจำในประเทศไทย, 2555.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (10 มิถุนายน 2561). เรียกใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2561 [www.stou.ac.th /Schools](http://www.stou.ac.th/Schools).
- ธิดารัตน์ ยวนทอง. มาตรการทางกฎหมายที่มีใช้การคุมขัง : กรณีผู้กระทำความผิดหญิงคดีอาชญากรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, 2552.
- นันทิ จิตสว่าง. ความสอดคล้องในการปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules): ความพยายาม

3301357619

CU Thesisis 5981028124 thesisis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ของเรือนจำในประเทศไทย, 2555.

นันทิ จิตสว่าง. หลักทัณฑ์วิทยา. หน้า 47-48.

ปิยะพร ตันณีกุล. แนวทางการพัฒนาการนำระบบการควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิดในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2559.

มูลนิธิมันพัฒนา. (14 มกราคม 2561). เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2561 <http://www.tsdf.or.th/th>.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. (10 มิถุนายน 2561). เรียกใช้เมื่อ 21 พฤษภาคม 2561 <http://kanchanapisek.or.th>

สำนักงานกิจการยุติธรรมและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2561 <http://www.oja.go.th/TH>.

สุนนทิพย์ จิตสว่าง และฐิติยา เพชรมณี. โครงการ ติดตามประเมินผลการนำระบบการควบคุมตัวระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิด. สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2550.

อาชญากรรม-กระบวนการยุติธรรม มติชน. (28 เมษายน 2559). เรียกใช้เมื่อ 9 มิถุนายน 2561 <https://www.matichon.co.th>.

อาริษา มณีสว่าง. การคุมความประพฤติ: ศึกษาการเลี้ยงการลงโทษจำคุก โดยการคุมขังเป็นช่วงเวลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2550.

อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิด. สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2550.

สุนนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิจิตสว่าง. การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม. สถาบันวิจัยและพัฒนาคึกดี สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556.

อุดมศักดิ์ สงเคราะห์. ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

แอนดรูว์ คอลีย์. การบริหารงานเรือนจำตามแนวทาง สิทธิมนุษยชน, 2559.

Law and Inspection by Order – LIBO. (27 กรกฎาคม 2560). เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2561 <https://www.libothai.com/307281394978/2017/7/27/-5>.

Melody N. Joiner, B.S. What is the impact of gender-responsive treatment on women offenders. (2011).

Penal Reform International แพลตฟอร์มสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง “ข้อกำหนดแมนเดลา”. 2559.

Thailand Institute of Justice (Public Organization). Women Prisoners and the

implementation of the Bangkok Rules in Thailand. 2014.

3301357619
CD IThesis 5981028124 thesis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ภาคผนวก

3301357619

CU ThesIs 5981028124 thesis / rcv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ก. ข้อกำหนดกรุงเทพ (The Bangkok Rules)

ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง The United Nations rules for the treatment of women prisoners and non-custodial measures for women offenders

3301357619

CU Thesais 5981028124 thesais / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ส่วนที่ ๑

บทบังคับใช้ทั่วไป

๑. หลักการพื้นฐาน

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๖)

ข้อกำหนดที่ ๑

เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในข้อ ๖ แห่ง “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ” การจัดให้มีหรือการตอบสนองซึ่งบรรดาความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะ (Distinctive Needs) ของผู้ต้องขังหญิงภายใต้ข้อกำหนดนี้ไม่ว่าประการใด ๆ ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

๒. การรับตัวผู้ต้องขัง

ข้อกำหนดที่ ๒

๑) กระบวนการรับตัวผู้หญิงและเด็กติดผู้ต้องขัง ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างพอเพียง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความเปราะบาง ผู้ต้องขังที่รับตัวเข้ามาใหม่ควรได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับญาติ การให้คำแนะนำด้านกฎหมาย ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎและระเบียบของเรือนจำ ความช่วยเหลือด้านภาษาในคราวจำเป็น และในกรณีผู้ต้องขังต่างชาติต้องได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับผู้แทนทางการทูต

๒) ในช่วงก่อนหรือขณะรับตัวไว้ในเรือนจำ หากผู้หญิงดังกล่าวมีภาวะที่ต้องดูแลเด็กในปกครอง บุคคลดังกล่าวสมควรที่จะได้รับอนุญาตให้จัดการธุระสำหรับเด็กนั้นเสียก่อน รวมถึงความเป็นไปได้ในการได้รับการดูแลสุขภาพควบคุมตัว ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ (อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๗)

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

๓. การลงทะเบียน

ข้อกำหนดที่ ๓

๑) จำนวนและรายละเอียดส่วนบุคคลของเด็กติดผู้ต้องขังควรได้รับการบันทึกไว้ในขณะที่รับตัวผู้ต้องขัง ข้อมูลอย่างน้อยควรประกอบด้วย ชื่อและอายุของบุตร ในกรณีที่บุตรมิได้ถูกรับตัวไว้พร้อมกับมารดา ควรมียรายละเอียดเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ และสถานะการปกครองหรือการดูแลด้วย

๒) ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับการระบุอัตลักษณ์ของเด็กเป็นข้อมูลลับ การนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

๔. การจัดสรรสถานที่คุมขัง

ข้อกำหนดที่ ๔

ผู้ต้องขังหญิงควรได้รับการพิจารณาให้อยู่ในเรือนจำที่ ใกล้กับภูมิลำเนา หรือสถานที่สำหรับการแก้ไขฟื้นฟูให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยคำนึงถึงภาระในการเลี้ยงดู ความสนใจของผู้ต้องขังหญิงแต่ละคน และความเหมาะสมของกิจกรรมและบริการที่มีอยู่มาประกอบในการพิจารณา

๕. สุขอนามัยส่วนตัว

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๑๕-๑๖)

ข้อกำหนดที่ ๕

สถานที่คุมขังสำหรับผู้ต้องขังหญิงควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์จำเป็นที่จะสนองตอบต่อสุขอนามัยตามความต้องการเฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการจัดหาผ้าอนามัยโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และการจัดให้มีน้ำอย่างเพียงพอสำหรับการดูแลสุขอนามัยส่วนตัวของผู้ต้องขังหญิง และเด็กติดผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังที่ทำหน้าที่ปรุงอาหาร ผู้ต้องขังตั้งครรภ์อยู่ในระหว่างให้นมบุตร หรือขณะมีประจำเดือน

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

๖. การบริการด้านสุขภาพ

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๒๒-๒๖)

การตรวจอนามัยขณะรับตัว

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๒๔)

ข้อกำหนดที่ ๖

การตรวจสุขภาพผู้ต้องขังหญิงขณะรับตัวในเบื้องต้นนั้น ควรครอบคลุมถึงอาการของโรคเหล่านี้และมีการวินิจฉัยซึ่ง

- ๑) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคติดต่อทางเลือด และหากมีปัจจัยเสี่ยง ผู้ต้องขังหญิงควรได้รับการเสนอให้ตรวจหาเชื้อ เอช ไอ วี พร้อมกับการให้คำปรึกษาก่อนและหลังการตรวจ
- ๒) ความต้องการการดูแลด้านสุขภาพจิต รวมถึงอาการผิดปกติจากความเครียด ความเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตายหรือการทำร้ายตนเอง
- ๓) ประวัติภาวะการเจริญพันธุ์ รวมถึงประวัติการตั้งครรภ์ในอดีตและปัจจุบัน การคลอดบุตร และปัญหาอื่นเกี่ยวกับการเจริญพันธุ์ของผู้ต้องขังหญิง
- ๔) การใช้ยาเสพติด
- ๕) การล่วงละเมิดทางเพศและการใช้ความรุนแรงต่อผู้ต้องขังหญิงก่อนการรับตัว

ข้อกำหนดที่ ๗

- ๑) กรณีที่ตรวจพบว่ามีอาการล่วงละเมิดทางเพศหรือมีการใช้ความรุนแรงในรูปแบบอื่นต่อผู้ต้องขังหญิงก่อนหรือระหว่างที่อยู่ในเรือนจำผู้ต้องขังหญิงควรได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานยุติธรรมทั้งในแง่กระบวนการและแนวทางที่เกี่ยวข้อง หากผู้ต้องขังหญิงประสงค์จะดำเนินคดีให้เจ้าหน้าที่ รายงานไปยังเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเพื่อการสอบสวนโดยทันที และเจ้าพนักงานเรือนจำควรจะช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายด้วย
- ๒) ไม่ว่าผู้ต้องขังหญิงเลือกที่จะดำเนินคดีหรือไม่ก็ตาม เจ้าพนักงานเรือนจำควรช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงได้รับความช่วยเหลือและคำปรึกษาด้านสุขภาพจิต

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

๓) ควรพัฒนามาตรการเฉพาะเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการแก้แค้นผู้หญิงที่เลือกแจ้งความหรือดำเนินการทางกฎหมาย

ข้อกำหนดที่ ๘

ผู้ต้องขังหญิงพึงได้รับการรับรองสิทธิในการเก็บรักษาความลับทางการแพทย์ รวมถึงสิทธิในการห้ามเผยแพร่ข้อมูล และสิทธิที่จะไม่เข้ารับการตรวจเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการณ้เจริญพันธุ์ของตน

ข้อกำหนดที่ ๙

กรณีที่มีเด็กติดผู้ต้องขัง เด็กนั้นพึงได้รับการตรวจสอบสุขภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพเด็กเพื่อวินิจฉัยและให้การรักษาตามความจำเป็นทางการแพทย์ อย่างน้อยควรอยู่ในระดับเดียวกับการดูแลรักษาของชุมชนภายนอก

การดูแลสุขภาพอนามัย

ข้อกำหนดที่ ๑๐

๑) ควรจัดให้มีการบริการด้านสุขอนามัยสำหรับผู้ต้องขังหญิงอย่างน้อยในระดับเดียวกับการให้บริการในชุมชน

๒) ในกรณีที่ผู้ต้องขังหญิงร้องขอให้ได้รับการตรวจ เรือนจำควรจัดให้มีการตรวจหรือรักษาโดยแพทย์หรือพยาบาลหญิง เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินที่บุคลากรทางการแพทย์เพศชายเป็นผู้ตรวจอนามัย ซึ่งขัดต่อความประสงค์ของผู้ต้องขังหญิงนั้น ๆ ต้องมีเจ้าพนักงานหญิงอยู่ระหว่างการตรวจด้วย

ข้อกำหนดที่ ๑๑

๑) ควรมีเฉพาะบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้นที่อยู่ด้วยขณะที่มีการตรวจรักษา เว้นแต่แพทย์เห็นว่ามีความเหตุอันควรแก่การยกเว้น หรือแพทย์ขอให้เจ้าพนักงานเรือนจำอยู่ด้วยเพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัย หรือผู้ต้องขังร้องขอเป็นกรณีพิเศษให้มีเจ้าพนักงานเรือนจำอยู่ระหว่างการตรวจรักษาด้วยตามที่ระบุไว้ในข้อกำหนดที่ ๑๐ วงเล็บ ๒

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

๒) หากจำเป็นที่จะต้องมีเจ้าพนักงานเรือนจำอยู่ระหว่างการตรวจรักษา เจ้าพนักงานดังกล่าวควรเป็นหญิง และการตรวจรักษาทางการแพทย์ควรรักษาไว้ซึ่งความเป็นส่วนตัว ศักดิ์ศรี และความลับของผู้ป่วย

สุขภาพจิตและการดูแล

ข้อกำหนดที่ ๑๒

ผู้ต้องขังหญิงที่มีความต้องการการดูแลด้านสุขภาพจิตต้องสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพจิตด้านต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมเพื่อการบำบัดฟื้นฟู การบำบัดเป็นรายบุคคล การดูแลในประเด็นเรื่องความอ่อนไหวระหว่างเพศ หรือการได้รับแจ้งข่าวร้ายขณะอยู่ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ

ข้อกำหนดที่ ๑๓

เจ้าพนักงานเรือนจำควรตระหนักถึงช่วงเวลาที่ต้องขังหญิงอาจเกิดภาวะเครียด เพื่อที่จะสามารถดูแลเอาใจใส่อย่างเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์

การป้องกันโรคเอดส์ การรักษา การดูแล และการช่วยเหลือ

ข้อกำหนดที่ ๑๔

การกำหนดกิจกรรมและบริการเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ในเรือนจำ ควรคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการป้องกันโรคเอดส์จากแม่สู่ลูกในกรณี เจ้าพนักงานเรือนจำควรพัฒนาระบบการป้องกันโรคเอดส์ การดูแลรักษา อาติ การใช้ระบบเพื่อนสอนเพื่อน

โปรแกรมการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด

ข้อกำหนดที่ ๑๕

การให้บริการด้านสุขภาพอนามัยในเรือนจำควรจัดหรือส่งเสริมให้มีกิจกรรมการบำบัดสำหรับผู้ต้องขังหญิงที่ใช้สารเสพติด โดยนำเอาประวัติการตกเป็นเหยื่อ ความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิงบางกลุ่ม เช่น ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด รวมไปถึงผู้ต้องขังหญิงที่มี

ความแตกต่างของภูมิหลังทางวัฒนธรรม มาประกอบการพิจารณาด้วยการป้องกันการทำร้ายตนเอง และการฆ่าตัวตาย

การป้องกันการทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตาย

ข้อกำหนดที่ ๑๖

การพัฒนาและการดำเนินการ ตามแผนการป้องกันการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังหญิง รวมไปถึงการให้การดูแลที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะเพศหญิง แก่ผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงนั้น ควรเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายด้านการดูแลสุขภาพจิตของเรือนจำ โดยร่วมมือกับผู้ให้บริการทางสุขภาพจิตและสวัสดิการสังคม

การบริการด้านการป้องกันโรค

ข้อกำหนดที่ ๑๗

ผู้ต้องขังหญิงต้องได้รับความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการป้องกันด้านสุขภาพอนามัย ทั้งนี้ หมายรวมถึง โรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคติดต่อทางเลือดอื่น ๆ และสภาวะการณด้านสุขภาพอนามัยของเพศหญิง

ข้อกำหนดที่ ๑๘

ผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำพึงได้รับบริการด้านการป้องกันโรคที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงเช่นเดียวกับหญิงวัยเดียวกันในชุมชนภายนอก เช่น การตรวจมะเร็งปากมดลูก มะเร็งเต้านม และมะเร็งระบบสืบพันธุ์

๗. ความปลอดภัยและความมั่นคง

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๒๗-๓๖)

การตรวจค้น

ข้อกำหนดที่ ๑๙

มาตรการการตรวจค้นต้องคำนึงถึงและเคารพต่อศักดิ์ศรีของผู้ต้องขังหญิง และต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานหญิงที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้ทำการตรวจค้นได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้

ข้อกำหนดที่ ๒๐

การตรวจค้นโดยมาตรการทางเลือกอื่น ๆ เช่น การใช้เครื่องสแกน (Scan) ควรนำมาใช้แทนการตรวจค้นแบบถอดเสื้อผ้า (Strip Search) และการตรวจค้นที่รุกร้าเข้าไปในร่างกาย (Invasive Body Search) เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อจิตใจและร่างกายที่ผู้ต้องขังหญิงอาจได้รับการตรวจค้น

ข้อกำหนดที่ ๒๑

เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องดำเนินการตรวจค้นทั้งเด็กติดผู้ต้องขังและเด็กที่มาเยี่ยมมารดาที่เป็นผู้ต้องขังด้วยความรู้ความสามารถ ความเป็นมืออาชีพ และความระมัดระวัง โดยคงไว้ซึ่งความเคารพและคำนึงถึงศักดิ์ศรีของเด็ก

วินัยและการลงโทษ

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๒๗-๓๒)

ข้อกำหนดที่ ๒๒

การลงโทษขังเดี่ยวจะต้องไม่ใช้กับผู้ต้องขังที่ตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างให้นมบุตร และผู้ต้องขังที่มีบุตรอยู่ด้วยในเรือนจำ

ข้อกำหนดที่ ๒๓

การลงโทษทางวินัยสำหรับผู้ต้องขังหญิงไม่ควรรวมถึงการตัดการเยี่ยมจากครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการห้ามบุตรเข้าเยี่ยม

เครื่องพันธนาการ

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๓๓-๓๔)

ข้อกำหนดที่ ๒๔

เครื่องพันธนาการจะต้องไม่ถูกนำมาใช้กับผู้ต้องขังหญิงขณะปวดท้องก่อนคลอด ระหว่างคลอดบุตร และหลังจากคลอดบุตรโดยทันที

การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การร้องเรียนของผู้ต้องขัง และการตรวจสอบ

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๓๕-๓๖)

ข้อกำหนดที่ ๒๕

๑) ผู้ต้องขังหญิงที่ร้องเรียนการปฏิบัติโดยมิชอบควรจะได้รับ ความคุ้มครอง ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาโดยทันที และคำร้องดังกล่าวต้องได้รับการสืบสวนสอบสวนโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เป็นอิสระ โดยยึดหลักการรักษาความลับเป็นสำคัญ มาตรการให้ความคุ้มครองผู้ต้องขังนั้น ควรคำนึงถึงความเสี่ยงในเรื่องการถูกแก้แค้นด้วย

๒) ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยเฉพาะผู้ที่ตั้งครรภ์จากการถูกระทำดังกล่าว พึงได้รับคำแนะนำและคำปรึกษาทางการแพทย์ที่เหมาะสม และพึงได้รับการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายด้วย

๓) ในการสังเกตการณ์สภาพการควบคุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงนั้น คณะผู้เข้าสังเกตการณ์ต่าง ๆ ควรประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นผู้หญิง

๘. การติดต่อกับโลกภายนอก

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๓๗-๓๙)

ข้อกำหนดที่ ๒๖

ผู้ต้องขังหญิงพึงได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการติดต่อกับครอบครัว รวมถึงบุตรของตน ผู้ปกครองบุตร และผู้แทนโดยชอบธรรม ให้มากเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงการเสียประโยชน์ที่ผู้ต้องขังหญิงได้รับจากการถูกคุมขังในเรือนจำที่ห่างไกลจากภูมิลำเนา

ข้อกำหนดที่ ๒๗

ผู้ต้องขังหญิงควรได้รับสิทธิให้ได้รับการเยี่ยมใกล้ชิดแบบใช้ชีวิตคู่เช่นเดียวกับผู้ต้องขังชาย

ข้อกำหนดที่ ๒๘

ในกรณีที่ได้กมาเยี่ยมผู้ต้องขัง สถานที่ในการเยี่ยมควรจัดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้เกิดประสบการณ์การเยี่ยมที่ดี รวมถึงในเรื่องทัศนคติที่ดีของเจ้าพนักงานเรือนจำ และเปิดโอกาสให้มีการเยี่ยมใกล้ชิดระหว่างมารดาและบุตรด้วย

๙. เจ้าพนักงานเรือนจำและการฝึกอบรม

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๔๖-๕๕)

ข้อกำหนดที่ ๒๙

เจ้าพนักงานในเรือนจำหญิงจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถให้ตอบสนองและเข้าใจถึงความต้องการพิเศษของผู้ต้องขังหญิงในการกลับคืนสู่สังคม และสามารถบริหารจัดการเรือนจำให้เอื้อต่อการควบคุมและการพัฒนาพฤตินิสัย รวมถึงควรมีการสนับสนุนให้ เจ้าพนักงานหญิงดำรงตำแหน่งในระดับสูงที่มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและดูแลผู้ต้องขังหญิง

ข้อกำหนดที่ ๓๐

ในการบริหารงานเรือนจำ ผู้บริหารต้องวางข้อกำหนดที่ชัดเจนและยั่งยืนในการป้องกันและให้ความสำคัญกับปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อเจ้าพนักงานหญิง

ข้อกำหนดที่ ๓๑

ควรมีการพัฒนาและดำเนินการตามนโยบายและกฎระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานเรือนจำเพื่อสร้างความคุ้มครองระดับสูงให้แก่ผู้ต้องขังหญิงจากการถูกระทำรุนแรงทางร่างกายและทางวาจา รวมถึงการคุกคามทางเพศ

ข้อกำหนดที่ ๓๒

เจ้าพนักงานหญิงจะต้องได้รับโอกาสในการศึกษา ฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกันกับเจ้าพนักงานชาย และ เจ้าพนักงานทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแลผู้ต้องขังหญิงควรได้รับการฝึกอบรมในเรื่องความอ่อนไหวระหว่างเพศ (Gender Sensitivity) การไม่เลือกปฏิบัติ และการคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment)

ข้อกำหนดที่ ๓๓

- ๑) เจ้าพนักงานเรือนจำทุกคนที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมดูแลผู้ต้องขังหญิง ควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความต้องการเฉพาะและสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังหญิง
- ๒) ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเบื้องต้นให้กับเจ้าพนักงานที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังหญิงในประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพของผู้หญิง การรักษาพยาบาลเบื้องต้น และยารักษาโรคขั้นพื้นฐาน
- ๓) กรณีที่มีเด็กติดผู้ต้องขัง ควรมีการฝึกอบรมเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการและการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็กให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำเพื่อจะได้สนองตอบต่อสถานการณ์ในคราวจำเป็นและฉุกเฉินได้อย่างเหมาะสม

ข้อกำหนดที่ ๓๔

การให้ความรู้เรื่อง HIV ต้องได้รับการบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรพัฒนาเจ้าพนักงานเรือนจำ นอกเหนือจากการป้องกัน HIV/AIDS การรักษา การดูแล และการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ติดเชื้อแล้ว ในประเด็นที่ เกี่ยวกับเพศและหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เชื่อมโยงกับการติดเชื้อ HIV การถูกตราหน้า (Stigma) และการเลือกปฏิบัติ จะต้องรวมอยู่ในหลักสูตรการฝึกอบรมดังกล่าวด้วย

ข้อกำหนดที่ ๓๕

เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้สามารถสังเกตเห็นถึงความต้องการด้านสุขภาพจิต ความเสี่ยงในการทำร้ายตนเองและฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังหญิง รวมทั้งสามารถให้ความช่วยเหลือและส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญดูแลรักษาต่อไป

๑๐. เด็กและเยาวชนหญิงที่กระทำผิด

ข้อกำหนดที่ ๓๖

สถานที่ควบคุมตัวควรกำหนดมาตรการในการคุ้มครองที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนหญิงที่กระทำผิด

ข้อกำหนดที่ ๓๗

เด็กและเยาวชนหญิงที่กระทำผิดพึงได้รับการศึกษาและการฝึกวิชาชีพอย่างเท่าเทียมกับเด็กและเยาวชนชายที่กระทำผิด

ข้อกำหนดที่ ๓๘

เด็กและเยาวชนหญิงที่กระทำผิดควรเข้าถึงกิจกรรมและบริการที่เหมาะสมกับวัยและความต้องการเฉพาะของเพศหญิง เช่น การให้คำปรึกษาสำหรับผู้ที่ถูกทารุณกรรมทางเพศหรือถูกกระทำรุนแรง อีกทั้งจะต้องได้รับการศึกษาในเรื่องสุขภาพอนามัยของเพศหญิง และพบกับสูตินรีแพทย์เช่นเดียวกับผู้ต้องขังหญิงที่เป็นผู้ใหญ่

ข้อกำหนดที่ ๓๙

เด็กและเยาวชนหญิงที่กระทำผิดซึ่งตั้งครภ์ต้องได้รับการดูแลทางการแพทย์เช่นเดียวกับผู้ต้องขังหญิงผู้ใหญ่ อีกทั้งต้องได้รับการติดตามโดยแพทย์เฉพาะทาง เนื่องจากการตั้งครภ์ในวัยนี้มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนได้

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / revv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ส่วนที่ ๒

ข้อกำหนดสำหรับผู้ต้องขังลักษณะพิเศษ

ก. ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษ

๑. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๖๗-๖๙)

ข้อกำหนดที่ ๔๐

ผู้บริหารงานเรือนจำควรพัฒนาและนำวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไปปรับใช้โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของเพศหญิงและสถานการณ์ของผู้ต้องขังหญิง เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าการวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลมีความเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลดีต่อการแก้ไขฟื้นฟูตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นการปฏิบัติ ตลอดจนการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ

ข้อกำหนดที่ ๔๑

การประเมินความเสี่ยงด้านความละเอียดอ่อนทางเพศ (Gender-sensitive Risk Assessment) และการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ควรดำเนินการดังนี้

๑) คำนึงว่าผู้ต้องขังหญิงมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นในระดับต่ำ รวมถึงผลกระทบในทางลบและความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นอันเกิดจากการใช้มาตรการควบคุมระดับสูง

๒) คำนึงถึงข้อมูลภูมิหลังของผู้ต้องขังหญิง อาทิ ประวัติการถูกรุขทำรุนแรง ประวัติความผิดปกติทางจิต การใช้สารเสพติด รวมไปถึงภาวะในการเลี้ยงดูบุตรและผู้อยู่ในความดูแล เพื่อนำมากำหนดสถานที่คุมขัง และการวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างต้องโทษ

๓) กำหนดให้มีกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูและการให้บริการที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของเพศหญิงไว้ในแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง

๔) สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องการการดูแลด้านสุขภาพจิต ควรคุมขังไว้ในสถานที่ซึ่งมีการควบคุมไม่เข้มงวด ในระดับความมั่นคงต่ำที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ รวมทั้งจัดให้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เหมาะสม แทนการนำไปคุมขังในสถานที่ซึ่งมีระดับความมั่นคงสูง

3301357619

CU Thesisis 5981028124 thesisis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

๒. ระบบเรือนจำ

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๖๕-๖๖ และ ๗๐-๘๑)

ข้อกำหนดที่ ๔๒

- ๑) ผู้ต้องขังหญิงควรเข้าถึงโปรแกรมที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนและเท่าเทียม โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของผู้หญิง
- ๒) ระบบเรือนจำควรมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงขณะให้นมบุตร และผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด และควรจัดสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเลี้ยงเด็กภายในเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงกลุ่มดังกล่าวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ของเรือนจำได้
- ๓) เรือนจำต้องจัดให้มีโปรแกรมที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงขณะให้นมบุตร และผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด
- ๔) เรือนจำต้องจัดให้มีบริการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้ต้องขังหญิงที่มีความต้องการการดูแลด้านจิตสังคม (Psycho-social Support Needs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังหญิงที่เคยถูกทำร้ายร่างกาย ถูกข่มเหงจิตใจหรือถูกระทำการใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดทางเพศ

ความสัมพันธ์ทางสังคมและการดูแลหลังปล่อย

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๗๙-๘๑)

ข้อกำหนดที่ ๔๓

เรือนจำต้องส่งเสริมและจัดให้ผู้ต้องขังหญิงได้มีโอกาสติดต่อกับครอบครัวและได้รับการเยี่ยม เพื่อให้ผู้ต้องขังมีสภาพจิตใจที่ดีอันจะเป็นประโยชน์ต่อการกลับคืนสู่สังคม

ข้อกำหนดที่ ๔๔

ในกรณีที่ผู้ต้องขังหญิงมีประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ผู้ต้องขังดังกล่าวจะต้องได้รับคำปรึกษาที่เหมาะสม ก่อนการรับเยี่ยมจากบุคคลที่เคยกระทำรุนแรงต่อตน รวมถึงบุคคลในครอบครัวด้วย

ข้อกำหนดที่ ๔๕

เรือนจำควรใช้มาตรการทางเลือกอื่น ๆ สำหรับผู้ต้องขังหญิงให้มากที่สุดในช่วงเวลาที่เหมาะสมเท่าที่จะสามารถกระทำได้ เช่น การลากลับบ้าน การใช้ทัณฑสถานเปิด บ้านกึ่งวิถี รวมทั้งโปรแกรมและการทำงานบริการสังคม เพื่อช่วยในการปรับตัวก่อนพ้นโทษ และลดตราบาปของผู้ต้องขัง รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์กับครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง

ข้อกำหนดที่ ๔๖

เรือนจำควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานคุมประพฤติ หน่วยงานด้านสวัสดิการสังคม กลุ่มชุมชนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ในการพัฒนาโปรแกรมเพื่อนำไปใช้สำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การสงเคราะห์หลังปล่อย และการกลับคืนสู่สังคม โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิง

ข้อกำหนดที่ ๔๗

ควรจัดการดูแลภายหลังปล่อยโดยความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน สำหรับอดีตผู้ต้องขังหญิงที่ ต้องการความช่วยเหลือด้านจิตใจ ด้านการแพทย์ ด้านกฎหมายและอื่น ๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังดังกล่าวสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ

๓. ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงที่ให้นมบุตร และผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติด

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๒๓)

ข้อกำหนดที่ ๔๘

๑) ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์และผู้ต้องขังหญิงที่ให้นมบุตร พึงได้รับคำแนะนำทางด้านการดูแลสุขภาพและโภชนาการ ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างเหมาะสมของบุคลากรทางการแพทย์ เรือนจำควรจัด

ให้บริการอาหารอย่างเพียงพอและเหมาะสมแก่เวลา สภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ และโอกาสในการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอสำหรับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ทารก เด็กติดผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังที่ให้นมบุตรโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

๒) ผู้ต้องขังหญิงไม่ควรถูกลดโอกาสในการให้นมบุตร เว้นแต่ในกรณีที่มีปัญหาด้านสุขภาพ

๓) ควรผนวกการดูแลทางการแพทย์และโภชนาการที่จำเป็นสำหรับผู้ต้องขังหญิงที่เพิ่งคลอดบุตรแต่บุตรไม่ได้อยู่กับผู้ต้องขังในเรือนจำ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง

ข้อกำหนดที่ ๔๙

การพิจารณาอนุญาตให้บุตรอยู่ในเรือนจำร่วมกับมารดานั้น ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ ทั้งนี้เด็กจะต้องไม่ได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขัง

ข้อกำหนดที่ ๕๐

ผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรอยู่ด้วยในเรือนจำ ควรได้รับโอกาสในการใช้เวลากับบุตรให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

ข้อกำหนดที่ ๕๑

๑) เด็กที่อยู่ร่วมกับมารดาในเรือนจำควรได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาการด้านอื่น ๆ ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้เชี่ยวชาญ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขชุมชน

๒) สภาพแวดล้อมในการเลี้ยงดูเด็กควรมีความใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมที่จัดให้สำหรับเด็กที่อยู่ภายนอกเรือนจำ

ข้อกำหนดที่ ๕๒

๑) การพิจารณาว่าเมื่อใดที่ควรแยกเด็กออกไปจากมารดานั้น ควรคำนึงถึงผลการประเมินเป็นรายการประกอบกับประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องของประเทศนั้น ๆ

3301357619

CD 1Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

๒) การนำตัวเด็กออกไปจากเรือนจำนั้น ควรดำเนินการอย่างละมุนละม่อมและเมื่อได้มีการเตรียมการดูแลเด็กไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในกรณีของผู้ต้องขังต่างชาติควรมีการประสานขอความร่วมมือไปยังเจ้าพนักงานทางการทูตด้วย

๓) ภายหลังจากที่เด็กถูกแยกออกจากมารดาและนำไปไว้กับครอบครัว ญาติผู้ต้องขัง หรือภายใต้การอุปถัมภ์อื่น ๆ ผู้ต้องขังหญิงควรได้รับโอกาสและได้รับการอำนวยความสะดวกในการที่จะพบกับบุตรของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดสำหรับตัวเด็กและไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ

๔. ผู้ต้องขังชาวต่างประเทศ

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๓๘)

ข้อกำหนดที่ ๕๓

๑) ในกรณีที่สนธิสัญญาการโอนตัวนักโทษเด็ดขาดระหว่างประเทศมีผลบังคับใช้ การโอนตัวผู้ต้องขังหญิงชาวต่างประเทศเพื่อกลับไปรับโทษต่อในประเทศของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ผู้ต้องขังดังกล่าวมีบุตรอยู่ในประเทศนั้น พึงได้รับการพิจารณาโดยเร็วเท่าที่จะสามารถกระทำได้ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ต้องขังโดยการยื่นคำร้องหรือตามความยินยอม

๒) ในกรณีที่จะต้องนำตัวเด็กติดผู้ต้องขังหญิงชาวต่างประเทศออกไปจากเรือนจำ ควรพิจารณาถึงการดำเนินการส่งตัวเด็กนั้นกลับไปยังประเทศบ้านเกิดของตน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ ประกอบกับได้ปรึกษากับมารดาของเด็กเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

๕. ผู้ต้องขังที่เป็นชนกลุ่มน้อยและชนพื้นเมือง

ข้อกำหนดที่ ๕๔

เจ้าพนักงานเรือนจำพึงตระหนักว่าผู้ต้องขังหญิงที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมและศาสนาที่แตกต่างกัน ย่อมมีความต้องการที่แตกต่างเป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติในการเข้ารับบริการหรือร่วมโปรแกรมต่าง ๆ ในเรือนจำได้ ดังนั้น เจ้าพนักงานเรือนจำควรจัดโปรแกรมและ

ให้บริการที่มีความสอดคล้องกับความต้องการที่ เป็นพิเศษดังกล่าว โดยมีการปรึกษากับกลุ่มผู้ต้องขังหญิงหรือกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

ข้อกำหนดที่ ๕๕

กิจกรรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการสงเคราะห์หลังปล่อยควรได้รับการทบทวน เพื่อให้แน่ใจว่ามีความเหมาะสม ผู้ต้องขังหญิงชนพื้นเมืองและผู้ต้องขังกลุ่มที่มีเชื้อชาติต่างออกไปสามารถเข้าถึงกิจกรรมดังกล่าวได้ ทั้งนี้โดยมีการปรึกษากับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องด้วย

ข. ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างพิจารณา

(อ้างอิงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ ๘๔-๘๓)

ข้อกำหนดที่ ๕๖

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่ผู้ต้องขังหญิงอาจถูกกระทำในทางที่ไม่ถูกต้องขณะถูกควบคุมตัวระหว่างฝากขัง ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดมาตรการพิเศษไว้ในนโยบายและแนวทางปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยให้กับผู้หญิงในช่วงเวลาดังกล่าว

(ดูข้อกำหนดที่ ๕๘ มาตรการทางเลือกนอกเหนือจากการฝากขัง)

ส่วนที่ ๓

มาตรการในการลงโทษที่มีใช้การคุมขัง

ข้อกำหนดที่ ๕๗

บทบัญญัติของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ (Tokyo Rules) สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาและบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง มาตรการทางเลือกในการหันเหผู้กระทำผิดออกจากระบบ มาตรการทางเลือกแทนการคุมขังก่อนการพิจารณาคดี และมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกควรได้รับการพัฒนาในระบบกฎหมายของประเทศสมาชิก ทั้งนี้โดยนำประวัติในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้กระทำผิด และภาระหน้าที่ในการเลี้ยงดูมาพิจารณาประกอบ

ข้อกำหนดที่ ๕๘

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ (Tokyo Rules) ข้อที่ ๒.๓ ผู้กระทำผิดที่เป็นหญิงไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชนโดยปราศจากการพิจารณาถึงภูมิหลังของผู้กระทำผิดและสายสัมพันธ์ภายในครอบครัว มาตรการทางเลือกสำหรับการจัดการเกี่ยวกับผู้กระทำผิดหญิง อาทิเช่น มาตรการทางเลือกในการหันเหผู้กระทำผิดออกจากระบบ มาตรการทางเลือกแทนการคุมขังก่อนการพิจารณาคดี และมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก ควรได้รับการกำหนดและนำไปบังคับใช้ตามความเหมาะสมเท่าที่จะสามารถกระทำได้

ข้อกำหนดที่ ๕๙

ตามหลักทั่วไป มาตรการอื่น ๆ ในการคุ้มครองผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ อาทิเช่น บ้านพักฉุกเฉินที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน หน่วยงานอิสระต่าง ๆ หรือชุมชนควรนำมาใช้สำหรับการควบคุมผู้กระทำผิดหญิงซึ่งต้องการความคุ้มครองดังกล่าว มาตรการชั่วคราวซึ่งรวมถึงการคุมขังไว้ในเรือนจำ เพื่อการคุ้มครองจะนำมาบังคับใช้ก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นและเป็นไปตามความประสงค์ของผู้กระทำผิดหญิงเท่านั้น ทั้งนี้ภายใต้การควบคุมและกำกับดูแลของฝ่ายตุลาการหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ผู้มีอำนาจ มาตรการดังกล่าวจะไม่สามารถดำเนินต่อไป หากเป็นการขัดต่อความต้องการของผู้กระทำผิดหญิงนั้น

3301357619

CD :Thesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ข้อกำหนดที่ ๖๐

พึงมีการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอสำหรับการคิดค้นมาตรการทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นหญิง โดยการใช้การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำผนวกเข้ากับมาตรการแทรกแซง (Intervention) เพื่อจัดการกับสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งอาจรวมถึงกิจกรรมการบำบัดและให้คำปรึกษาแก่เหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว เหยื่อจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ การบำบัดรักษาที่เหมาะสมแก่ผู้ที่มีอาการทางจิต โปรแกรมการศึกษา และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสในการจ้างงาน อนึ่ง โปรแกรมต่าง ๆ นี้ควรออกแบบสำหรับผู้กระทำผิดหญิงเป็นการเฉพาะโดยคำนึงถึงความจำเป็นในการดูแลบุตรเป็นสำคัญ

ข้อกำหนดที่ ๖๑

ในการตัดสินใจโทษผู้กระทำผิดที่เป็นหญิงนั้น ศาลควรมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงเหตุบรรเทาโทษต่าง ๆ อาทิ ประวัติการกระทำผิด รูปแบบและสภาพของความผิดที่ได้กระทำลงไม่ใช่ความผิดร้ายแรง ประกอบกับประเด็นในเรื่องภาระที่ต้องดูแลและภุมิหลังของผู้กระทำผิดที่เป็นหญิง

ข้อกำหนดที่ ๖๒

ข้อบัญญัติเกี่ยวกับความละเอียดอ่อนระหว่างเพศ การรักษาภาวะทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Trauma Informed) การบำบัดสารเสพติดเป็นการเฉพาะสำหรับผู้หญิงในชุมชนและการเข้าถึงบริการนั้น ๆ จะต้องได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม รวมไปถึงเป็นการหันเหคดี (Diversion) และเพื่อประโยชน์ในการใช้มาตรการทางเลือกในการลงโทษ

การดำเนินการภายหลังศาลมีคำพิพากษา

ข้อกำหนดที่ ๖๓

ในการพิจารณาเพื่อให้มีการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษ (การพักการลงโทษ) นั้น ควรนำประเด็นเรื่องภาระเลี้ยงดูและความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิงในการกลับคืนสู่สังคมมาประกอบด้วย

ผู้กระทำผิดหญิงตั้งครรภ์และผู้กระทำผิดหญิงที่มีภาวะเลี้ยงดูบุตร

ข้อกำหนดที่ ๖๔

ควรมีการนำมาตรการลงโทษโดยไม่ใช้เรือนจำมาใช้กับผู้กระทำผิดหญิงตั้งครรภ์และผู้กระทำผิดหญิงที่มีภาวะเลี้ยงดูบุตรตามความเหมาะสม เท่าที่จะสามารถกระทำได้ การพิจารณาใช้โทษจำคุกแก่กลุ่มผู้หญิงดังกล่าวควรกระทำเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าความผิดที่ได้กระทำลงนั้นเป็นความผิดร้ายแรงหรือมีความรุนแรง หรือผู้กระทำผิดยังคงเป็นภัยต่อสังคม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ และต้องเป็นที่แน่ใจว่าได้มีการกำหนดมาตรการรองรับสำหรับการดูแลเด็กกลุ่มดังกล่าว

ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนหญิง

ข้อกำหนดที่ ๖๕

ควรหลีกเลี่ยงการนำเด็กที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายไปคุมขังไว้ในเรือนจำให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ ทั้งนี้ ประเด็นเกี่ยวกับความอ่อนไหวทางเพศของเด็กและเยาวชนหญิงควรนำมาพิจารณาประกอบการวินิจฉัยด้วย

ผู้กระทำผิดชาวต่างประเทศ

ข้อกำหนดที่ ๖๖

รัฐควรมีความพยายามอย่างสูงสุดในการให้สัตยาบันเพื่อรับรองอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติรวมทั้งพันธกรณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการป้องกันปราบปรามและลงโทษความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าผู้หญิงและเด็กรวมทั้งการอนาถาปฏิบัติของกฎหมายภายในเพื่อให้ความคุ้มครองอย่างสูงสุดกับผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้หญิงชาวต่างประเทศดังกล่าวต้องตกเป็นเหยื่อซ้ำสอง

3301357619

CT :Thesis 5981028124 thesis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ส่วนที่ ๔

การศึกษาวิจัย การวางแผน การประเมินผล และการสร้างความตระหนักให้แก่สาธารณชน

การศึกษาวิจัย การวางแผน และการประเมินผล

ข้อกำหนดที่ ๖๗

ควรมีความพยายามในการดำเนินการและส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยที่ครอบคลุมและมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในหัวข้อเกี่ยวกับความผิดที่กระทำโดยผู้หญิง สาเหตุอันส่งผลให้ผู้หญิงเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลกระทบจากการกระทำผิดโดยอ้อมและการใช้โทษจำคุกต่อผู้หญิง ลักษณะของผู้กระทำผิดที่เป็นหญิงรวมทั้งคิดค้นโปรแกรมสำหรับลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้หญิง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผน พัฒนาโปรแกรมและกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังหญิง

ข้อกำหนดที่ ๖๘

ควรมีความพยายามในการดำเนินการและส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยในหัวข้อเกี่ยวกับจำนวนของบุตรที่ได้รับผลกระทบเนื่องจากการคาดต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีการคาดต้องโทษจำคุก และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อบุตร เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและพัฒนาโปรแกรมต่าง ๆ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

ข้อกำหนดที่ ๖๙

ควรมีความพยายามในการทบทวน ประเมินผลและเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับแนวโน้ม ปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการกระทำผิดของผู้หญิง และประสิทธิผลในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังหญิงรวมถึงบุตร เพื่อเป็นการลดตราบาปและผลกระทบในทางลบต่อตัวเด็กอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่มีการคาดต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การสร้างความตระหนักให้แก่สาธารณชน การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการฝึกอบรม

ข้อกำหนดที่ ๗๐

๑) สื่อมวลชนและสาธารณชนพึงได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุที่ส่งผลให้ผู้หญิงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และแนวทางในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำผิดหญิงสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดที่บุตรของผู้กระทำผิดดังกล่าวจะได้รับ

๒) การตีพิมพ์และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยและตัวอย่างแนวทางปฏิบัติที่ดีจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายซึ่งมุ่งพัฒนาผลลัพธ์และความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อผู้กระทำผิดหญิงและบุตรที่เข้าสู่กระบวนการ

๓) สื่อมวลชนและสาธารณชนตลอดจนผู้ประกอบการวิชาชีพในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังหญิงและผู้กระทำผิดที่เป็นหญิง พึงได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ตามข้อกำหนดฉบับนี้ รวมถึงการนำข้อกำหนดนี้ไปปฏิบัติตาม

๔) ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยอ้างอิงข้อกำหนดฉบับนี้และผลการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงความสำคัญและยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

3301357619

CU Thesisis 5981028124 thesisis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

ข. แบบสัมภาษณ์

- แบบสัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดี

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)”

1. ข้อมูลเบื้องต้น (ชื่อเล่น อายุ ประเภทคดี ระยะเวลาที่อยู่ในทัณฑสถาน/เรือนจำ ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ทัณฑสถานหรือเรือนจำมีขั้นตอนตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขัง การลงทะเบียน การจัดสถานที่คุมขังอย่างไร

- 2.1 ขั้นตอนกระบวนการรับตัว (การรับตัว, การจัดทำทะเบียนประวัติ, การตรวจค้นตัวและสิ่งของที่ตัว, การตรวจอนามัย, การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง, การแยกขัง, การชี้แจงระเบียบข้อพึงปฏิบัติ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3301357619

CD IThesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติระหว่างถูกควบคุมตัว(การชี้แจงระเบียบข้อบังคับ, การแต่งกาย, ตารางเวลาประจำ,การรักษาพยาบาล, การจัดบริการอาหาร,การจัดการศึกษาอบรมและฝึกวิชาชีพ, การจัดห้องสมุด, การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาฟื้นฟูจิตใจ,การเยี่ยมและติดต่อของบุคคลภายนอก, การติดต่อกับทนายความ, การร้องทุกข์, การลงโทษทางวินัย)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ด้านสุขอนามัยส่วนตัวที่เฉพาะของผู้หญิง รวมถึงการบริการด้านสุขภาพต่างๆตั้งแต่ขั้นตอนการรับตัวจนถึงการป้องกันทั้งเรื่องโรคทางกายและทางจิตของผู้ต้องขังหญิงที่นทสสถานหรือเรือนจำมีการปฏิบัติอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3301357619
CD :Thesis 5981028124 thesis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10

4. ด้านความปลอดภัยและความมั่นคง ทั้งในเรื่องการตรวจค้นผู้ต้องขังหญิงต้องดำเนินการโดย
เจ้าพนักงานหรือไม่ (กรณีถ้ามีการลงโทษสำหรับผู้ต้องขังหญิง มีการปฏิบัติอย่างไร)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. ด้านการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การติดต่อกับโลกภายนอก การร้องเรียนของผู้ต้องขัง และการ
ตรวจสอบ ควรได้รับสิทธิต่างๆ มีการปฏิบัติอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. ในฐานะผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีคิดว่าการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำมีการ
คำนึงถึงอารมณ์ ความรู้สึก รวมถึงความต้องการเฉพาะของผู้หญิงหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. ทราบหรือไม่ว่าทัศนสถานหรือเรือนจำมีกิจกรรมอะไรบ้าง ทราบข้อมูลข่าวสารจากช่องทางใด และท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่ มีความเห็นอย่างไรเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ รวมถึงอยากให้ มีกิจกรรมใดที่คิดว่าจำเป็นต้องมีเพิ่มเติม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. ในฐานะผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีท่านประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคในดบ้างใน ขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในทัศนสถานหรือเรือนจำ

.....
.....
.....
.....
.....

9. ในฐานะผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีท่านคิดว่าควรมีส่วนไหนที่จะต้องแก้ไข ปรับปรุง หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

■ แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)”

1. ทักษสถานหรือเรือนจำมีมาตรการการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีอย่างไรและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีมีความแตกต่างกับผู้ต้องขังเด็ดขาดหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

2. ทักษสถานหรือเรือนจำได้มีการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) มาปรับใช้ต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าควรมีมาตรการใดเพิ่มเติมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3301357619
CD IThesis 5981028124 thesis / rev: 06082562 10:57:13 / seq: 10

4. ท่านพบเห็นปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีหรือไม่
อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. ท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่าง
พิจารณาคดีอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านทัศนวิทยา กรมราชทัณฑ์

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)”

1. ท่านมีความคิดเห็นในมุมวิชาการเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีของทัณฑสถานหรือเรือนจำอย่างไรและผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีมีความแตกต่างกับผู้ต้องขังหญิงเด็ดขาดหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

2. กรมราชทัณฑ์มีนโยบายการนำข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) มาปรับใช้ต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าควรมีมาตรการใดเพิ่มเติมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าปัจจุบันทัศนสถานหรือเรือนจำมีปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
หญิงระหว่างพิจารณาคดีหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือมีข้อเสนอแนะในทางวิชาการต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
หญิงระหว่างพิจารณาคดีอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบรับรองโครงการวิจัย

 CT ThesIs 5981028124 thesis / recv: 06082562 10:57:13 / seq: 10
3301357619

AF 01-12

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์/โทรสาร: 0-2218-3202, 0-2218-3409 E-mail: eccu@chula.ac.th

COA No. 156/2562

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 247.1/61 : การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยตาม
ข้อกำหนดกรุงเทพ
ผู้วิจัยหลัก : นางสาวสตรีรัตน์ แสงวิเชียร
หน่วยงาน : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ได้พิจารณา โดยใช้หลัก ของ Belmont Report 1979, Declaration of Helsinki 2013, Council for
International Organizations of Medical Sciences (CIOM) 2016, มาตรฐานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
ในคน (มคจค.) 2556, นโยบายแห่งชาติและแนวทางปฏิบัติการวิจัยในมนุษย์ 2558 อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัย
เรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม.....
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ปริดา ทักคนประดิษฐ์)
ประธาน

ลงนาม.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรี ชัยชนะวงศาโรจน์)
กรรมการและเลขานุการ

วันที่รับรอง : 12 มิถุนายน 2562

วันหมดอายุ : 11 มิถุนายน 2563

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

- 1) โครงการวิจัย
- 2) ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
- 3) ผู้วิจัย
- 4) แนวคำถาม

เงื่อนไข

1. ข้าพเจ้ารับทราบว่าเป็นการผิดจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลที่ขออนุมัติจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 02-14) และบทคัดย่อผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทคัดย่อผลการวิจัย ภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น

เลขที่โครงการวิจัย..... 247.1/61
วันที่รับรอง..... 12 มิ.ย. 2562
วันหมดอายุ..... 11 มิ.ย. 2563

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวสตรีรัตน์ แสงวิเชียร
วัน เดือน ปี เกิด	28 สิงหาคม 2536
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต(รัฐศาสตร์) ภาควิชารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เอกบริหารงานยุติธรรมและ ความปลอดภัย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศึกษาต่อระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยา และงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 111 หมู่ 4 ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000